

Septitais bauflis.

Tew nebuhs sagt.

Was tas irr?

Mums buhs Deewu bihtees un mihtocht, lai tuhwaſa nauđu wai mantu ne nemmam, nedſ ar wiltigu prezzeſchanu pee fewis dabujam, bet winnam ſawu mantu un uſturru palihdſam wairoht un paſargahſt.

Par ihpaſchumu.

Lai gan pehz ſeptita bauſchla fewiſchla ſarunna par ihpaſchumu jeb peederrumu ihſti nohtiga neleekahs, tomehr tahdai ſarunnai ſſohlâ ſawa weeta gan nahlahs, to laiku dehl, kahdi tee taggad irr. Deels pulks zilweku irr pee wiſſahm tantahm, kaſ par ihpaſchumu gluſchi atſchgarniſſi dohma, un tee augli no ta irr, ſâ taſ deewamſchehl jau azzim redſoht rahdahs, ka zaur to beedroſchanahs zilweku ſtarpâ arween jo wairaf nihtſt. Tahdai negantai, peewildamai kommuniſtu plahpaſchanai ar Deewa wahrdeem un liſkumeem jaturrahſ pretti.

Sarunna.

Septitais bauflis mahza: Tew nebuhs ſagt. Lai ſcho bauſli ihſti warretum ſayraſt, tad mums pa preekſchu par ihpaſchumu ſarunna. Ihpaſchums jeb peederrums irr, kaſ man no laiſigahm mantahm pehz taiſnibaſ peederr, kaſ mans irr. Sauz, kaſ tew p. pr. no laiſigahm mantahm peederr, Gramataſ, drehbeſ 2c.

Par kahdahm laiſigahs mantas turramas un kâ bruhkejamas. D. dj. 33, 5: Semme irr pilla no ta Kunga ſchehlaſtibas. 1 Kor. 10, 26: Semme peederr tam Kungam un winnaſ pillums. Winnaſ Deewam peederr. Zilweku Deewſ ſchahm mantahm par mantineeku un ihpaſchneeku eezehlis, ſazzidams: Waldat par ſemmi, par ſiwim juhrâ 2c. Bet kad nu Bahwilſ 1 Kor. 10, 31 pamahza: Wai juhs ehdat wai dſerrat, un ſo ween juhs darrat, te wiſſu darrat Deewam par gohdu, tad prohtams, ka mums ar

pateizibu us Deewu kà to deweju (tas irr tas gohds, kas Deewam dohdams) pafaules mantas few par preeku un par labbu jabruhke. Ta palaufhana un brihwiba katram, kam Deews pafaules mantas dewis. — Bet te fwehtee raffti wehl peefohdina, D. ds. 62, 11: Kad baggatiba wairojahs, tad nedohdatees ar fawu firdi us to. Us fo ar wiffu firdi dohdohs, to turru par wiffaugstako mantu. Tad nu pafaules mantas nedrihtstam par wiffaugstakahm turreht, kà to jau pee pirma haufchla plafchafi apzerrejahm. Jo tahs taf tahdas mantas ween, tà Jesus fakka, fo kohdes un ruhfa maita un pehz kam sagli roht un tahs nosohg, pr. winnas irr isnihzigas un nepastahwigas; tur pretti tahs mantas augstal' zeenijamas, kas neisnihzigas un pastahwigas, Matt. 6, 19—21. — Kà man par fewi jadohma, ja man laizigas mantas irr, to warr mahzitees no 1 Kor. 4, 7: Kas tewi preeksch zitteem isschirr (baggatibà, gohda-fahrtà)? Un kas tew irr, fo tu nebuhtu dabbutis (no Deewa)? — Tà irr. Mantas no Deewa effam dabbutjufchi us sinnamu laiku, — lai tahs pahrwaldam, lai pac tahm atbildam. If katris zilweks irr namma-turretajs, pee ka arr schahs tshetras leetas atrohдах: dabbutis (ne patš nehmis), us sinnamu laiku, lai pahrwalda, lai atbild. Tu fawàs pafauligàs mantàs effi Deewa namma-turretajs. Kurras tshetras leetas schinnis wahrdoos wehl eefschà? Par tahdu tew itt ihsteni un pateefigi jaturras, un lai tas tew ne kad no prahta nesuhd fawas laizigahs mantas ufflattoht; kas? Pee mirschanas tas ihsti nahf redsams; kà? Deewbihjigi kristitee wezzos laikos mehdsja fawàs rehkinumu-grahmatàs to Jesus wahrdu preekschà eerastihit: Atbildi par fawu namma-turrefchanu! kapehz gan? Rastat scho wahrdu fawàs firdis, behrni. — Bai finnat man ij fwehtem raffteem kahdu kehniau fault, kas pee leelas dahwanas, fo winsch dahwinaja, til' par to isdeweju turrejahs, zaur ka rohtahm ta gahja? Dahwids; lassat 1 laif. 30. Kehninsch un laudis labprahrtigi un preezigi dauds famett dehl deewa-namma buhwefchanas. Tad Dahwids Deewam pateiz un fakka 14 pr.: Wifs irr no tewis, un no tawas rohkas mehš tew dohdam; un 16 p. winsch wehl reis fakka: Wiffa schi kohpa, fo mehš fakrahjufchi, irr no tawas rohkas, nu tew wifs peederr.

Kà ihpafchums eedabbutjams. Kas tew taggad peederr, to wezzafi tew dewufchi, schkinkojufchi. Kad kahds mirst, tad behrni

wai tuhwafee raddi wiinna ihpaſchumu manto; taſ irr manto jumſ. Bet ik kattris jau nedabbu mantoht, fa tad tiſſ pee mantas? Jaſtrahda. Ahdamam dahriſſ bij jakohp; ta tad Deewſ no eefahuma jau zilweku uſ darbu bija nolizzis. Behz grehtōſ friſchanas tam pawehlehtſ: Waiga ſweedrōſ tew buhſ ſawu maiſi eht. Taſ nu taſ nolikkumſ, ko Deewſ maiſeſ-ehſchanai peelizzis, darbſ. 2 Teſſ. 3, 10: Kaſ negribb ſtrahdah, tam arr nebuſ eht. Tad nu ſchim Deewa nolikkumam, darbōſ ſawu maiſi eht, ne weenſ zilwekſ, lai buhtu zif baggatſ buhdameſ, nedrihſt atrauteſ. Swehtee rakſi ſlinki pee beſprahtiga kuſtona ſtelle, lai no ta mahzahſ. Laſſam to jauko gabbalu ſaff. 6, 6—11: Eſj pee ſkudraſ, ſlinki, un mahzeſſ. — Darbam Deewſ arr ſawu ſwehtibu peebeedroſiſ, proht, fa ar to ko warr nopelniteſ, ihpaſchumu cedabbuteſ un ſawu paſchu maiſi eht. Tapeh; apuſtuliſ pamahza, 2 Teſſ. 3, 11; Dſirdam, fa zitti juhſu ſtarpā netikli ſtaiga, ne neeſa neſtrahdadami, bet nederrigaſ leetaſ darriidami; bet teem tahdeem mehſ pawehlam un paſtubbinajam zaur Jeſu Kriſtu muhſu Kungu, lai tee ar meeru ſtrahdadami ſawu paſchu maiſi ehd. Zaur darbu tad nu wiſſdrohſchafi un wiſſflabbati pee ihpaſchuma warr tiſt.

Ihpaſchumſ neweenadi iſdallihſ. Deewſ laizigo ihpaſchumu lohti neweenadi iſdallijiſ; weenam winſch baggatibu un pahrpillibu peeſchihriſ, ohtram nabbadſibu un truſkumu. Rohm. 11, 35: Kurſch winnam pa preeſchu dewiſ, fa tam buhtu jaatmakſa? Ta nu pa preeſch pee tam apdohmajameſ, fa katra paſauliga dahwana irr ſchſinſkiba un ſchehlaſtiba no Deewa, un fa ne weenſ no Deewa neka newarr praſſiht. Prohtat, baggatam ſawa baggatiba fa nenopelnita ſchſinſkiba no Deewa pateizigi jaſanemm; bet nabbagain ihſti tee debbeſ' namma-tehwa wahrdi Matt. 20, 15 ſazziti: Wai man naw brihw ar ſawu mantu darriht, ko gribbu? Jeb wai tawa aze ſkauſch, fa tiſ labſ eſmu? — Bet ja nu nabbagſ no tahdahm dohmahm newarretu atkauteſ: Kapeh; tad ihſti eſ taſ nabbagſ? tad winſch tahdaſ dohmaſ lai kluffina ar Eſ. 55, 8. 9: Mannas dohmaſ naw juhſu dohmaſ —. Deewſ irr gudriſ un wiſſflabbati ſinn, kaſ munſ par labbu. Kurſch no jumſ zihrtigi un gohdigi puhledameſ, tomehr nabbagſ paliktu, un tam tad tahdaſ dohmaſ nahktu prahtā, taſ lai labbi pahrdohma 402, dſeefmu: Kam tiſ dſikli behdāſ kriht' —; ta aiſdſiſh wiſſu nepeetizzibu par

to, fà Deews pafaulës mantas isdallijis. Mahzatees wiffu to dseefmu no galwas.

Mantu-fohpiba. Dauds laudim tahdas dohmas, fa zilweku fiarpà pilligai weenadibai un fohipibai pee pafauligahm mantahm wajagoht buht; un uf to wajagoht dsihteës, lai wiffi zilweki tà fabeedrotohs (kommonismus). Tahdas dohmas wianni dibbina uf ap. d, 2, 44, fur par pirmeeem kristiteem fazzihis: teem wiffas leetas peederreja fohpà. Bet tas tà faprohtams, tee wiffu fohpà bruhkeja, bet ar to ne weenam ta brihwiba nesudda, fawu peederrumu par fawu turreht un faukt. Daschi turrigee wehl wairaf darrija, un pahrdewa fawus gruntsgabbalus un fawu fustamo mantu, un to naudu dewa krahschanas-lahde preeksch nabbageem; tas itt sewischi ap. d, 4, 36 par Barnabu fazzihis. — Ap, d, 12, 12 redsam, fa Marijai bija fawa ihpafcha mahja. Pee pirmeeem kristiteem tad nu nebija ne lahda ihsta mantu-fohpiba. Bet fa pirmee kristitee fawas mantas wiffi fohpà bruhkeja, un daschi nabbageem par labbu fawas mantas pa wiffam atdewa, tas bija tahs kristigahs mihslestibas auglis, fo tee turreja uf faweem atpestiteem brahkeem. Bet taggadejee mantu-fohpneeki (kommunisti) tahdu buhschanu ar usspeefchanu un warru gribb eewest, wiffus zilwezigohs likkumus apgahsdami. Ko dohmajat, ja taggad pat pee mums wiffu weenihsdigi isschirtu, wai tas pehz trim gaddeem wehl tà pat buhtu palijjis? Grehli jau drihs aikal wiffu tahdà paschà buhschanà pahrgreesch, fà taggad irr. Saulsim tahdus grehtus: Paschmihliba, flinkums, schiehrdeschana, wilschana. Bet fur pateesiga mihslestiba uf brahkeem, tur arr jo wairaf tas rassees, fas pee pirmahs kristigahs draudses atraddahs.

Kapchj Deews mantas neweenadi isdallijis. Sall. 22, 2: Vaggati un nabbagi fastohpahs weens ohtru; tas Kungs tohs wiffus irr darrijis. Tad nu: Tas irr Deewa nolikkums. Kurròs wahròs tas redsam? Tà tas pee zilwekeem wajadsigs. Ja baggatiba baggatam irr par pahrbaudischanu un par eerohzi Deewa rohkà, zaur fo winsch to audsina un pee femis well; tà pat nabbagam nabbadsiba. Katrai no abbahm lahrtahm irr fawas ihpafchas lahrdinafchanas, gruhumi, peenahkumi un labbumi. Schahs tschetras leetas apzerresim. Kahrдинаschanas. Sall. 30, 8, 9: Nabbadsibu un baggatibu man nedohd. Ka es pee-ehdees temi neaisleedsu un nefaku: Kas tas

Kungs irr? Zeb fa es nabbags palizzis nesohgu. Rahda fahrdina-
 schana pehz scheem wahrdeem baggatam? Rahda nabbagam? Jesus
 fakka Matt. 13, 22: Baggatibas wiltiba apflahpe to wahrdu, fa
 tas paleef neaugliges. Wiltiba — to apfohlito laimi, fa winnas
 (baggatibas) ween wajagoht, Deewa ne, to wiina nepeepilda. Sau-
 jat paschi wehl zittas baggata fahrdinaschanas; nabbaga. — Grub-
 tumi. Nabbadsibas gruhturnus laifam gan bes leelas apdohma-
 schanahs warrefeet fauft. Bet baggatibas gruhturni? Raifes, fa to
 pasfargah; behdas, kad ta suddufi. Semmes-waldneefs kahds ta
 fazzijis: Kas to finnatu, zil gruhts selta krohnis nest, tas to gan
 no semmes nenemtu augfcha. Teefa: Leels gohds, leels gruhturns.
 — Eenahkumi. Baggatam: prett Deewu? prett brahleem? Nab-
 bagam: prett Deewu? peestizziba, palauschanahs; prett brahleem? —
 Labbumi; tee, kas baggatam, atfal lehti freht azzis. Nabbagam:
 Biffas garrigas breefmas, kas no baggatibas warr zeltees, tam
 sweefchakas, p. pr. leynums, zeetfirdiba; tur pretti deewischligas
 leetas winnam tuhwaft un drihsak pee-eetamas, p. pr. luhgfhana,
 deewibihjaschanahs. Tapehz Jesus fakka: Ar mohlahm baggatais
 tiks Deewa walstiba; kameelam lehtati —. Jhfi fakkoht: Wanta
 newarr preeku doht, ne fo nelihds gohds un warra. Katrai fahrtai
 fawi labbumi, katrai fawi gruhturni. — Trefcho galla-mehrki (Pir-
 laht: Deews ar to gribb zilwekus audfinah un pee sewis wilft;
 ohtfahrt: Katrai fahrtai fawas fahrdinaschanas etc.), tapehz Deews
 laizigahs mantas ta isdallijis, D. dj. 127, 1. 2 rahda: Ja tas
 Kungs nammu neustaisa, tad welti darbojahs, kas pee ta strahda;
 ja tas Kungs pilsehtu nesarga, tad fargs wakte welti. Prohti:
 Deews dohd, Deews nemm, tas mums ar weeni jaturra prahta,
 kad, fa mehds fazzieht, liktens grohsahs, so to drihs gribbam aismirft.
 No Deewa ween nahf wiffa swehtiba. Ef. 26, 16: Kungs, kad
 behdas flahf irr, tad tee tewis mekle, kad tu tohs pahrmahzi, tad
 tee gauschi luhds. Ta bija pee pasuddufcha dehla; Deews winnam
 pasfaules mantas atnehuta, tai winsch atgahdatohs, fo schis art
 darrija.

Tew nebuhs sagt.

Sarunna.

Eho bauſli apzerreſim gluſchi pehz Luttera iſſkaidroſchanaſ. Pee ſagſchanaſ Lutterſ trihs leetas ſkaiſta: Tuhwaka naudu wai mantu nemt, ar wiltigu prezzi pee fewis dabbuht, ar wiltigu andeli pee fewis dabbuht.

1. Tuhwaka naudu wai mantu nemt. Tas te ſaprohtamſ, netaiſnâ wiſſê. Tas noteel redſoht un ar warru: laupihî; laupitaji, zella-laupitaji, burlakas; tahdi bija, kaſ Zuhdu wihram uſkriſta tannî ſtahſtâ par ſchehſirdigo Samareeti; tahdi irr tee kaſ laupa jeb plindere. — Tahda netaiſna ihpaſchuma nemſchana noteel arr fleppeni, kâ Akanaſ darrija, Joſ. 7, 21: Eſ ceraudſiju dahrgu Babiloneeſchu mehteli &c., eekahroju tahſ leetas un panehmu, un tahſ irr ſemmê paſlehpſtaſ manâ telti. Tâ irr ſagſchana; ſahdſiba; ſagli; zaur eelaufchanoſ; mahjaſ-ſagli; lauka-ſagli; teſchu-ſagli.

Ihſtu laupitaju un ſaglu nu gan tiſ lohti daudſ wiſ naw, un no tahdeem darbeem wehl drihſ kaunahſ. Tur pretti lohti dandi zilweku, kaſ, kaut gan ſagli negribb buht, tomehr Deewa preeſſchâ pilligi ſagli irr, tuhwaka naudu un mantu netaiſnâ wiſſê pee fewis wilfdami. Runnaſim reiſ no teeſaſ par to, behrni. Preeſſchâ liſſchu weemu bihbeleſ-wahrdu, lai ſahdſ neſakka: Ak, to jau wiſſa paſaule darra. 2 Moſ. 23, 2: Tew nebuhs tutreeſ pee (leelaja) pulka, launu darriht. Un nu apſtattim daſchadaſ ſmalakahſ ſahdſibaſ wiſſeſ pehz Deewa wahrdeem. 1) Rohm. 13, 7: Dohdat meſtuſ (dohſchanaſ), kam meſli peederr; muitu, kam muita peederr: Kaſ waldibai dohſſchanaſ nedohd. — 2) Jehk. 5, 4: Strahdneeku alga brehz. Jer. 22, 13: Bai tam! kaſ ſawu nammu ar netaiſnibu uſtaifa un ſawas augſtahſ iſtabaſ ar netaiſnu buhſchana; kaſ tuhwakam leek welti ſtrahdaht un nedohd winnam ſawu algu: Kaſ ſtrahdneekem un ammatneekem nopelnito algu nedohd, wai lohti noknappina. Man wihrſ bija paſihſtamſ, kaſ ir kreetneem ſtrahdneekem ne kad pillu rehtinummu nemakſaja. Tas irr grehſ un ſagſchana; kapehz? — 3) D. dj. 37, 21: Beſdeewigaiſ nemm uſ parahdu un nemakſa: Kaſ aiſnemrahſ un ne kad wairſ nedohma mak-

fah; parahdu taifitajë. Parahda taifitajë, faë patë zaur
 fawu wainu peh; wairë nespëhj mafsah, irr saglis; fapehj? —
 4) 3 Mohs. 6, 2—4: Ja faë labban — —. Sakkat, fo fchis
 gabbals ihjumâ isteiz. Kas ustizjetu wai atraftu mantu no-
 leeds. Kas atraftu leetu paturra, to nemefledamë rohtâ, kam ta
 suddufi. Wezzais Jehkabs tur pretti ustizjami darrija, fa winsch uf
 dehleem fazzija: To naudu, faë juhfu maifdës atrafta, nemmat arr
 lihdi, warr buht fa tee tur apmissëjuschëes. Te wehl zitë jauks
 stahstë par ustizjamibu pee atraftahm leetahm. Dranijenbaumas pil-
 sehtinâ Kreemu semmë feewischta kahda turreja pee ohstas masu
 weesu-nammu, fur wiffwairak juhrneeki eenahja. Kad weentreis wak-
 karâ lahs pulks Ollandeeschu fuggineeku pee winnas bij ehdufchi,
 ta ohtrâ rihthâ. apkrahmedama aissehgeletu malku ar naudu appalsch
 galda atradda. Winna tuhlin nopratta, fa weens no fuggineekeem
 to ismettis, bet tee wiffi jau ar labbu wehju bij aibraufuschchi.
 Astonus gaddus wehlat dimi Angli un weens Ollandeesë pee winnas
 apmettahs. Angli Ollandeesi prassija, wai fchis jau arr kahdreis
 schinnë pilsehtinâ effohht biis. Ak, të fchis atteiza, scho ligdu
 gan labbi passihsta; tas man weentreis 700 rubulus malfajis, fo
 dsehrumâ te kaut fur esmn pamettis. Wai ta nauda bij aissehge-
 leta? të trakterneeze, scho runnu dsirdejusi, waizaja. Ja, të fchis
 atbildeja; tas sehgelis, ar fo ta bij aissehgeleta, man wehl taggad
 flah. Trakterneeze, sehgeli apluhfodama, to par to paschu passinna,
 ar fo atraftais maks aissehgelehtë. Naudu atnessufi, winna Ollan-
 deescham to atdewa; 8 gaddus laika winna to bij paglabbajusi. —
 5) Lit. 2. 9. 10; Kalpeem nebuhs ne fo neustizjami darriht.
 Deenestneeki, kas flinkumâ maissi ehd; zaur kuru wainu
 fainneeka leetas bohjä eet; kas zaur neumannibu un nerekhinaschanu
 fainneeka mantai flahdi darra un pehzal to noleeds. — 6) Sakk.
 20, 4: Auffsuma dehl flinkis negribh art (winsch weentreis schâ,
 ohtrreis të aibildinajahs). Deedeleschana flinkuma dehl. To
 latram, kas warr strahdaht, buhs fawu maissi ehst: flinkis zittu
 mantu nemm netaisnâ wihfë. — 7) Zahnis uf muitineekeem fazzija:
 Nennemat wairak të nospreefë: Kas wairak nemm, të ja-
 nemm. Tas pee tahdeem laudim noteel, fur ar ween winnu
 tafsi un nolikkumu nesinn; tas irr sagshana. Zakejus, kas agral
 gan të bij darriis, atgreesees uf Jesu fazzija: Ja es kam fo no-
 wihlis, to tshetlahrtigi atdohschu. — 8) Ammatneeki, faë no

fweschas mantas paturra, fo teem mahjá flahht peenejs: Strohdeki drehbi; wehweri dsihjas. — 9). Prettinehmeji, kam ar sagleem dalliba un kas winneem sagtahs leetas lehti atpirk. Prettinehmejs fliftaks ne fá saglis. Rapeh3?

2. Ar wiltigu prezzi tuhwaka mantu pee fewie dabbuht, ar irr sagshana. Prezze irr wiltiga, ja ta labba rahdahs, bet tahda naw. Tahdi sagli irr: Ammatneeki, kas fliftu darbu taifa, kas labs iiffattahs, un to tad par labbu pahrdohd; andel-mani, kas ne riktigu prezzi (kartonu zc.) par riktigu usfeiz; bet-keri, kas fliftu maifi turra; melderi, kas mitus (ar fakkeem zc.) maifa; meefneeki, kas „wezzu“ galku pahrdohd; jemneeki ar linneem, fweesiu. Wiffi tee ar wiltigu prezzi andelejahs. Tee nemm pilligu maksu un ta fweschu montu netaisna wihse cedab-bujahs.

3. Ar wiltigu prezzeschanu; riktigi fattam: andeli. 5 Mohf. 25. 13—16: Tew nebuhs diwejadu swarru sawa kulle turreht, weenu leelu un weenu masu. Lai tew irr pilligs un taisnis swars, lai tew irr pilligs un taisnis puhrs; jo il katrijs kas to darra un netaisni darra, tas irr tam kungam tawam Deewam par negantibu. 3 Mohf. 19, 35. 36: Zumš nebuhs teesá ne lahdu netaisnibu darriht ar ohlekti (neweenadu ohlekti, garru eepirkshanaí, ihfu pahrdohshanaí), swarru un mehru. Zumš buhs taisnu swarru, taisnus pohdus, un taisnu puhru un stohpu turreht. Tá nu wiffi tee irr sagli, kas par knappi swerr, mehro, dohd. Ja lahds man swerr 28 lohtes par mahrxian, tad es winnam 4 lohtes pahraf nomaf-faju un ta nauda winnam teef netaisni, zaur wiltigu andeli, winsch irr saglis. — Pee tahdas wiltigas andeles arr peederr negalliga usprassishana pee nesinnatneekem. — Te peederr arr augku-plehshana. Augku-plehsejs irr tahds zilwels, kas zaur tuhwaku truhkumu mekle baggats palift. Augku-plehsejs p. pr. nemm negalligas intresses un pekau, kad tuhwakajs leela naudas-nohte; 4 proz. weeta 10 proz. Augku-plehsejs mekle ihpaschi tahdas leetas, kas il weenam pee ussurreschanahs wajadfigas, p. pr. lobbibu, dahrga laifa til dahrgi pahrdohht, jif ween warr. Tahds zilwels teescham irr affinu-fuhzejs. Ar wahrdu falkohht, if zittu truhkuma few baggatibu fuhkt, tas Deewa un zilwelu azzis negantiba. Saff. 11, 26: Kas labbibu zeet turra, to laudis nolahd. Tahds affinu-fuhzejs reis fazzija, winsch rudsus

agraf nepahrdohschoht, famehr puhrs 6 rubuli maffaschoht, zittadi lai labbaſ winna zuhſas tohs ehdoht. 3 Mohj. 25, 36. 37: Tew nebuhs pagaidus un auglus nemt, bet tew buhs Deewa ſawu Kungu bihtes, lai tawſ brahlis tew lihdi warr dſihwoht. Wai nu prohtat, behrni, kapeh; to nebuhs darricht? Ja, teeſham, dſihwoht (t. i. brihw gan andelejotees tik dauds pelnas nemt, ka no tahs warr dſihwoht) un laiſi dſihwoht (bet ta arr buhs buht, ka zitti tew lihdi warr dſihwoht). Un bihjaſchanahs no Deewa lai tewi uſ to dſenn. — Weidſoht jumſ man wehl jaatbild uſ to jautaschanu: Ja ſahds par wiſſu to, ko nu pat dſirdejam, ſazjitu: af, ſas ta nu warr iſſmahzeht; ne andelè ne dſihwoſchana tik ſnalli neware wis iſdarricht; tad jau daudj lauſchu buhtu ſagli —
—? Deewa bauſliſ, un: Tew nebuhs turretees pee pulka, launu darricht. Es nebuhschu wainigs, behrni, es jumſ to eſnu; weeluhkojat, ko juhs darrat; un nepeewillatees, 2 Maff. 4. 17: Pretti Deewa bauſchleem grehkoht naw tik lehta leeta, nahkoſchais laiks to taf iſrahda.

Sohdiba. Kas pretti tam wiſſam, par ko lihdi ſchim runnahts, tas irr kaiſnigums. Kaiſnigais ne weenu graſſi ar netaiſnibu negribb, un ko wiſch kaiſniga wiſe neware eemantoht, lai paleef ſur biſis. Ta wezzais aklais Tobijas: Weeluhkojat, ka tas naw ſagts, jo neklahjahs ſagtas leetas ehſt. — Ji tahda prahta nahk ta luhgſchana uſ Deewa, ſas tanni dſeemà; Ut Deews, tu lehnigs Deews (392): Ja tu mann' apſwehti, ja manta man buhs kluht, tad neleej pee tahs klahr netaiſnam graſham buht. Sakkamswahrds ar ween paleef teeſa: Kaiſnigums wiſſilgati paſtahw. Ka tas ſaprohtams? Ja, pee kaiſniga kaupmana un ammatneeka katriſ atkal labpraht eet; pee blehſcha ſakka: Pirma un pehtiga reiſa. Arri bihbeles-wahrds, preekſch 3000 gaddeem ſazjiths, wehl ſpehta, D. ſf. 37, 25: Es jauns eſnu biſis un arri weſſ walizis, ta Dahwidſ ſakka, bet ne-eſnu redſejis kaiſno aſſahtu, neds winna dſimmumu maiſi meklejam. Ko ſchi perſcha gribb ſazjith, ja to greeſham uſ ſeptito bauſli? — Tur pretti laupitaja, ſagla, netaiſniga, wiltneeka ſohdiba leela un daudſahrtiga. 1. Kauns no zilwekeem. Ne weens tahdus negribb deeneſta, negribb ar teem andeletees, negribb ar teem tihtees; peh; 10 un 20 gaddeem wehl wiſſu ſahdsiba naw aiſmirſta. 2. Zeetums; Sibirija. 3. Deewa lahſti, Abaf. 2, 6: Wai tam! (tas irr

Deewa laħstis) kas sawu padohmu ar fweſchu mantu wairo; ĵil ilgi tas tã buħs? To arr il deenas dabbu peedſiħwoħt, un ſakkam' wahrdi pateefigi: Kã nahzis, tã gabjis. (Kã laudim tas roħlãs nahzis, tã pat tas atfal no roħlahm iſeet, ka tee paſchi ne ſinnaht neſinn, fur palizzis.) Netaiſna manta nepaſãhw; Deewa ſwehtibaħ tai naw klah. Netaiſnis graffis apehd taiſnu mantu. Laſſam arr wehl Ez, 22, 29. 31: Semmes laudis dſenn warras-darbu un laupa droħſchi, ir nabbagu un behdigo winni pleħſch, un ſweſchi-neeku tee noſpaida beſ teefas. Tapeħz ſawu boħrsibu par teem eſwu iſleħjis, ĵaur mannas apſkaiſchanahs ugguni eſmu teem gallu darrijis, tã teem winnu nopeknu eſmu uſ galwu mettis, tã tas Kungs Kungs ſakka. Tã Deews warras darriſchanu, laupiſchanu (laudis liħdi aſſinim iſſubht un teem winnu ihpaſchumu nolaupiht) uſſkatta, ka wiſch wiſſu ſawu duſmibu til labbi pahr il weenu, tã arri pahr wiſſu tautu un ſemmi iſgabſch, tã wiſch pee Iſraela arr darrija. — Til pat Akana ſtaħſis rahda, tã Deews ſinn ſagli ĵaiſmã un pee ſohdibaħ weſt. 4. Muħſchiga ſohdiba. Koſti taiſni ſakka, 1 Kor. 6, 10: Sagli Deewa walſibu ne-eeantohs. (Ĵau ſcheitan ne, tadehl ka tee pee ſwehto beedribas nepeeder, un tur ne.) Sargajtees tadehl, behrni, un biħſtatees Deewu. Kã to darriſeet? Miħlojat arri Deewu, tas wehl labbati, un dohmajat: Deews, mans Tchw, to negriħb, fã tad eħ, winna behrns, to ĵriħberu? Pee maſahm leetahm ſagliħ eefahl, pee leetahm beidſ. Wiſſmaſako leetu tadehl neħemm, ne addatu; ko atroħdi, atdoħdi; nepcewill ar ĵitteem behrneem ſpeħledamees. Kã wiſſmaſakã leetã netaiſnis, arr wiſſleelakã netaiſnis, tã Jeſus ſakka. Wiſſi leetee ſagli pee maſahm leetahm eefahlſchi. Wehl weena leeta: Maſcheſchana mahza ſagt. Kã tã? — Dohma arr, ka Deews tewi redſ, fur ĵilweki to ne manniht nemanna. — Labħ ĵilwekħ ſweſchu mantu behg, ta roħlã tam lã ugguns degg.

4. Tuhwaka mantu un uſterru palihdſeħt wairoħt un paſargah. Ĵaur ſagſchanu un wiſchchanu teek tuhwaka manta netaiſnã wiħſe maſinata; tur pretti buħs palihdſeħt, tuhwaka mantu taiſnã wiħſe wairoħt, buħs palihdſeħt, ka wiſch ſawu mantu un uſterru ware labboħt. Mums buħs palihdſeħt to paſargah, t. i.: mums buħs palihdſeħt breeſmas un nelaimi no taħs nowehſt. Ar uſterru

te faprohtamš tas darbš wai ammatš, ar lo kahdš fawu usturu pelnijahš. Ja to gribbi, tad tu labprahť ſchohš tiffunus rahdiſi.

Atlaidibu. Atlaidigš tas, kaš, tuhwaſa mantu gribbedamš wairoht, wiſſu neprafſa, kaš winnam brihw praſſiht. P. pr.: Rentineſam maſ paaudſiš; winnam no renteš atlaiſch. Kahdš noliftá laiká newarr maſſahť; winnam wehl gaida. Wihrš irr nomirriš; apſpeeſtai atraiknei neprafſa wiſſaš intreſſeš no parahda. Semneekš dahrgá laiká dohd nabbagam labbibu lehtafi. Deewa bauſliba Iſraelam ihpaſchi atlaidibu prett apſpeeſteem peekohdinaja, tur pretti Rohmá un Atehná wiſſſzeefſchako taiſnibu iſdſinna. Laſſam pahri weetas. 2 Mohj. 22, 25—27: Ja tu manneem laudim, kaš pee tewiš irr nabbagi, naudu aiſdohdi, tad tew prett teem nebuhš buht, fá kahdš pagaidu-plehſeš, tew nebuhš par to augluš dſiht. Ja tu fawa tuhwaſa drehbeš par kihu nemm, tad tew buhš winnam taš atdohť, pirmeš faule noeet; jo taš irr wianna weenigaiš apſegeš pahr fawu ahdu, kurrá wiſſſch buhtu gullejiš. Bet tad taš uſ manni brehſš (ka tu tiſ neſchehligš), tad eš to klaufſſchu, jo eš eſmu ſchehligš (un tu negribbi tahdš buht). 5 Mohj. 24, 6: Tew nebuhš dſirnewu wirſejo un appaſſchejo amini par kihu nemt (rohku-dſirnewu, ar lo mahjá labbibu malla); jo tahdš nemm dſihwibu par kihu (ar lo tuhwaſš fawu dſihwibu well). 10 p. u. t.: Ja tu fawam tuhwaſam kahdu leetu uſ parahdu aiſdohſi, tad tew nebuhš wianna mahjá eet, winnu kihlaht; ahrá tew buhš ſtahweht, un lai taš wihrš, kam tu aiſdewiš, to kihu pee tewiš ahrá neſš. Bet ja taš irr nabbageš, tad tew nebuhš ar wianna kihu gulleht eet; bet atdohd winnam to kihu, lai taš fawáš drehbšš gulledamš tewi ſwehti. Un taš buhš taiſniba ta Kunga tawa Deewa preeſchá, 17 p.: Tew arr nebuhš atraikneš drehbeš par kihu nemt. 19 p. u. t.: Kad tu fawu labbibu uſ tihrumu noplauſi un weenu kuhliti uſ tihrumu aiſnirriſi, tad tew nebuhš atgreeteš winnu paſemt, bet preeſch ſweſchineeka, preeſch bahrina, preeſch atraikneš lai taš irr. Kad tu fawu ekkáſ-kohtu noſtrattiſi, tad tew nebuhš tohš ſarruš ohtreiſ pahrmekleht. Kad tu fawu wiſhna-dahrju apgraiſſi, tad tew nebuhš ohtreiſ pahrelaſſiht, bet preeſch ſweſchineeka un bahrina un atraikneš lai taš irr. — Wiſš taš bij atlaidiba, žaur lo tuhwaſa mantu lai palihdſetu wairoht. Tahdam tew, kriſtitam, jo wairak buhš buht.

Labprahťibu ſalpoht. 1 Peht. 4, 10: Kai iſ ſatriš

weenš ohtram kalpo ar to dahwanu, fo tas dabbujiš. 2 Moſh. 23, 4, 5: Ja tu ſawa eenaidneeka (pat eenaidneeka, ziſ wairaf wehl drauga un zitta ſahda) wehrſi wai maldoschu ehſeli faſtoſpi, tad tew buhš winnam to tuhlin atpakkal weſt. Ja tu ſawa waidneeka ehſeli redſi appakſch naſtaš gukkan, tad nepamett' winnu tahdai, bet atſtabj tuhlin (ſawu darbu) winna labbad. Kur tuhwafo pekau wai ihpaſchumu warri wairoht un paſargah, tur kalpo ar laiku, fo no ſawa laika atrauji; ar ſpehku, ſahdu nelaimi no winna mantas gribbedamš nowehrſi; ar naudu un mantu, p. pr. pee nodeggufcheem, lai teem atkal kaš teef, winnu mantu ta palihdſedamš wairoht; ar aiſdohſchanu, ſad uſtizzamš zilwekš ſahdu pekau gribb uſſahkt. Ta pehz apuſtula preekſchraſſta, 2 Kor. 8, 14; Lai juhſu pilliba winnu truhkumu atweeglo. Un pehz zitta preekſchraſſta, 1 Kor. 10, 24: Ne weenam nebuhš to mekleht, kaš paſcham par labbu, bet iſ weenam buhš mekleht to, kaš zitteem par labbu.

Schehlfirdibu un labdarrifchanu. Schehlfirdibu pa wiſſam uſ truhkumu zeeſdameem, un labdarrifchanu ihpaſchi uſ nabbageem. P. pr. laudim, kam darba naw, darbu gahdaht un ta atkal winnu uſturu wairoht. Zitteem, kaš wahſi un nabbagi; palihdſi ka teem atkal kaš teef, pahriſka, pekau u. t. w. Uſ to rakſti daudj ſlubgina. Matt. 9, 13: Man miht ſchehlaſſiba un ne uppuris. Jehk. 2, 13: Tam, kaš apſchehloſchanohš naw parahdiſiš, uſees ſohdibu bej apſchehloſchanahš; un apſchehloſchanahš leelahš prett ſohdibu, t. i. gawile par ſohdibu. Jo, Matt. 25, 35 u. t., kaš Jeſuſ dehl iſſalkuſchuš ehđina, iſſlahpuſchuš dſirdina, ſweſchuš uſaemm, failuš apgehrb, wahjuš un zeetumâ eſſoſchuš apmekle, eemantohš Lehwa walſtibu. Luth. 6, 36: Eſſat ſchehligi, ta juhſu Lehwš irr ſchehligš. Eſ. 58, 7: Lauſ iſſalkuſcham ſawu maiſi, eewedd' —. Ebr. 13, 16: Reaiſmirſtat labdarrifchanu un iſdalliſchanu, jo tahdi uppuri Deewam labbi patihkt. Sakk. 19, 17: Kaš par nabbagu apſchehlojahš, taš aiſdohd tam Kungam, un taš winnam atmakſahš ſawu labdarrifchanu.

Maju ſtahſtriau wehl peelikſchu, fo ſkohlmeiſtarš warr uſdoht dohmâš uſrakſiht, wai zittadi ta bruhkht. Nabbagam ſkurſtenſlauka puiſcham ſahdaš prinzeſſeš pilli ſkurſtenis bij jaſlauka, pa kurru prinzeſſeš dſihwojamâ iſtabâ warreja eetikt. Schiſ to darrija un tannî iſtabâ nahjiš, ne weenu neatradda. Wiſſaš tahš ſkaiſtahš

leetas tur redsedamē, winsch brixina palikka stahwoht, gribbedamē
 ijslattitees. Biffwairaf winnam patikka ar dimanteem isgresnohts
 selta pulkstens, kas uš gaidu bija noliktš. Puifis newarreja notur-
 retees to rohfā nenehmis, un te winnam ta wehleschanahs usnahja,
 kaut winnam arr tahds pulkstens buhtu. Pehz brixina winsch doh-
 maja: Kā buhtu, ja tu to paremtu? — Bet kaunees, tad jau tu
 buhtu saglis! — Bet ne weens jau nesinnotu? — Ar tahdahm
 diwejadahm dohmahm kaujotees winsch sahnistabā dsirdeja staiga-
 schanu; pulkstenu schigli nolizjis, winsch dewahs atpakkal skursteni.
 Mahjā aifgabjuscham, pulkstens ween prahtā stahweja. Gan rau-
 dsija no tahm dohmahm atkautees, bet wolti; newarreja no tahm
 aifmigt. Tad winsch apnehmahs atpakkal eet un to paremtut.
 Prinzesses istabā aifnahkuscham, wijs tur bija kluffu. Bailigi winsch
 pee galda peegahja, fur pulkstenu masā mehnescha-gaismā redseja.
 Jau winsch rohku pehz ta iisteepa, kad tur pat lihdsahs wehl leela-
 kus dahrgumus, dimantus, aufschugredsenus, rohku-sprahdses un
 wehl zittus tahdus eeraudsija. Wai nemschu? tā pats uš sewi faz-
 zija, wijsos lohjeklōs trihzedamē; wai nemschu? — Bet wai tad
 es nebuhtu wijsneleschakais zilweks wijsu muhschu? Wai wehl
 kahdreis warretu meerigi gulleht? Wai wehl warretu zilwekem droh-
 schi gzijs skattitees? — Teefa gan! bet tak uš reisu buhtu baggats
 wihrs. — Bet ja manni panahktu? — Kā tad warretu panahkt?
 ne weens jau manni neredš; — ne weens? Wai tad Deems manni
 neredš, kas wijsur klah? Wai wehl kahdreis warretu winnu luhgt,
 kad par sagli paliktu? Wai meerigi warretu mirt? — Pee schahm
 dohmahm winnam autsi drebbuki pahrskrehja. Ne, tā winsch pa-
 dikti isfauza, labbal nabbags ar labbu firdsapsinnu, ne
 kā baggats besgohdis! Ar scheem wahrdeem winsch pa to pa-
 schu zellu steidsahs atpakkal, pa kuru nahzis. Prinzesse, kuras
 gullama istaba tur pat lihdsahs bija, to wijsu bij dsirdejusi un
 redsejusi. Winna preezajahs lohti par puifena taifnigo firdi, un no
 scha laika ar mihlestibu par to gahdaja.

Wehl zits stahstinsch maseem behrneem. Pehteris bija saglis
 un fo ween redseja, newarreja atstahst nenehmis. Reis ap puif-
 deenu winnam gaddijahs gar smehdi eet. Kallejs bij kehdi, fo nu
 pat nokallis, ahra pee durrim islizjis, lai atdseest. Pehteram kehdi
 eeraugohht usnahja fahrums to paremt. Schurp turp skattidamees
 winsch ne weena ne-eeraudsija, un kad nu ne smehde, ne fur ap-

fahrt ne weena nebija, tad winsch tehdi schigli patehris, gribbeja dohtees prohjam. Bet peepefchi winsch breefmigi sahka breht, jo farsta tehde tam wiffus pirktus bij fadedsinajusi. Kallejs, kas ar saweem laudim pufsideenu ehda, to brehtschanu dsirdoht isfrehja abra. Bet Pehteri redsedams winsch driht mannija, kas notizzis, un fazzija: Tew itt pareisi notizzis un tawi „garree pirkti“ sawu algu dabbujuschi. Leez nu wehra scho mahzibu:

Labs zilweks sweschu mantu behg.

Ta rohkâ tam fâ ugguns degg.

Un lai sagghana ikreis gan pee meefas deggumu neatstahj, tad tomehr pee dwehseles un apsinas ta if reij deggumu atstahj.

Astotais bauflis.

Tew nebuhs nepateesu leezibu doht prett sawu tuhwaku.

Kas tas irr?

Mums buhs Deewu bihtees un mihloht, lai tuhwaku nepateesi (wiltigi) neapmellosam, nedf peewillam (wiltigi nodohdam), aprunnajam, wai tam kahdu niknu flawu darram, bet mums buhs to aisbildinaht, wiffu labbu no ta runnaht un wiffas lectas par labbu greest.

Zif wahrds swarrigs.

Schi farunna nepeederr gluschi pee astota bauschla, bet ta itt fâ par fataistaju uf scho baufli turrama. Kurts (Christliche Religionlehre) sahka: Wahrds naw tiffai flanna, kas gaisâ noskann un issuhd, bet winnam garrigs spehks eefschâ, kas, lai winna isdarrichanu gan no pirna galla lihdi pehdigam neware pahredseht, tomehr zilweku laizigâ fa garrigâ dschwoschanâ un labflahschanâ gan sekmedams, gan pohstidams darbojahs. Ka wahrds, fa isruuna, teescham naw flonna ween, kas gaisâ noskann un issuhd, tas no ta redsams, fa, lai gan tihri neeks isleefahs, tas

tomehr lihdj muhschibai pastahw, un wehl pastarâ teesâ tiks ap-
spreeßt.“ Lai behrni to eewehrotu, uſ to schinni farunnâ luhkôhts.

Sarunna.

Weentreis jau desmit bauschlds par wahrdu effam runnajuschj;
fur tas bija? Dhtâ bausli bij mahzihts, lâ wahrdds, prett Deewu jaturrahs, te astotâ bausli mahza, lâ wahrdds jatur-
rahs prett tuhwaſu. Firnis astoto bausli paschu eefahkam, runna-
ſim dauds mas par runnu un runnatu wahrdu ihpaſchi. Zilweks ween zaur wallodu no wiffahm dſihwahm raddibahm pa-
faulê iſſchirits. Zaur wallodu wiſſpirmat zilweka firds dohmas
israhdahs. Wezs gudris wihrs mehdsja fazzihjt: Runna, lai tewi pa-
ſiſhtu. Par to farunnafimees un apzerrefim ſchodeen: Zil wahrds
ſwarrigs. Trijâs fahrtâs ſawu apzerrefchânu ſanemſim: Wahr-
dam eeffchâ ſwehtiba; wahrdam eeffchâ lahſti; wahrdam reis janahſ
teefas preeſchâ; un ij ſchahm trim fahrtahm wehdigi juns wehl
klat peelikſchu: So tapeh; lai darram.

Labba wahrda ſwehtiba, Saff. 16, 24: Laipniga walloda irr
tihrs meddus, dwehſelei ſalda un lauleem ahrtes-ſahle. Par laip-
nigahm (mihligahm, ſcheligahm, lehnigahm) runnahm te fazzihjt,
tahs effoht ſaldas un atſpirdſinadamas. Tâ bija, kad Jeſus to
runnaja. Luhl. 4, 22: Dee brihnijahs par tahdeem ſchelaſtibas-
(mihligeem, peewelkoſcheem) wahrdeem, kas no wiſſa nuttes iſgahja.
Wai warrat man kahdu tahdu mihligu, peewelkoſchu Jeſus wahrdu
fazzihjt, kas tuhktoscheem jau par tihru meddu bijis? Mahſat ſchury
pee mannis wiſſi, kas behdigi —. Wet lai gan til laipnigas, Jeſus
runnas tomehr arr bija weenteeſigas, affas, ſohdidamas. Saffat
kahdas no tahm. Uſ Zuhdaſu: Tam zilwekam buhtu labbati —;
uſ wariseeſcheem: Wai — juhs teekufi! Laipnibu un weenteeſibu
Jeſus itt derrigi ſinnaja ſabeedroht. Tâ tu: Effi laipnigs, effi
weenteeſigs, lâ wajaga, tâ eefi ar laudim zauri. Tapeh; lâ Jeſus
ar ween ihſtenâ laikâ ihſteno wahrdu ſinnaja fazzihjt, wiſſa wahr-
dam bija ſaws ſpehts un ſawa ſwehtiba klat. Par Jeſu ſaz-
zihts, kad wiſſch kalna-ſpreddiki bij beidſis, Matt. 7, 29: Laudis
iſbrihnejahs par wiſſa mahzibu, jo wiſſch mahzija tohs tâ, lâ
pats warrenajê; wiſſa wahrdi tâ ſakkoht ar warru klaufitaju firdis

speedahs eefschâ, tahs fagrahbdami. Jahra. 7, 32. 44 u. t.: Wariseefchi fuhstija sullainus, lai tee Jesu guhstihu. Sullaini, tâ 44 p. stahw, wiannu arr gribbeja guhstibt. Kapeh; tee to nedarra? 46 p.: Muihsham zilweks tâ wehl naw runnais, fâ schis zilweks. Jesus runna wiannu firdis bij fagrahbusi. Lukt. 12, 1: Daudj tuhstoschi lauschu fapulzejahs, tâ ka tee fawâ starpâ faminnahs. Marija nofehdahs flussu pee Jesus kahjahm. — Tahds wahrdu spehks arr ar weenu pee tahdeem zilwekem rahdijees, kurreem Kristus garâ bija. Kad Kristostoms Konstantinopolê spreddiki fazzija, tad daudsfreis lihds 10,000 klaustaju bij fanahkufchi. Juhâ, behrni, warr buht gribbe-feet prassibt: kapeh; scho wissu par Jesus runnahm effam peeminne-juschî? To juns fazzischu. Schee stahsti apstiprina, fo wehl taggad peedfihwojam. To: Jo deewbihjigaks un deewischligaks kahds zilweks, jo wairak spehka un fwehtibas wianna wahrdeem pee zittu firdim. Dohmajat, fo Jahna wahrdi pee Grodus eespehja. Zinzendorfam, teizamam deewbihjigam grahsam, reis uf jellu laupitajs usfritta, kas, pistoli wiannam uf kruhtim lid-dams, naudas-malku pagehreja. Zinzendorfs to dohdams meerigi uf to fazzija: Draugs mihlais, Juhâ strahdajat flittu ammatu. Scho wahrdu laupitajs wairs newarreja no prahtha dabhuht ahra un peh; atgreesahs. Kas no preekscheja teikuma (kahds tas wehl bija?) tew wehrâ leekams? Paleez ween papreekschu pats deewbih-jigs un tad runna, tad redsefi, ka taweem wahrdeem buhs deewi-schligs spehks eefschâ. Tad mahzi, ja ne tuhstoschus, taf weenu, fawu ftohlah-beedri, fawu maso mahsu, un tizzi teescham, tu pa welti nerunnafi; dohd' padohmu, eedohdi runnadams meerina-schanu un preeku. Jo: Labs wahrds atrohd labbu weetu. Wahrda spehku arr kahds gudris wihrs ap 1400 p. Kr. atsinna, kurru pah-westis bij nolahdejis. Wirsch gahja pee Wahzeeschu keisara, fo pah-westis tâ pat bij nolahdejis un fazzija: Aistahw' tu manni ar sohbinu, es tewi ar wahrdeem aistahweschu. Ar faweem wahrdeem wirsch tad zerreja tif pat isdarriht, fâ keisars ar sohbinu. — Par wahrda fwehtibu un spehku sakk. 15, 1 sakk: Vehna atbilde flussina bahrsibu; fâ tâ? Sakk. 25, 11: Wahrds ihstâ laikâ runnahs irr fâ selta ahbols sidraba kaufâ. Wai sinmat kahdu stahstu is w. d. pee schahm perschahm? Juhda runna Jahsepa preekschâ. Jahseps: Tas wihrs, pee ka tas bickeris atrasts, buhs mans wehrge, juhs eita ar meeru; — tif bahrgs Jahseps turrejahs. Sakkat Juhda runnu,

jums ta no galwas jamahf. Kas ta par runnu! Un kahds nu spehks schai runnai; tad Jahseps wairs newarreja faturretees. — Nu, behrni, neaismirstat: gahdajat lai juhsu wahrdi paleef spehzigi un swehtigi; kad tee buhs tahdi pehz preekscheja teikuma? Jo deewbihjigaks —.

Launa wahrda lahsti. Ka deewbihjiga prahta jautums wahrdds wisspirmak parahdahs, ta arr firds samaitaschana. Ta pat ka wahrdds swehtiba eekschâ preeksch tuhtstoscheem, ta tannis arr preeksch daudseem warr lahsti buht eekschâ. Sakk. 15, 1: Kupja walloda pazell dufmibu. Te Nekabeams derr par preekschschimi, kas scho sawa tehwa wahrdu mas bij wehra lizzis. Ka? Kahdus lahstus tschuhfkas runna pahr wisseem zilwekeem weddusi? Korus runna lassama 4 Mohj. 16. Un kurnedamo lauschu runna 41 p.: Juhš ta Kunga laudis nokawusch. Tapehz mohziba nahja un no laudim nomirra 14,700 bes teem, kas ar Koru bij mirruschi. Ko no ta redsejam? — Rohm. 16. 18 stahw: Zaur laipnigahm runnahm un saldeem wahrdeem te peewill weenteesigo firdis. Kahdus lahstus pehz scheem wahrdeem runna atnefs? Ka weenteesigas firdis ta teef peewiltas, to wehl ik katru deenu dabbu redseht. Tahdu prohwi redjat is sakk. 1, 10—16: Mans behrns, kad —. D. dj. 64, 4: Kas sawas mehles trinn ka sohbinu, un ar ruhkteem wahrdeem schauj ka ar bultahm. Ruhkti, nahwigi wahrdi, kas ir nokaut warr. Launi zilweki fazzija (Jer. 18, 18): Nahkat, kausim Jeremiju ar mehli. — Launa wahrda lahsti ihpafchi aprakstiti Jehk. 3, 2—9. Tur fazzihst: Mehle irr ugguns, kas meschu eededfina. Prohti willkinataja mehle launu kahribu ugguni dwehfele eededfina. Winna wissu muhsu meesu apgahna: Ne weena grehka naw, us ko mehle un launa runna newarretu buht pirma muddinataja. No elles winna eedeggahs, kur ihpafchi melleem sakne, un wiltibai un leekulo schanai wahrdds; jo sahtans arr isleekahs par gaischibas engeli. Winna nahwiga dsellona pilla.

Wahrdam janahf teefas preekschâ. Lahsti, swehtiba, kas wahrdam eekschâ, naw ne mas preeksch schahs dschwibas ween, bet weeni ka ohtra sneedsahs lihds paschai muhschibai. Leels, swehts, swarrigs wahrds, kas katram krisitam behrnam jafinn, is Jesus mittes skannejis. Tas atrohdams Matt. 12, 36. 37: Bet es jums sakku sitt ka tas Kungs gibbetu fazzihst: klausat, ko sakku; sinnat, ka es jums to fazzijis un ka juhs newarrat ajsbildinatees, ja pehz ta neturra-

tees. Wiaſch gribb peefazziht, ziſ weenteeſigs un ſwarrigs taſ tei-
kums, kaſ naht), ka par iſ katru weltu wahrdu, ko zilweki runnahs,
teem buhs atbildeschanu doht ſohda-deenâ. — (Atbildeschanu; proh-
tat, wahrds nenofkann wiſ gaisâ, taſ Deewa preeſſchâ tiſ pat kâ
darbs. Tew jaatbild, tâ tu ar to jauko wallodas dahwanu, ko
Deews tew dewis, eſſi darrijeſ. Jaatbild weenreiſ paſtarahs teefas
preeſſchâ, fur wiſs, ir taſ te ſemmes wirſû runnahs wahrds, tiſs
teefahs. Zt katris; ne tiſſai weens, ohtris, ko no tawahm runnahm
iſaems; ne warr buht, ko tu pee ſwarrigahm darrischanahm daudſ
zilweku preeſſcha runnahs, bet arri, kaſ appaſſch tſchetrahm azzim
runnahs. Weltigais, t. i. neleetigais, tuſſchais, garralaira wahrds,
ziſ wairaf wehl negantais, augſtprahtigais, grehzigais, melleu wahrds.)
No taweem wahrdeem tewi taiſnohs (laidihs wallâ) un no taweem
wahrdeem tewi paſuddinahs. (Zo wahrds ſirdsibbinu atflahj, un
to Deews uſluhko.)

Ko tapehz lai darram? Zi ta wiſſa nu deefgan mahzibas,
pamahzibas, norahſchanas ko nemt. Zo darrim, Deewa
wahrduſ par pawaddonu nemdani. Mahz. 5, 1: Ne-eſſi ahtris ar
mutti. Ko taſ mahzitajs dohma? buhs apdohmaht; ſmalſi pah-
dohmaht. Tur pretti: Laudis, kaſ runna pa gaisu ween, kaſ paſchi
neſim, ko runna; plahpas. Kapehz tâ ne drihſt? Lahſti, atbilde-
ſchana par wahrdeem lai tew ſtahw prahtâ. Tapehz Salamans
tahlak peefakka: Lai tawu wahrdu irr maſ. Sakk. 10, 19: Wahrdu
pulkâ netruhſt grehku (tadeht ka tur wahrduſ tâ neapdohma, ne-
noſwerr); bet kaſ luhpas ſaturra, irr prahtigs. (Kapehz? Kaſ daudſ
nerunna, warr labbaki apdohmatees; wiaſch irr prahtigs, tadeht ka
wiaſch grehkuſ tâ nekrahj.) D. dj. 50, 20—22: Tu ar ſawu mutti
dohdees uſ launu un tawa mehle dſenn wiltibu. Zo tu darri un
eſ zeeſchu kluffu (wahrds noſkann, zitti par to noſmejahs, un wairaf
ne ka tur naw paſſakâ); tad tu dohma, ka eſ tâ pat buhſchu kâ tu
(un arr par to ſmeefchohs, un nelitſchohs, wairaf par to ne
ſimmoht); bet eſ tewi pahrmahziſchu un tew to turreſchu
azzu preeſſchâ. Sakkat, ko Deews ſchinni perſchâ ittin bahrgi draude?
— Luhkoſim jaunâ derribâ, fur wehl labbak to atraddiſim. Ew.
4, 29: Lai ne kahda neleetiga (kauna-) walloda neiſeet no juhſu
muttes (tahda runna, kurrai lahſti eekſchâ. Apuſtuliſ to ſauz nelee-
tigu wallodu [plahpaſchanu], tapehz ka daudſreiſ ne maſ neapdohma,
ko darra, kad neſchliſtas, negantâs, grehzigâs rnnnas runna), bet

ween, kas irr labš un dert par ustaiššchanu (kas tizzibu, mihlestibu un zerribu ar ween jo wairak uszell, to buhs runnaht), kas schelastibu padarra teem, kas to dsird. — Ev. 5, 4: Lai juhsu starpà ne-teef ne minneta beskauniga buhschana un gekkiga tehrsechana wai smeekli (johki, mehdischana, issjohboschana), kas nepeederrahš. (Tahdas leetas kristitam neklahjahš.) Tur pretti, Wihl. 4, 8: Wissu kas pateefigs, wissu kas gohdigs, wissu kas taisnis, wissu kas schlichts, wissu kas mihligš (kas mihlejams, kas zilweku firdiš peelabbina), wissu kam labba flawa, to nemmat wehrà. Kol. 4, 6: Juhfu waloda lai irr allaschin mihliga, ar šahli apbahršita. (Sahls kohsch un irr tomehr smeekligš pee ehdeena. Tahda irr runna, ašša un mihliga; tahdi smeekligi ihsti kristiga zilwewa wahrdi.) — Pahwils šakka Rohm. 15, 18: Es nedrihkštetu ko runnaht, ja Kristus zaur manni to nepadarritu. Kristum tewi buhs dsihwoht, wirra garram, wirra prahtam, arri wirra runnai: runna tà kà winsch, preezinadami, mihligi, laipnigi, pateefigi; lai kà pee wirra, arri tawà muttè wiltibu neatrohd. Runnajat tà, behrni, ka Kristu is jumš dsird runnajohť. Kà to darriseet? Dohmajat tuhlin: Wai Jesus mans Kungs arr tà buhtu šazzijis? Ja winsch te pee manniš buhtu, wai winsch manni warretu mihloht? Ko atbildeschu, kad winsch pastarà deenà us manni šazzihš: Tur un tur tu beskaunigi runnajis, zittu zaur runnam us kauna-darbeem noweddis, zittam negantigi ar wahrdeem firdi šahpinajis? Lai nu tas notiktu, tad laischat Kristum firdi mahjoht. Tas Kungs patš, kas behrnus mihlo, lai jumš ar ween jo wairak pee ta palihđ. Amen.

Pateefiba un melli.

Tadehl ka šhi leeta tit šwarriga, arri šhi šarunna šawu weetu lai te atrohd. Pateefiba pehz bihbeles šaprašchanas irr, kad wišš zilwewš patš ar šewi kohpà šaderr, ahrpuffe ar eekschpuffi. Pee ihsti kristiga zilwewa waigs un islikšchanahš, runna un darbi šaderrahš ar prahtu un dohmahm, kas zaur Kristu šwehtas darritas. „Nakši ne maš tahdu pateefibu nepašihšt, kas dohmahm ween peederr, kas wairak naw, kà tiklai riktiga atšihšchana, bet pateefiba, ihpašhi pehz Jahna dohmahm, irr zilwewa eekschigahš dsihwibas augštaka, jauštaka un nedallama leeta, kurrà šwehtumš un pa-

teeſibas atſihſhana, gaiſchums un mihleſiba jauti ſatweenojahs; ta irr ta pilliga deewiſchigahs buhſchanas peenemſhana, ſchi ta leeta, ko daſchahrt ihsunâ par dſihwibu noſauj.“ (Ullmann, die Sündloſigkeit Jeſu.) Tahdâ wiſjê to wahrdu: pateefiba, un ſas tam taiſni pretti: melli — ar behrneem apzerreht, uf to ſchinni ſarunnâ eſmu zihtees. Zif ſwarriga ſohlai ſchi leeta, to ta ſarunna patti lai leezina.

Sarunna.

Jahn, 16, 13: Bet kad wiſch, tas pateefibas Gars nahkê, tas juhs waddihs uf wiſſu taiſnibu. D. Jf. 89, 15 ſalka: Schehlaſtiba un pateefiba eet tew preekſhâ. Jeſus, Deewa buhſchanas gihmis un atſpindhums (Ebr. 1), ſalka Jahn. 14, 6: Es eſmu pateefiba. Jf ſchahm trim bihbeles-perſchahm redſam, ta wiſſa trihſweeniga Deewa buhſhana irr pateefiba. Kahdas prohweſ par to. Ja Deews ko draude: Beſdeewigee ees muhſchigâs mohkâs; tad ta naw wiſ tif' tahda baidiſhana, bet wiſch darra, ko draude. Ja wiſch ko ſohla: Taiſnee ees muhſchigâ dſihwoſhanâ; tad wiſch to arr dohd. Deews irr uſtizzams. Ja Deews ko ſalka, tad ta irr, kâ wiſch ſalka; jo ta kunga wahrds irr pateefigs. Ar ihſeem wahrdeem ſalkoht, wiſſâ Deewa buhſhanâ dohmaſ ar wahrdeem, wahrdi ar darbeem itt pa wiſſam ſaderrahs. — Jeſus dſihwoſhanâ tas wehl ſklaidraki parahdahs. Wiſch ſauzahs par pateefibu: Es eſmu zekſch, pateefiba un dſihwiba. Kahda ſtarpiba irr, kad ſalka: Es eſmu pateefigs; un: Es eſmu pateefiba? Schis pehdigais wahrds ſaproh-tams: Es wiſſzauri, wiſſâ ſawâ buhſhanâ eſmu pateefiba. Kâ es dohmaju, tâ es ſalku; kâ es darra, tâ es eekſchligi juhtu; kahdi manni darbi un zelli, tahda manna buhſhana un gribbeſhana; kahdi manni wahrdi, tahdas mannas dohmaſ. Apuſtulis tapeh; par wiſſu ſalka: Wiltiba wiſſa muttê naw atraſta. Pateefibu Jeſus tif augſtu turra, ka wiſch patê Jahn. 18, 37 leezina: Es tapeh; eſmu dſinmis un paſaulê nahzis, ka man pateefibu buhs apleezi-naht. Wiſch irr preekſchſhme, kâ pee zilweka ahrpuſſei ar eekſch-puſſi jaſaderrahs. Lâ Kristus bija pilligs Deewa pateefibas atſpindhums.

Pateefiba un melli pee mums. Ne weens zilwekê Jeſum newarr

libdsfazzibt: Es esmu pateesiba, tà pat fà ne weens newarr winnam
libdsfazzibt: Kas manni reds, tas reds to Tehwu. Kapeh; ne?
Tur pretti mehš jau no dabbas tahdi effam, là Rohm. 3, 4 fakka:
Deems irr taisnis un wiffi zilweti melkuli. Bet Deems no mihle-
sibas tapeh; swehto Garru suhtijis, to Garru, kas patš irr patee-
siba, lai winsch arr muhš wiffà pateesibà wadditu. Prohtat:
Winsch lai muhfu dabbu tà pahwehrstu, fa pee mums arr eelsch-
puffe ar ahrpuffi faderretu lohpa. Ev. 5, 9: (Deewa) Garra
auglis irr wiffada pateesiba. Scho jauko augli winsch pee tuhsto-
fcheem jau isaudsinajis. Es gribbetu, behrni mihlee, lai winnam
tas ir pee mums isdohtohš. Deewa swehtais Gars patš lai dohd,
fa muhfu apjerreschana schodeen arr pee tam palihdsetu. Ja tu
lahpraht gribbi pateesigs palift (kas tas wehl irr?), tad wiffpir-
maf mekle pateesibas prahtu dabbuht. Jesus to nosauz, Jah-
18, 37, no pateesibas buht: Kas irr no pateesibas, tas mannu
balsi dsird. Tu mekle un mahzees pateesibu, tu gribbi til' ween
pateesibu. Tahds pateesibas prahts pascheem gohdigeem paganeem
bijis. Justins affinsleezineeks preeksch sawas atgreeschanahš tapeh;
ween pee tshetreem peezeem sfohlmeistareem gahja mahzitees, un to
neatradda. „Tas mannu balsi dsird.“ Swehtais Gars Justinu
wedda pee Kristus un tur winsch to atradda. Ak, zilweti daudfrei
scho to mekle mahzitees. Labbi; bet ko winneem wiffwairaf waja-
dsetu mekleht? Kur tad to atraddihš? To darrat, behrni, mahzitees,
paturrat, apdohmajat Kristus balsi un wahrduš; pateesibas prahts
tad ar ween jo wairaf eelsch jums augš un stiprinasees. — Tur
pretti, kas mellōs irr un gribb palift, teem arr us melleem un wil-
tibu ween prahts. Tahdi bija Jesus eenaidneeki: tee pee Raiwafa
mekleja wiltigu leezibu. Prohtat: tee mekleja. Wixnu ahrpuffe
(teeša tur bij turrama, fur taf ar ween pateesibu mekle) un
wixnu eelschpuffe (fur tee jau eepreekschis netaisnibu, wiltibu mel-
leja) ne mas nefaderreja lohpa. Ak zil noschelojami, zil nizzina-
jami, zil neleetigi tahdi few pascheem gan lai isskattahš! Ne,
behrni, tà ne. Saff. 23, 23: Pirz pateesibu un nepahrdohd to.
— 2) Pateesigs zilwets mihlo pateesibu. Schi leeta nahf no
tahs pirmahš (kurraš?). Wai warr buht warram arr tà fazzibt:
Schi ohtra leeta wedd pee pirmahš; là? Ja tu pateesibu mihlo,
tad pee tewis rasses pateesibas prahts. Rà tu mihlo pateesibu?
Rad tew labs prahts; preeks tur, fur pateesibu atrohdi, lai nu

buhu Deewu un Kristu eewehrojoht, wai fewi paschu un zittus eewehrojoht. 1 Kor. 13, 6: Mihlestiba (ar fo brahluš mihlo) preezajahš par pateesibu. Ji tahš tad isaug mihlestiba uš Deewa wahrdeem, kaš paschi irr pateesiba; mihlestiba u; tahdeem, no kurreem sinn, ka tee „pateesibâ irr“; preeks par wišsu, kaš muhš pateesibai wedd tuhwal, t. i. kaš muhš uš to wedd; ka pee mums eefšpuffe ar ahrpuffi ar ween jo wairaf šaderrahš. — Tee tur pretti, kaš mellôš irr un gribb palift, melluš mihlo un žaur to ar ween jo wairaf paschi fewi škelkahaš un škirrahš. Tâ Jesuš cenaidneeki: Papreefšchu tee mekleja wiltigu leezibu, pehžaf tee karrawihreem dewa daudš naudaš, lai fakka: Wimmâ mahžekli nahkufchi un mums gulkohht to issaggufchi. Wai juhš gribbetu buht šho zilweku weetâ? Bet tahdâ škelšchanâ ar fewi paschu, ka pašam fewi kâ noschelojamu raddijumu wajaga nizzinaht, teel, kad melluš mihlo. — 3) Kaš irr no pateesibaš, taš pateesibu darra; t. i. fo tu par pateesibu atšihsti un firdi kâ pateesibu mihlo, to tu arr darri. Ištijaš kehnišch atšihstahš tahdš wiššinnoscha Deewa preefšchâ, kaš eefšpuffi til labbi kâ ahrpuffi pašihst, un to Deewa preefšchâ isfakka, Es. 38, 3: Peeminni, Kungš, ka eš tawâ preefšchâ pateesibâ un ar pilligu firdi štaigajis, darridamš kaš tew patihl. Ištijaš bij pateesibâ štaigajis, kaš taš irr? To paschu arri Salamans Deewa preefšchâ no šawa tehwa flawe, 1 keh. 3, 6: Mans tehws tawâ preefšchâ štaigajis pateesibâ, taifnibâ un firdšfkaidribâ. To (fo?) šwehtais Gars, taš pateesibaš Gars, arr pee jumš gribb pastrahdaht. Tuhdšat wirnu tapehž ik deenaš, D. ds. 86, 11: Mahzi man, Kunge, tawu žellu, ka lai štaigaju pateesibâ. Tahda pateesiba dšhwojoht (štaigajoht) parahdahš waigâ un isliškhanâ; apšpreešchanâ; apšohlišchanâ; apleezinašchanâ; wiššôš tilsumôš. — Waigâ un isliškhanâ. Kâ? Tew preežigš waigš un ahrpuffe, un firdš arr tahda patti preežiga; tew behdigš waigš un riktigi firdš arr behdiga. Pee melleem tur pretti ohtradi: Žuhdaš, to Kungu nodohdamš. — Pateesiba dšhwojoht wehl parahdahš apšpreešchanâ. Kâ tu par kahdu zilweku wai leetu špreed, tahdš wirnšch arr tawâ prahtâ irr. Bet melkulis few pašam runna pretti; Pilatuš špreeda, Jesu buhš kruzâ fišt, un tomehr wirnšch to turreja par newainigu. — Apšohlišchanâ tu parahdees pateefigš, ja dohma šawu apšohlišchanu pildihht. Kâ melkulis šhinni leetâ darra? — Apleezinašchanâ tu tâ parahdees pateesibâ štaigajoht:

Ko tu par Deewa wahrdeem apleezini, tee tew arr firđi Deewa wahrđi irr. Ohtradi: Ko tu firđi par Deewa wahrdeem turri, to tu arr, fur wajaga, apleezini. Tã Kristus: Wai tu effi Deewa Dehls? Tã Lutters Wormsê runnas-deenô: Es newarru zittadi. Lutters gribbeja fazziht: Man ja-irr pateefigam. — Beidsot wiffôs liklumôs tu tã rahdees pateefibã staigajot: Tee tew tã firđi, fã tu tohs no ahrenes rahđi. Tã p. pr. Deews gribb, Jahr. 4, 24: Tew buhs winnu pateefibã pecluhgt; bet kad tawa Deewa luhgšana irr melli? Kã ziltwefa ahrpuffes un eeffhpuffes faderreschanu nosauz pateefibu, tã to nesaderreschanu nosauz leekulibu. Klaufatees wehl kahdu Luttera wahrdu par pateefibu, kurrã wiß ihsumã fanemts, par ko taggad aprunnajuschees. „Tad effam uf ihsto pateefibas zellu, kad eeffchigi Deewa preeffchã ihstã tizzibã uf wirna wahrdu effam fanehmuschees, un ahrigi uf to zellu staigajam un pehz tahs tizzibas dshwojam. Pateefigs irr, kam tas firđi, kas Deewa wahrđôs; un tas uf mehli, kas firđi; un tas dshwofchanã kas uf mehli; pee fa tadeht Deewa wahrđi ar firđi, firđs ar mehli, mehle ar dshwofchanu faderrahs.“

Nohtes-melli. Sche un tur par mellu launumu jau effam runnajuſchi. Bet weenus mellus daudsi par tif launeem neturra, nohtes-mellus. Redjesim. Nohtes-melli, fã jau tas wahrđs isteiz, irr melli nohtes laikã. Tohs walka, lai ar winneem warretu no nohtes pestitees. Tahdeem zilwekeem tad fakkamswahrđs: Nohtei bauſchla naw. — Birnkahrt: Kur tas fwehtôs rakstôs stahw: Nohtei bauſchla naw? Pehz Deewa wahrdeem te zits fakkamswahrđs geldigs: Bauſlis par nohti nesim; t. i. Deewa bauſchlam weenalga, wai tu nohtê effi, wai ne, tew winsch jaturra. Grehks wiffadã wißê irr grehks, un ar nohti tif pat naw taiſnojams, fã winsch ar to naw taiſnojams, kad fakka, to (grehku) darridams effot ko labbu gribbejis isdarriht. Scho pehdigo taiſnoſchanu raksti pasud-dina, Rohm. 3, 8: Zitti fakka: Darrisim laumu, lai no ta labbums nahf; kurre pasuddinaſchana taiſni notiks. Raksti peeminn deew-bihjigus laudis, kas tahdus nohtes-mellus mellojuſchi, bet winni to ne kur par labbu neteiz. — Ohtrkahrt: Ja nohtes melli warr buht, tad tif pat labbi warr buht nohtes jahđsiba, nohtes fleykawiba. Kã to dohmaju? — Treſchahrt: Apluhkotat labbi tahdus nohtes-mellus; kahđi tee irr? tultſcha, nepateefa aifrunnaſchanahs un aifbil-dinaſchanahs. Wiſſus mellus warr faukt par nohtes-mel-

leem. Ka? Weenahdi warr fazzih: Es biju nohtè. — Pet dasch-reis taf gaddahs, ka zitti lohti usstahw, fur newarr wai negribb pateesibu isteift. Kas tad darrams? 1) Zeet flussu, tad nebuhs jamello. 2) Saffi taisni: to nesaffu, to newarru un nedrihksu fazzih. 3) Nunna apdohmigi, tad nebuhs jamello. 4) Palaujees us Deewu, wai tad winsch, Pateesigajs, tewi newarretu pasargah? 5) Ja ihsti tà irr, ka nesinni fo darriht, tad isludhses padohmu no augshenes. Jehf. 1, 5.

Pateesiba deewischkiga. Deews irr pateesiba un arri wiffas pateesibas awohts, kas ahr wiinna atrohdama. Pateesiba tadehl deewischkiga leeta. „Pateesiba un ustizziba irr Deewa gih-mis zilwekà; jo tuhwal pateesibai, jo tuhwal Deewam. Ne kas fristito tà nepuschko, tà pateesiba un ustizziba.“ (Müller.) Nà nu darriseet, lai pateesigi warrat palikt? Jesu usluh-foht. Schinni leetà raksti muhs ihpashchi us wiinnu aifrahda, 1 Pehf. 2, 21. 22: Kristus mums preekschrakstu pamettis, ka mums buhs wiinna pehdahm pakkal eet; kas grehtus naw darrijis, nedj wiltiba atrasta wiinna muttè. — Tad — to pahrfazzisim ihsumà — ar prahtu pateesibu mekleht; ar siridi to mihloht; ar wissu gribbeschanu to darriht, jeb pateesibà staigah. — Wes tam wehl ta alga, kas pateesigam apsohlita. Saff. 12, 19: Pateesiga mutte pastahwehs muhscham, bet wiltiga mehle paleef azzumirkli. D. dj. 15. 1. 2: Kungs, kas mahjohs tawà dshwofli, un kas dshwohs us tawu swehto kalnu? Kas beswainigi staiga un taisnibu darra, un runna pateesibu no firsdib-bina. — 2 Kor. 13, 8: Mehsh ne fo nespehjam prett pateesibu, bet par pateesibu. Ta perscha isteiz pateesibas warru: Zilweki prett to ne fo ne-espehjoht, un fo wiinni prett to darra, tam jaisdohdahs tai par labbu. P. pr.: Preesteri prett ta Kunga augshäzelschanohs; Rohmeeschu keisaru wajaschanas prett fristigo draudsi pirmos trijohs gaddu-sintendos; pahwests un keisars prett Lutteri un wiinna darbu. Jo: Pateesiba tà neturrahsh, tà mums patihk, bet mums tà jaturrahsh, tà wiinnai patihkam; kapeh? — Urri zilwekeem pateesiba mihla un patihkama, un Zahnis apustulis salka un es to arr us jums salku, 3 Zahn. 4 p.: Leelaka preeka man naw pahrscho, kad djirschu sawus behrnus pateesibà staigajoht.

Welli wellischkigi. Zahn. 8, 44: Zuhsh effat no wella-tehwa, un sawa tehwa prahtu juhsh gribbat darriht. Tas pats no eefah-

fuma flepkawa bijis un pateesibâ naw pastahwejis (zaur winnu paradihse pirmee melli pasaulê runnati); jo eeksch winna naw pateesibas (ne tahdas kohpâ faderreeschanas dohmaschanâ, runnâs un darbôs; p. pr. 2 Kor. 11, 14; Sahtans isleekahs par gaischibas engeli); kad winsch mellus runna, tad winsch runna no fawa ihpafchuma (padohma) (kâ Deewa buhschana wiffzaur pateesiba, tâ fah-tana buhschana jeb dabba wiffzaur melli, islikfchanahs, leekuliba, wiltiba); jo winsch irr melkulis un to tehws (melkulu tehws). Kâ tad melkulus faufteet? Wella behrnus. Par scho wahrdu nodrebbat, behrni, ko Jesus tas Kungs te melligeem behrneem un zilwekeem peelee. Kas tewi, behrns mihtais, lai sawalda, ka tu ne kad mellus nerunna, ne kad wiltigs un leekuligs ne-essi? Tad wehl ta sohhdiba, ko Deews bei tam melleem nolizjis. Dif' diwas perschas; sakk. 19, 5: Nepateefs leezineeks nefohdihits nepaliks, un kas mellus runna, neisglahbfees (no Deewa sohhdibas). D. dj. 5, 7: Tu nomaita melkulus; affinswainige un wiltneeki irr tam Kungam par negantibu. Deewa azzu un teefas preekschâ te melkulis ar flepkawu weenâ strehki listi, un winnu grehfu reebjums Deewa azzis ar to wahrdu: negantiba, noshmehts un wehl klahit peesajizhts: Tu tohs nomaita.

Lapeh; b. m., runnajat us ik katru tahdâ wihse, kâ Deews runna: taifni, pateesigi, ka lai pee jums Deewa un Kristus gihmi warr redseht. Sargajtees no melleem, islikfchanahs, leekulibas, wiltibas, lischteschanas, zittadi buhseet mella behrni un eeseet wianam lihdi tanni paschâ pasuschana. Swehtais Gars, tas pateesibas Gars, lai schehligi muhs wiffus pasarga un muhs wadda wiffâ pateesibâ. Amen!

Nepateesu leezibu doht prett tuhwaku.

Abbâs preekshejâs farunnâs par wahrda fwarrigumu un pa wiffam par pateesibu bij ta runna, un tanni pehdigâ ihpafchi par pateesibas leelo jaukumu un par mellu leelo negantibu. Schi farunna, taifni pee hauschla turredamahs, turrahs wairaf ahrigi, un darbojahs te gluschi ar nepateeso leezibu prett tuhwaku.

Sarunna.

Tew nebuhs nepateesu leezibu doht prett sawu tuhwaku. Leeziba irr isteikums par kahdu leetu wai zilwefu, kahdi tee irr. Leezibu dohd teefas preekschâ, fur walidiba gribb sunnaht, kahds tas zilweks wai ta leeta irr; leeziba arr gan drihf katrâ azzumirkli teef dohta ar zilwekeem kohpâ dshwojoht, kad par zilwekeem wai leetahm runna. Katrai leezibai buhs buht pateefigai, t. i., ja tu ar tuhwaku par zilwekeem wai leetahm runna, tad tawam isteikumam wajaga faderreht ar ihsto buhschanu. Nepateefa leeziba tur pretti irr aplams isteikums lauschu preekschâ. Tur isteikums nefadert ar ihsto buhschanu. Peeminnat Rahbata stahstu. Tapeh; nu, ta melli muhsu dabbas grunts-launums (Rohm. 3, 4. — Jahn. 8, 44: Juhš essat no wella-tehwa —), tad tee drihf wiffus muhsu isteikumus apgahna. Te nu Deewa swehtais bauflis bahrgi stahjahs pretti: Tew nebuhs nepateesu leezibu doht prett sawu tuhwaku. Kâ tas noteef, to nu peh; Luttera isskaidroschanas preekschâ nemsim.

1. Nepateefi apmelloht; Lutt. ihsti: wiltigi apmelloht. Tâ grehko: 1) Teefas preekschâ: apfuhdsetaji un wiltigee leezineeki pee Rahbata (kâ?); pee Kristus; pee Steppina; pee Pahwila, ap. d. 25, 7. 8. Gruhta fohdiba tam draudeta, kas teefas preekschâ par nepateesu leezineefu mettahs. Behrni; fargajtees! Wissinnoschais Deems, tas Swehtais un Taisnais, nelaischahs apfmeetees; nepateefs leezineeks nefohdihts nepaliks, un kas mellus runna, neisglahfsees. Tâ notikka ar Isabeli; ta to nepateeso leezibu bij isgahdajusi, winnai tiffa draudehts un tas arr peepildijahs: Sunneem bij winnu ehst pee Jesreelles muhreem, fur Rahbats bij dshwojis. — 2) Teefa patti. Tâ Pilatus. Kas no juns par teefataju paleef, lai nemm wehrâ, ko Deems fakka 5 Mohj. 16, 19: Tew nebuhs teefu lohziht, tew nebuhs teefâ waigu usluhkoht, tew arri nebuhs dahwanas nemt; jo dahwanas apstulbo gudro azzis un pahrgrohfa taisno leetas. Sakk. 17, 15: Kas besdeewigo taisno un taisno pasjuddina, tee irr abbi tam Kungam par-negantibu. — 3) Ar zilwekeem kohpâ dshwojoht. Grodus apmelloja gudrohs: Lai es arr eemu to behrnu peeluhgt. Absaloms apmelloja laudis: Tawas leetas irr labbas un taisnas, bet kehnihsch tewi jau neisflaushs. — Wiltigi apmelloht. Melli paschi jau irr wiltigi; kapeh;? Tomehr Lutters runna par wiltigu apmellofchanu. Tas prohtams: wilt-

neeka wihsê — launâ padohmâ apmelloht. Kahds launs padohms bija Jhabelei pee sawas apmelloshanas? Pilatum pee sawas? Jesum par eenaidneeku un keisaram par draugu buht. Grodum? Winsch liffahs Jesum par draugu (peeluhgt), lai warretu sawu eenaidibu labbi idarriht. Kas wiltigi tewi apmello, tas tewi ar melleem apstulbo, lai tu wai fewi, wai zittus wairs neredsi, kahdi tee irr. Padohms irr naidigs, launs: tu gribbi sawa labbuma deht ar zitteem labbotees, tà Absalom; kâ? gribbi zittus par flit-teem notaisiht, tà arr Absalom; kâ? gribbi ohtru kert un sawaldsi-naht: Meistar, mehš sinnam, ko tu effi pateefigs. — Kam tu lishke, to tu arr apmello; tu wianam fakki, schim effoht labbi tiffumi, un tal sinni, ka wianam tahdu naw. Tahds tad fewi drihs augstal turrahs, ne kâ buhtu jaturrahs, paleef lepnis. Kursch tad wainigs? kapeh; Tu kahdam zittus apmello, un zaur to noteef, ka tas teem apmelloteem netaisnibu padarra. Juhš nu redsat: kas tuhwaflu apmello, tas drihs arri zittus grehkos eewedd, tohs kawedams, ka tee fewi un zittus neredsi, kahdi tee irr. Lapeh; zittu apmelloshana launâ padohmâ jo negantoka un wairak soh-dama. 3 Mohs. 19, 11: Jums nebuhs wiltibu dsiht ne weenam prett sawu tuhwaflu. Ew. 4, 25: Koleekat mellus un runnojat pateesibu ik weens ar sawu tuhwaflu, jo sawâ starpâ effam lohjekli (tai mihlestibai, kas mums sawâ starpâ turrama — kâ meefas lohjekli to sawâ starpâ turra; rohka prett kahju ne kad naw naidiga —, tahdu wiltigu apmelloshanu ne mas newajadsetu palaut). Sall. 25, 18: Kursch prett tuhwaflu nepateesu leezibu dohd, tas irr kâ weffers, sohbins un affa bulta. Kapeh;? 1 laif. 30, 17 Dahwids us Deewu fakka: Es sinnu, mans Deews, ka tu siridi pahrmanni, un skaidriba (prett tuhwaflu taisni un ustizzami turre-tees, ne ar staklainu mehli; kas tas irr?) tew labbi patihl.

2. Beewilt; Lutt. ihsti: wiltigi nodoht. Wiltigi nodoht jeb usdoht irr: Tuhwaka noslehpumu issazsiht, gribbedams tom skahdeht. Juhdas wiltigi usdewa to weetu, kur Jesus bija; winsch usdewa skuhpsidams, kurru guhsiht. Doegs wiltigi usdewa, ka Abimeleks preesteris Dahwidam ehdeenu un Golijota sohbinu dewis, 1 Sam. 22. Siweefshi Dahwidu wiltigi nodewa, 1 Sam. 23. — Tu tad effi wiltigs nodewejs, ja tu kahdu sleppenu leetu, kas tew ustizzeta, ko tew pee fewis buhs paturreht un ko arr drihski paturreht, zitteem darri sinnamu; ja tu to runna, par ko ne wee-

nam dallas, bet no fa tu finni, fa tas tam par fshadi, no fa tas runnahts; ja tu to weetu usrahdi, fur zimwels flehpjabs, fo bej wainas waja. Wissas schahdas buhschanas peenahfahs fluffu zeeft. Warr arr ta gadditees, fur kas jadarra sinnams, zittadi tas gull us firidi un apfirau, wai irr zitteem par fshadi. Prohwes, kas fshola un dsihwojht gaddahs: Kad us kahdu newainigu flittas dohmas un tu wainigo finni; kad tu sagli wai fleplawu usdohdi. Kapeh; tas naw wiltiga nodohschana? Jo tu nedarri tapeh; lai winneem warretu fshahdeht; tu tif' negribbi fluffu zeechoht sawu firidi apgruhtinacht, wai zitteem laut fshahdei notift. — Kapeh; Lutters wiltigu nodohschanu pee nepateefas leezibas dohshanas peeskaita? Zuhdas, sinnams, mellus nerunnaja, winsch rittigo weetu usdewa; bet tomehr winna darbs un katra wiltiga nodohschana peederr pee nepateefas leezibas. Zitta newainigu noslehpumu sinnadams, par fo ne weenam naw dallas, tu fluffiba apfohlees to neispaudeht. Bet ja tu tomehr to darri, gribbedams ar to winnam fshahdeht, tad tu winnam parahdees ne fa draugs, bet fa eenaidneeks; tu winnu ta peewill. Tapeh; arr laikam mums kattismê wiltiga nodohschana par „peewilshanu“ pahrtulkota.

3. Aprunnaht. Aprunnaht (parunnaht) — par tuhwaftu winnam ais mugguru runnaht, pr. fur winsch naw fshahht. Ja tahs runnas leef wehra, fo laudis mehds zitteem ais mugguru runnaht, tad reds, fa tahs ne kad labbas naw: Winnu darrihshanas ne-eet peh; fahrtas, fshlehrdeschana, nelahdsiga dsihwofschana u. t. pr. Un weena leeta wehl arr pa laikam tur fshahht: fa par laika kawekli un ihfinaschanu tahdu launumu no zitteem runna. Tas te ihstias grehks. Aprunnaht irr: launu par zitteem winneem ais mugguru runnaht par laika kawekli un ihfinaschanu. Tahdi aprunnataji aprakstiti D. ds. 41, 7: Kad tee nahf mannis apraudsicht, tad tee wiltu isrunna; ar sawu firidi tee peh; netaisnibas dsennahs, iseet ahra un isplufschke. Zehf. 4, 11: Neaprunnajat zits zittu, brahli. Launums, fo par zitteem ispaude, warr daudsreis arr pateefiba buht, bet tad tomehr wehl aprunna irr nepateefa leeziba prett tuhwaftu. Jo ja tu tuhwaftam fa draugam gribbetu darriht (shahde tu warr buht preekscha tam rahdees), tad tew buhtu mihlestiba un drohshiba, winnam winna flittumu azzis fozzigt. Ta Jesus darrija, kad weesi luhfoja pee galda augstaka

gallâ fehdeht. Wiaſch teem preeſſchâ wiannu augſtprahtibu ſmahdeja. Kad tu teezi luhgts, tad neſehdees augſtatâ weeta —. Bet ja tu aiſ muggurâ ſmahde, ſur ohtris ne aiſbildinatees newarr, tad tu parahdees lâ eenaidneeks un wiltneeks, un tawa pateefa leeziba zaur to paleef par nepateefu leezibu. Daſchreis arr zitteem aiſ mugguru kaſ launs par winneem jaſakfa, kaſ tomeht naw wiſ ap-runna un grehſ. P. pr.: Ja es no kaſda fo launu iſſakfu, kaſ teefſham taiſniba, gribbedams zittus beedinaht, lai ar wiannu netinnahs. Tur peenahkaſ runnaht. — Auguſtins baſnigas-tehws ne maſ to nezeeta, kad dſirdeja par zitteem beſmihligi runnajoht; galda wiaſch bij lizzis eerakſtiht, lai tahds, kaſ to darroht, pee wianna galda nenahſoht.

4. **Niknu ſlawu zelt.** Kaſ taſ irr, kaſdam niknu ſlawu zelt, to redſam pee Jeſus eenaidneekeem. Matt. 9: Jeſum wellus iſdſennoht laudiſ brihmidamees fazzija: Taſ wehl Iſraelâ naw redſehts. Bet warifeeſchi fazzija: Wiaſch wellus iſdſenn zaur Beelzebubu, wellu wirſneeku. Ko wianni ar to gribbeja? Tee gribbeja tahs labbahs dohmaſ, fo laudiſ no Jeſus dohmaja, niſſinaht (jo kaſ ar wellu un wella darbeem pinnahs, irr ſliktſ zilwekſ), gribbeja wianna gohdu laupihſ un wiannam wiſſaſ paſauleſ preeſſchâ launu ſlawu zelt. To arr atrohdam Luth. 23; pee Abſaloma, kaſ paſſham ſawam tehwan niknu ſlawu zehla; pee Zibuſ, 2 Sam. 16; laſſat tad wehl 19 nod., 24—27. Tahdu, kaſ to darra, noſauz par mehlneſſi jeb lazzekli. Mehlneſchi wehl taggad atrohdahs: 1) Kad tu par tuhwaſu mellus iſdohma un tohs laudiſ iſpaud; 2) kad tu to launu, fo tuhwaſ padarrijiſ, bet fo maſ ween ſinn, un par fo arr zitteem ne kaſ nekaiſch, labpraht zihteſ laudiſ iſpauf; 3) kad tu to labbu, fo no tuhwaſa ſlawe, melle par launu greeſt un niſſinaht, — tad tu effi mehlneſſiſ jeb lazzekliſ. Wiſſeem teem taſ padohmſ: zitteem niknu ſlawu zelt. — Kâ mehlneſchana irr nepateefa leeziba? Tu effi melkulis mellus iſpaudams, un wiltneeks un eenaidneeks, ja taſ irr pateefiba. — Schiſ mehlneſchanas grehſ deewamſchehl zilweku ſtarpâ lohti iſplehteſ. Te peederr wiſſada paſaklu taiſſchana, beſmihliga teefaſchana (apſpreeſchana) un paſuddinaſchana, wiſſada wainu leelinaſchana, kaſ tiſ nekauſnigi un wiſſur noteef. — Mehlneſchana irr gruhtſ grehſ. Gohds ſuddiſ, daudſ ſuddiſ, taſ irr pateefigſ wahrds. Saff. 22, 1: Rabba ſlawu irr kraſchnala, ne lâ daudſ baggotibaſ, un peemihliba

labbaka, ne fa fdrabs un selts. Kapeh? Zaur labbu flawu, kas tew pee laudim, tu few pascham laimi krahjees: Weitene, pui-fens, kurri abbi is skoblas labbu flawu nefs lihds; ammatneekö, par kurru leezina, fa tas labbu darbu strahda; kaupmanis, kas tais-nigs un ustizzams. Ja tu pee laudim labbâ flawâ, tad tu arr zitteem dauds ko par swehtibu warri strahdaht. Dohma-jat tahdu skohlmeistaru, par kurru teel fazzihis, fa winsch wissu labbu, ko behrneem mahza, pats arr darra. Tapeh? Bahwils facka 1 Kor. 9, 15: Man buhtu labbaki nomirt, ne fâ kahds mannu labbo flawu (fa es ne ko ne-esmu noseedjees, fa man ne ko launu newarr pahrmest, us ko Bahwils daudsfreis atfauzahs un pateefigi warreja atfauktees) buhtu nihjinajis. (Bahwils tad wais newarretu zittus pamahzih, peekohdinaht, nedarbus atflaht, norah; un tapeh? winsch tad labbaki grihb buht nomirris.) Tâ gohds zilweku preef-schâ irr gan labba leeta, un pa reisi Sirafs facka 41, 12: Gahda, lai tu labbu flawu warri paturreht, fa tew labbaki pastahw, ne fâ tuhskioschas leelas selta mantas. — Bet nu dohma mehlnessi, kas zihthas tarwu labbo flawu kaunâ list un wissadus neekus no tewis laudis nefs. Ut zil beskaunigi tas man darra! tâ tu dusmodamees facki. Bet pee ta neaismirstat, behrni: Ko juhs negribbat, lai zitti juns darra (launu no mannis isdohmaht, peelikt, isplutschteht, pahrgrohshht), to arr nedarrat wirneem. Ko nebuhs wirneem darriht? Neaismirstat to, behrni, turrat tuhwafa gohdu par swehtu leetu, ko nedrihft aiskahrt. Jo fack. 18, 8: Aprunnataja (mehlnescha) wahrdi irr fâ sitteeni un eet zaur firdi. Kâ? Wes tam arr mehlnessis pats gahschahs kaunâ. Sazzischu juns, ko esmu peedfihwojis un ko arr dauds zitti peedfihwojuschi: Mehlnescheem, t. i. tahdeem, furreem preeks un patilshana no zitteem tiklai launu runnaht un labbu atflaht, teem wais neustizz; no teem fargajahs, ar teem nedraudsejahs. Kapeh? ne? Ja tee launu no zitteem stahsta, tad wirni teescham no tewis arr launu stahstih, un lai tee arr zil laipnigi prett tewi buhtu. Man kahda zittadi zeenita feewischka bija pasihstama, kurra lohti laipniga bija til pat prett nabbageem, fâ prett augstakeem, ar furreem ta fatikkahs, bet ne weens ar to lab-praht nesagahja, ne weenam wirna nepatikka. Kapeh? Wirna no is katra kaut ko fliktu sinnaja. Ne weens wirnai riktigs zilweks nebija. To drihs nomannija, un tâ katriis dohmaja — nu, ko gan dohmaja? Un ja noteek, fa ne weens ar tewi ihsti negribb tihtees,

tad nelez; tuhlin to wainu us jitteem, bet prassi: kas tas gan pee mannis irr, kapeh; no mannis fargajahs? Kabda ta waina gan warr buht, ka nu pat runnajahm? — Wehl wehra nemmans Deewa wahrds, kas mehlnescheem bahrgi eet wirsu. D. ds. 50, 20—22: Tu ar fawu mutti dohdees us launu un tawa mehle dsenn wiltibu. To tu darri —. Rohm. 14, '4: Kas tu effi, zittu kalpu sohdidams? (Tuhwaks irr ohtris kalps, Deews irr wiina kungs; kas tu tahds effi? usmanni pats us fewi un leez wiinu meerâ.) Wirsch stahw wai friht fawam pascham fungam (Deewam ween brihw wiina darbus apspreeft un wissai pasfaulei sinnamus darriht). Matt. 7, 1—5: Resohdat (wissu par sliktu greesdami, besmihligi apspreesdami, launu no tuhwaka dohdadami), lai juhs neteekat sohdiiti (no Deewa un arri no zilwekeem, no kurteem taf labpraht lehnigu, taupidamu, apdohnigu apspreechanu gribbam). Tas wahrds: Bet ko tu redsi flabbargu brahla azzi — mehlnescham wehl weenu leetu leef apdohmaht; ko? Ko tu pee jitteem teefa un pasuddini, to daudsreis pee fewis pascha wehl leelaka mehrâ atrohdi. Tahdus laudis redsam Jah. 8, 1—9. Wariseefchi Jesus preefschâ laulibas pahrafapeju pasuddina un tas kungs us winneem fakka: Kursch no juns bes grehka, lai mett pirmo akmini us wiinu; un ko wirsch semmê rakstija, ar bija wiinu apsinnaai pretti. Un to dsirredami, tee isgahja ahra, no fawas firdsapinnaas pahrliezinati, weens pehz ohtra, no wezzaka lihds pehdigam. Tâ wehl daudsreis mehlnescheem eet: Kurrâs leetâs tee zittus teefa, tee paschi pasuddinajahs. Kas tas irr? — Zak. 7, 10: Redohmajat weens prett ohtru launu sawâ firdi. No ta dauds sliktuma zekahs. Darri tâ: Kamehr tuhwaku ihsti nepahrsinni, turrees usmannigi, bet dohma drihsat labbu no wiina; tâ ar laudim labbaki warrest istift. — Sakk. 20, 19: Retinnees ar to, kas ka mehlnessis staiga un fleppenu leetu isplukfche un ar luhpahn fmaida.

5. Bet wiinu aishildinaht. Tuhwaka labbo flawu nebus zaur nepateesu leezibu launâ list. Râ tas noteek, par to nu pat runnajahm. Un peefazzisim wehl flacht: Par to muhs pasargi, mihkais debbes' Tehws! Un deewbihjashanahs, ka Lutters fakka, lai muhs no ta aisturra. Bet tur pretti lai ta mihlestiba, ar ko Deewu mihlojam, muhs jo wairaf us to dsenn, ustizzami un patee-

figi wahrdds ar tuhwaſu dſihwoht un uſ to peepalihdſeht, lai wiſſſch kauſchu preeſſchâ labbu ſlawu paturra. Tas nu noteel (faſ?), tad wiſſa mainaſ aiſbildinaſam jeb aiſſtahwam. Wainigſ zilweſſ pa-leeſ, prett Deewu wai zilweſſeem apgrehkodameeſ. Kad par ſahda zilweſſa grehku laudiſ runna, tad wiſſa arr tuhlin par wainigu teiz. Ja tu nu ſinni, ſa tuhwaſſ to un to grehku naw darrigiſ, un to zitteem iſſſtaſti un peerahdi, tad tu to wainu no wiſſa no-greeſ, tu wiſſa aiſbildini jeb aiſſtaſwi, palihdſi wiſſam ſawu labbo ſlawu atdabbuht. To tew buhſ darrigt, tew buhſ zelteeſ pretti, nebuſſ kluffu zeef, tà tu pateſſu leezibu dohſi. — Ir tad, kad wainu no tuhwaſa pa gallam newarri nogreeſt, bet ſaut ko ſinni ſazziht, ſaur ko ta maſaka paleel, p. pr., wiſſſch gan tiſ launi nebij dohmaſiſ, ſahrdinataſi wiſſa wilkinaſuſchi zc., tad tew to buhſ darrigt. Sall. 31, 8: Atdarri ſawu mutti preeſſch mehman wiſſu dehl, ſaſ bohjâ eet (ſam naw aiſſtaſwetaja). 1 Peht. 4, 8: Pah wiſſſam leetahw turrat ſirſnigu mihleſtibu ſawâ ſtarpâ, jo mihleſtiba apſedſ grehku pulku.

6. Wiſſu labbu no wiſſa runnaht. Wehlneffiſ pee tuhwaſa to launu uſmekle un to iſrunna; uſmekle tu to labbu, un lai tew labſ prahtſ, to runnaht. Prohtamſ, ſa tam labban ko tu runna, wajaga buht pateſſibai; ja taſ idohmahtſ, tad taſ jau atkal nepateſſa leeziba. Jonatanſ par Dahwidu Saula preeſſchâ labbu runnaja, ſur Dahwidſ breeſmâſ bija, un taſ palihdſeja; 1 Sam. 19, 4—6: Lai kehniſſch neapgrehkoſahſ prett Dahwidu ſawu kalpu, jo wiſſſch prett tewi naw grehkoſiſ un wiſſa darbi tew warren lohti nahſ par labbu. Wiſſſch ſawu dſihwibu ſawâ rohkâ lizziſ to Wiſſiſteeti laudamſ, un taſ Kungſ wiſſam Iſraelam leelu peſtiſſcham dewiſ. To tu eſſi redſejiſ un preezajeeſ, ſapehſ tad tu griſſbetu prett nenoeedſigahm aſſinin grehkoht, Dahwidu beſ wainaſ nokaudamſ? Tad Saulſ Jonatana baſſi paſlauſija un noſwehrejohſ: Tiſ teeſſham kâ taſ Kungſ dſihwo, wiſſam nebuſſ mirt. Tâ tew buhſ runnaht.

7. Wiſſaſ leetas par labbu greeſt. Tas ihpaſchi tur darramſ, ſur tuhwaſſ ko runna wai darra, no ſa ihſti newarr ſinnaht, ſahdâ prahtâ wiſſſch to darrigiſ. P. pr., ſahdſ nabbaguſ baggatigi apdahwina; ſahdſ eet uſzihtigi baſniſâ. Te tuhlin lazzekliſ klaht, ſaſ to wiſſu par ſliktu greeſſch: wiſſſch griſſb, lai zitti redſ; wiſſſch to darra tihri no leekulibaſ. Greeſ tu wiſſu (pr. wiſſu, ko pehſ pateſſ-

fibas warri,) par labbu; tizzi, kamehr ihsti to launu nesinni, fa wirtsch to labbâ padohmâ darra un, fur pehz pateesibas warri, istahsti to ir jitteem tâ. Tas jau sinnamâ, kas labâ naw, to arr newarr un nebuhs par labbu greest, nebuhs arr gribbeht par labbu greest. Kas wisseem par draugu gribb buht, warr drihj Deewam par eenaidneeku palift. Tahdeem raksti fakka scho wahrdu, Gs. 5, 20: Wai teem, kas launu fakka labbu effam un labbu launu, kas tumfibu par gaismu darra un gaismu par tumfibu, kas ruhktu par faldumu darra un faldu par ruhktumu. Râ tas faprohtamâ? Gw. 5, 11: Naxemmat dallibu pee neaugligeem tumfibas darbeem, bet jo wairaf tohs norahjat (affi teem pretti runnadami). — Zittu kauschu gohds un arri pascha gohds zilweku preekschâ lai tew irr fwehts, mihlksch un dahrgs. Bet wehl zits gohds irr Deewa preekschâ, un tas lai tew wehl jo mihlaks. Par wirfneekem un wariseescheem Jah. 12, 43 fazzihts: Tee gohdu pee zilwekem wairaf mihloja, ne tâ gohdu pee Deewa. Kas nu grehtus ar ihsto wahrdu nefauz, bet smuktus wahrdu teem peelee; lihdj par grehkeem fmejahs, fur zitti fmejahs, gribbedams teem patift, tam faws fpreedums jau gattaws; preeksch gaddu-tuhkstoscheem tas Deewa grahmata usrakstihst, lassams 1 Sam. 2, 30: Kas manni gohda, to es atkal gribbu gohdaht, bet kas manni nizzina, atkal buhs nizzinahts. Bet Deewu tu gohdini ihsti un pilligi zaur pateesibu.

Rahda negantiba nepateesa leeziba prett tuhwaku. Sakkat, fo paschi no ta, kas lihdj schim runnahts, par to sinnat. 1) Wella dabba tai eekschâ. Wellam faws wahrds ihsti no melleem un wiltibas; jo wels (greek.: Diabolus) tulkojams: apfuhdsetajs, aprunnatajs. Kas prett astoto hausli grehto, irr wella behrns. 2) Welli teef runnati wiffsinnoscha un wiffsurklahtekfoscha Deewa preekschâ, par furru melkulis ne fo nerehkina, un furra preekschâ taf buhs jaatbild par ik katru wahrdu, kas runnahts. 3) Nepateesa leeziba pascha labbakai pahrllezinafchanai pretti. 4) Nepateesa leeziba wiffu beedroschanohs, wiffu ustizibu zilweku starpâ isnihzina. Wiffa dsihwoschana, wiffa fatischanahs, wiffi notaisjumi, wiffa andeleschanahs zilweku starpâ pastahw tif us pateesibu un ustizibu, kas zittam prett zittu; ja ta suhd, tad ne weens ohtram wairs nedrihst ustizetees, us ohtra wahrdu wairs nedrihst palaištees; ik katram ohtris jaturra par nodeweju, par mehlnessi, par wiltneeku. Tâ weenu laifu

bij Israeël. Uffchirrat to fwarrigo weetu, Jer. 9, 3—9: Tee uswelf fawu mehli tà stohpu us melleem —*). Ka tà lai ne-eet ffohlâ, kas arr irr weena fabeedroschanahs, mahjâ, pilsehtâ, us semmi, us to lai katris, jauns un wezs, palihdi astoto bausli uszelt zaur pateesbu, fskaidribu, taisnibu, ustizzamibu prett tuhwaflu. Deems lai to mums wisseem dohd. Amen!

1. **Stahstinsch par aprunnu.** Schis stahstinsch deewamschehl daudstreif wehl pahrgaddahs, fur laudis faeet. Tadehl ka tas lazzefta beskaunibu, nedrohschibu un leekulibu gauschi gaischi atflahj, tas behrneem gan firdi eespeedisees. — Gohdiga, weenteesiga senneeku meita aigahja leelâ pilsehtâ pafeshtees. Tur reis us kassiju luhgta, fur arr pulzinsch pilsehtas meitu bija kohpâ, ta dsirdeja wairaf tà stundas laiku bei mitteschanahs kahdu Lawisi pahrsmejoht. It weena no tahm fanahkuschahm fawu smejamu lectu wai dumjibu no tahs sinna ja teilt; un til ko kahdu jaunu stieki preefschâ zehla, tad wis pahrsmeheju bars us reisu fawas rihflites irgedamas walkâ laida. Semneeka meita, kas wezzaku-mahjâ ne arr pee fawahm draudsenehm nahburgôs wehl to nebij dsirdejusi, ka ohtra gohdu un labbo flawu til breefnigi laupa, newarreja schahs besmihligahs pafakkas ne maj pahrklausitees. Pehz wirnas dohmahm schahs runnas tiffai klausitees jau bija grehfs, un reis' reijahm ta issauzahs: Af tu nabbaga Lawise! Kad tu dsirdetu, zif neschehligi tewi teefa! Bet pahrsmehejas ne magkeniht par to neraustijahs. Peepefschi pee durrim klaudsinaja un weenteesigi apgehrbta jauna meita eenahja. Wissas uslekkuschas laipnigi to apfweizinaja. Weena fazzija: Tas taf jauki, mahsin' mihla, ka tewi arr reis muhsu starpâ redsam! — Ne, tà ohtra runnaja, newarram gan tew to par labbu nemt, tu nebehdneeze, ka tu til rehti rahdees! Un tà katra fawadi fawu ilgofchanohs pehz schahs un to preeku par taggadejo fatikschanohs isteiza. Semneeku meita eenahzeju par kahdu ihpafchi zeenijamu meitu noturreja, redsedama, ka tai flahst effoht ne weena tahs launahs runnas par nabbaga Lawisi wairs ne-ceedrihfsstejahs usnemt. Pehz kah-

*) Scho weetu lai ffohlmeistars jel weegli garram nelaisch; wehl schodeen tà pat irr, tà toreis bija,

das peerendelstundas jaunai meitai šawu darbu deht jau atkal bij jaaiseet. Bet kas par brihnumu bija muhsu semneeku meitai, kad dabbuja sinnaht, ka ta patti ta Lawise bijusi, kuru pirmal tif bree-smigi bij pahrsnehjuschas. Bet wehl wairak winnai bij to brihni-tees, kad smeekli atkal no jauna pluhda walla un nu Lawises pateesi peeklahjiga istureschanahs pa to brihdi, kamehr bij eenahfusi, tiffa pahrstrehketa. Deews lai manni no juhfu draudsibas un eenaidibas pasarga, ta winna sewi nofazzija; ka man klahfees, kad atkal mahja buhschu aishghjusi!

2) Scho Millera gabbalu (H. Müller, Erquickstunden) labpraht esmu eeraddis behrneem preekscha lassihht, un pa starpahm apstahdamees kahdu jautaschanu eemest, ka tas šaprohtams. — Ka tas nahk, ka pasauke tif pilla tahdu saglu, kurrus nepakarr? Gribbu fazzihht mehlneschus. Raudas-saglu irr dauds, gohda-saglu wehl wairak. To tew fazzishu: Tapeh; ka tu labpraht mehlneschanu klausees, tad arr tahds rohdahs, kas to labpraht runna. Winna mutte tas saglis, tawa aufs tas prettinahmejs; un prettinahmejs tahds patš ka saglis. Wai man buhs špreest? Pakarr sagli pee mehles, prettinahmeju pee aufim, tad karasees abbi sagli kohpa. — Mihlais kristihhts zilweks! Trihs leetas nemm' wehra, ja gibbi kristihhts zilweks buht. Pirmkahrt: Redohma tif lehti launu no tuhwa; tas mihlestibai pretti. Neisdohma sewi tuhwa fuahdu un tahdu; winsch warr buht zittads; tu jau ne-essi firschumannitajs. Neustizziba irr akla, allojahs un wilk. Zil flikti eet, ja akliis aklu wadda. Mihlestibas peh; zerre no tuhwa ar ween to labbako, lai winsch tew arr nepatihkami nahktu prahta. — Dhtkahrt: Ja patš newarri šawalditees un no neustizzibas us tuhwa atkautees, tad taf fargees par winnu to launu runnaht un ta ir zittus neustizzigus prett winnu padarriht. Tas pa teescham wissam gohdigumam un kristigai mihlestibai pretti, kad fakka: Man leekahs, tas zilweks irr tahds un tahds. — Bet ja treschkahrt kahds usnemtohs, neustizzibu us tuhwa tew eeteikt, tad negrees tam aufi; fakki: To newarru tizeht; es winnam pascham par to prassichu; laudis jau dauds ismello. — Ta daschi grehti buhs aplaweti un meers raffees. To darri!

Dewitais un defmitais bauflis.

Dewitais bauflis.

Tew nebuhs eefahroht tuhwaſa nammu.

Kas tas irr?

Mums buhs Deewu bihteēs un miſloht, lai tuhwaſam ar wiltu peh; winna mantas wai namma netwarſtam, nedf ar taiſnibas eemeſleem pee few welkam, bet tam labpraht palihdſam, ka tas to warr paturreht.

Defmitais bauflis.

Tew nebuhs eefahroht tuhwaſa ſeewu, kalpu, kalponi, lohpu, nedf wiſſu, kaſ tam peederr.

Kas tas irr?

Mums buhs Deewu bihteēs un miſloht, lai tuhwaſam winna ſeewu, ſaimi wai lohpus neatwiſkam wai nowehrſham, bet tohs pakuhdinajam, ka teem buhs palikt un darriht, kaſ teem peenahkaſ.

Lutterš, un preekſch winna jau Augustiņš, te diwus bauſchluš iſſchkir; bet Juhdi, leelaka dalka no wezzeem baſnizaš-tehweem, un reformati abbuš weenā ſanemm, un jaunakōš laikōš gan drihš ik katriš winneem dohd taiſnibu, lai gan Lutterš, kaſ puiſenš buhdamaš tohš ſkohlā tā bij mahjijeeš, wiſnauš tā uſnehmiš. Abbōš bauſchlōš weena patti aiſleegſhana: Launa eefahroſchanahš uſ to, kaſ tuhwaſam peederr. Tad pa weenai taħš leetaš iſſauf-taš, ko warr e. ahroteeš: tuhwaſa mahja, ſeewa, 2c. 2c. Jaunā derribā, Rohm. 7, 7 un 13, 9. ſur ſtahw: Tew nebuhs eefahroteeš, tur arr abbi bauſchli weenā ſanemti. — Reformati defmit bauſchluš tā ſkaita: 1. Tew nebuhs zittuš deewuš turreht. 2. Tew nebuhs ne kaħdu iſgreestu tehlu taiſiht. 3. Tew nebuhs

Deema wahrdu neleetigi walfahrt. 4. Tew buhs fwehto deenu fwehtiht. 5. Tew buhs tehwu un mahti gohdaht. 6. Tew nebuhs nokaut. 7. Tew nebuhs laulibu pahrfahrt. 8. Tew nebuhs sagt. 9. Tew nebuhs nepateesu leezibu doht. 10. Tew nebuhs eekahrt tuhwa mahju, feewu, 2c.

Sarunna.

Schee bauschli 2 Mohs. 20, 17 ta skann: Tew nebuhs eekahrt sawa tuhwa nammu (mahju). Tew nebuhs eekahrt sawa tuhwa feewu, ne wiina kalpu, ne wiina kalponi, ne wiina wehrfi, ne wiina ehseli, neds wiffu, kas tawam tuhwakam peederr. Un ta pat 5 Mohs. 5, 21. Juh8 weegli redsat, fa abb8s bausch8s weena patti aisleegschana eekschâ: Tew nebuhs eekahrt. Un ja luhkojam us tahm leetahm, fo nebuhs eekahrt: to, kas tuhwakam peederr. Abbi bauschli rahda firdi, fur eekschâ ta launa eekahrtchanah8 us tuhwa mahju, feewu 2c. Pasfaule fakka: Par dohmahm muita naw jamakfa, t. i. warru dohmaht un eekahrttees, fâ un fo ween gribbu, ja til' tuhwakam ne fa launa nedarru. Bet fâ Deews te dewitâ un desmitâ bausli fakka? Dasch arr weegli warretu dohmaht: festo bausli esmu turrejis: Laulibu ne-esmu pahrfahrtis; un septito arr: Ne weenu ne-esmu apfadfis. Wirsch weegli warretu pee fewis fazziht, fâ bagatais jauneklis fazzija: Kas man wehl truhfi? Bet kahdas jautaschanas us festo un septito bausli luhkojoht dewitais un desmitais bauslis leek preekschâ? Bet kad nu Deews fakka: Tew nebuhs eekahrt to, kas tuhwakam peederr, tad jau no ta prohtams, fa tahda grehziga eekahrtchanah8 tew eekschâ irr, zittadi jau Deews to newarretu aisleegt un neaisleegtu. 1 Mohs. 8, 21: Zilwezigah8 fird8 praht8 irr laun8 no masahm deenahm. Matt. 15, 19: Is fird8 nahk launas dohmas, flepfawibas, laulibas pahrfahrtchanas, mauzibas, sah8ibas 2c. Tur, firdi eekschâ, irr wiffu grehlu launa fakne, launa eekahrtchanah8, kahriba, is kurras wiffi gr^ufu darbi zellah8. Schi launa kahriba mums no d8imschanas peelihp, to sauz eedsimtohs grehkus; schis wahrds gan fweht8s rakst8s naw atrohdams, bet tas lohti riftigi to leetu nosihme. Tas, par fo dewitais un desmitais bauslis mahja, irr arr gabbals no eedsimteem grehkeem.

Jf weenam mums no dabbas, wai nu masaf wai wairaf, irr launa kahroschana us to, kas tuhwakam peederr: To es gribbetu; luhkoschu, wai no winna to neisdabbuschu; to winnam neuswehlu. Schai launai kahroschanai nu dewitais un desmitais bauftis lauschnus usleek: Tew nebus eefahrtees. Tew bus tuhwakam firnigi to uswehleht, kas winnam irr; bus winnam ar meeru to laist patur-reht, kas winnam irr.

1. Kas pehz Luttera isskaidroschanas te aisleegts? Kad nu par abbeem haufschleem kohpa daudj mas jau effam runnajufchees, tad apluhkosim arr Luttera isskaidroschanu. Lutters fakka, lai tuh-wakam

ar wiltu pehz winna mantas wai mahjas netwarstam. Tuhwaka mahja un manta man patihl, to es gribbetu, luhkoschu, wai newarru winnam to nopirkt. Tahda gribbeschana naw grehziga. Bet: prohwe schu ar flunstigi isdohmateem, smal-keem, wiltigeem eeme fleem, — to fakka tas wahrds: ar wiltu; ta irr grehziga twarstischana. Schi grehziga kahroschana dewitam un desmitam haufschlam pretti. Te tahda prohwe: „Tahds gudris wiltmeeks leekahs laipnigs un uswehligs, peeminn kahdas nekahdas wainas, kas tuhwaka peederrumam klah effoht, un winnu noschelo, ka scha peederrums, kas zittadi til labs, schim to labbumu nenessoht, ko tad buhtu nessis, ja tam tahs wainas nebuhtu. Ta winsch tam sawu mantu luhko nepatishamu notaisht. Kad nomanna; ka tuhwaks jau kahro no tahs walka tilt, tad winsch teiz, deesgan masa zerriba gan effoht, to kahdam wehrtes pehz pahrhoht, lai jau eepreekschis winna prassischanu pamasinatu. Ja to arri panahjis, tad winsch leekahs puhlejotees, kahdu pirzeju mekledams. Schis, ar to blehdi weenods prahtods, tuhwaka mantu wehl wairaf nosmahde un tad to nopirkt par smeekla naudu, weenalga, wai fewim, wai blehdigam draugam, jo ta pekna peederr abbeem kohpa.“ (Brieger.) — Pee schahs prohwes redsama papreekschu launa kahroschana; ka? tad wifs tas eefschigais grehku strehks, kas ij schahs kahroschanas zekahs: wiltus gudriba, islikshanahs, wiltiba, melli.

Neds ar taisnibas eeme fleem to pee fewim welkam. Ta Isabele ar Akabu darrija. Akabs eegribbejahs Rahbata wihna-dahrsu pirkt. Rahbats fazzija: Sawu tehru mantojamu tew newarru doht. Akabam nu buhtu wajadsejis ar saweem wihna-

dahrseem peetift; bet winsch nofkummahs un ne ehda, ne dsehra. Tad Isabele fazzija: Wan tew drihs to wihna-dahrseu gahdaschu. Winna Akabam to apgahdaja ar taisnibas eeme fleem. Pehz Israela teefas tas ar almineem bij nomehtajams, kas Deewu un lehninu saimojis. Veezineeki scho noseegumu par Nahbatu isteiza; winnu nomehtaja ar almineem un lehniasch to wihna-dahrseu fanehma. Bet kapehz tas nebija taisniba, bet tikkai taisnibas eeme fli? Grehziga eefahroschanahs us to dsinna. Ta soh diba? Kur sunni Nahbata affinis laisijuschi —; sunneem Isabeli buhs ehst pee —. Ta arr Absaloms ar taisnibas eeme fleem sawa tehwa lehnina-trohni mekleja pee fewis wilkt, teikdams, ka taisnibu mihlodams to gribboht dabbuht.

Winna feewu, faimi wai lohpus neatwillam wai nowehrscham. Seewa wihram ac miblestibu irr peekehrusees. Ta pat irr ar faimi, ar lohpeem, kas arr dauds mas sawu lungu mihlo. Bet kam nu launa eefahroschanahs us tuh waka feewu, tas luhko winnas firdi no winnas wihra nogreest un us sawu pussi dabbuht. Ta deenestmeekus: leelaku lohni sohloht, labbaku turrefchanu, weeg laku deenestu. Lohpus: willinajohht, sauzohht.

2. Kapehz tuh waka mantas launa eefahroschana tif flitta leeta? 1. Tas Kungs usluhko firdi. Ja nu winsch tur eefschâ wiffadu laumu kahroschana us tuh waka mahju, feewu un mantu reds, tad tas winnam jau newarr patift. Deewa preekschâ launa kahroschana tif pat nolahdama un pasuddinajama, fâ launs darbs. Jesus fakka Matt. 5, 27, 28: Zuhß effat dsirdejusch, ka wezza jeem (Deewa baußlibâ) fazzihst: Tew nebuhs laulibu pahrsahpt; bet es juns fakku: Kas feewu (feewischku) uskattahs to eefahrodamees (kam launas kahribas us kahdu feewischku firdi), tas jau laulibu pahrsahpiss ar winnu sawâ firdi. Prohtat, darbs ween naw laulibas pahrsahpschana, bet arr jau launa kahriba. So firds irr swehta Garra basniza, un schinni „Deewa nammâ“ tu laulibas pahrsahpschana pastrahda. 2. Is kahribas pa laikam darbs isjeklahs. Ta irr fâ Jehstabs fakka 1, 14, 15: Is weens teef kahrdinahts, kad tas no sawas paschas eegribbas teef flubbinahst un labbinahst; pehz tam, kad eefahroschana eenehmusees, tad ta dsemde grehku, un kad grehks padarrihts, tad tas dsemde nahwi. Us tahdu wihs gahja pee Akana, Jos. 7, 21: Es redseju dahrgu mehteli, to eefahrojohs, un nehmu. Ta ar weenu; no kahro-

ſchanas pehz tuhwaſa mantas, ja to nenoflahpe, drihs zekahs ſkaidiba, t. i. paſtahwiga neuſwehliba par tuhwaſa laimi; un ſkaidibai peebeedrojahs mantas-kahriba un ſkohpiba jeb ſih-ſtums. Tahds zaur kahroſhanu grehkos eeftidſis zilweks dohma uſ wiſſchanu, melle taiſnibas eemeſlus, gudro uſ wiſſadu wiſſi, ka tuhwaſa mantu dabbuht. Ta tuhwaſa mantas eekahroſhana irr grehku dihgliſ, kas wiſſus grehtus dſemde. Kad Kains Abelam ſawam brahlam Deewa ſwehtibu neuſwehleja, tad Deews jau redſeja, kahds pohſis tur warreja iſzeltees, un winnu pamahzija, lai jel launo eekahroſhanohs, iſ ka weegli darbs zeltohs, apſlahpejoht: grehki jau guk durru preeſſha, nekauj teem waſku, bet waldi pah teem. — Kad Jahſepa brahli Jahſepam tehwa mihleſtibu neuſwehleja, tad teem drihs tahdi wahrdi nahza muttè: Nahkat, nokauſim winnu. Iſſi ſalkoht: Ja tu launai eekahroſhanai ſirdi weetu palaid, tad tu uſ ik katru launumu eſſi, gattaws; eekahroſhana dſemde grehku un nahwi.

3. **Ka launai eekahroſhanai pretti jaturrahſ?** Ar Deewa bihjaſchanohs un Deewa mihloſchanu. Muns buhs Deewu bihtees un mihloht, ka lai kahroſhanai uſ tuhwaſa mantu weetu nedohdam, ta luttars ſalka. Ja tu Deewu bihtees, tad tu launu kahroſchanu ne-eelaid ſirdi: Tu baitojees no ta firſchu-pahrmannitaja, kas reds; eſſi weenumehr mohdrihs, kad kahroſhana grihb uſmahktees. Potiwara ſeewa Jahſepa eekahrojahs, bet Jahſeps winnas ne-eekahrojahs. Kas winnu waldira? Ka man buhs tahdu leelu — —; deembihjaſchanahs. Tad arri mihleſtiba uſ Deewu ſarga no launahm kahribahm. Deewa mihleſtiba tew tik dauds dewuſi, un tawa ahs tapehz ſkauſch, ka Deews prett tawu brahli tik ſchehligſ? Deews tew tuhſtfoſchlahrt wairak uſwehl, ne ka tu no winna drihſti praſſiht, un tu ſawam tuhwakam ne to wiſſmaſako neuſwehli? Pateiz tik' jel weenreis mihlam Deewam par wiſſu to, ſo wiſch tew dohd no tihras tehwiſchligas, deewigas lehnibas un ſchehlaſtibas, beſ wiſſa tawa nopeka un zeenibas, tad, es dohmaju, tu palitſi meerigs un peetizzigs, un neſkattifees ar greiſahm azzim uſ teem, kam wairak. — Launahs kahribas ja paleef ſtiprakas, tad luhds Deewu, un tu jo drihſak uſwahreſi. Ja tu Deewu pateeſigi mihlo, tad tu arr winna behnu mihloſi. Tas irr ik weens zilweks. Tad nu: Uſmohdini tik' gruntigi mihleſtibu uſ Deewu

fawâ firdi, tad jo weerglafi tew nahlfées dewito un desmito bausfli turreht.

4. Kas tad dewitâ un desmitâ bausfli pawehlehts? 1. Ka lai tuhwaſs fawu mahju un mantu warr patureht, uf to mumſ winnam buhs palihdſeht. Tas p. pr. warr notift zaur aiſdohſchanu, ja winnam zittadi kas par ſlahdi buhtu japahrdohd un tâ japamett: mahja, tihrumi, lohpi; kad labbu padohmu dohmu, kâ winſch fawu mahju wai mantu warr labboht; kad kaut kahdu gruhumu lihds neſſu, un par tuhwaſa mantas uſturreſchanu lihds ruhpejohs. — 2. Kad ſeewu, ſaimi, lohpus pakuhdinaju (paſſubbinaju) un peewaldu, lai tee paleek, lai no ſaweem kungeem nenogreeſchahs; p. pr., ſeewa wihru lai neatſtahj, kalps lai wehl uf preeſſchu deen; lai tee darra, kas winneem peenahkahs, p. pr., ka ſeewas wai wihra un tâ pat kalpa peenahſums irr, uſtizzigeem buht; ſtrihdes iſlihdsinaſchana laulatu lauſchu, deeneſtneeku ſtarpâ. Biſheles-perſcha kahda, kas uf to djenn, irr Zehk. 4, 17: Kas ſinn labba darriht un nedarra, tam tas par grehku. Grees ſcho perſchu uf muhſu abbeem bauſchleem.

Ar ihſeem wahrdeem ſakkoht, abbi ſchee bauſchli grubb firſnigu uſwehleſchanu tuhwaſam, kas winnam irr. Tu preezajeſs par wianna laimi, par wianna labklahſchanohs; uſwehl wiannam labpraht, fo Deews winnam tif baggatigi uſwehl. Tad ohtrfahrt peetizzibu. Jo tas teeſchan ne-eekahrohs tuhwaſa mantu, kas fakka: Man deesgan un tuhſtoſchreis wairaf no ſawa Deewa, ne kâ es velnijs; ſawam Deewam pateizu par to, fo winſch no ſchehlaſtibas man dahwina, un arr par to, fo winſch mannam tuhwaſam dahwina. Apuſtulis fakka 1 Tim, 6, 6—9: Ta irr leela mantofchana, ja kas Deewam kalpo un irr peetizzigs. Greeku walloda tur gauſchi jauki ſtahw: Ta irr leela eenahſchana, kas irr peetizzigs. Teeſchan, warram gan ſazziht, tâ irr ta leelaka eenahſchana. Jo peetizzigais fakka: Man irr ſchehligs Deews, un fo winſch man dahwina, ar to man pahpahrim peeteek, un tas man wairaf, ne kâ wiſſas paſaules baggatiba. — Tas wiſſas ſchehlaſtibas Deews lai jumſ, b. m., dohd tahdu firſnigu uſwehleſchanu, tahdu peetizzibu juhſu firdis. Luhgſim wiannu par to, dſeedadami: Refahroht dohd, fo tuhwaſam tawſ baggats padohms dewis; tu patſ warr gan man nabbagam, zil wajag, doht no ſewis. Ka tawa ſchehla-

stiba man un firdi meers, tad Deews un gan, — kam eelahroschu
jittu! Df. gr. 264, 10.

Desmit bauschlu galla-wahrdi.

Ro Deews fakka par wisseem scheem bauschleem?

Winsch fakka ta:

Es tas Kungs, taws Deews, esmu stipris un
dusmigs Deews, kas par teem, kas manni eenihst,
tehwn grehtus peemekle pee behrneem lihds tre-
scham un zetturtam augumam. Bet teem, kas
manni mihlo un mannus bauschlus turra, teem
labbu darru lihds tuhstotam augumam.

Nas tas irr?

Deews beedina sohdiht wissus, kas schohs bauschlus pahrlahp;
tapehz buhs mums bihtees preeksch winna dusmibas un prett tah-
deem bauschleem negreht. Tur pretti winsch apsohla schelastibu
un wissadu labbumu wisseem, kas schohs bauschlus turra; tapehz
buhs mums winnu arridsan mihloht un us winnu palantees, un
labpraht darriht pehz winna bauschleem.

Desmit bauschlu galla-wahrdi stahw bihbelè, 2 Mohs. 20,
tuhlin pirmam bauschlum pakkata. Pirmà bausli wissi jitti bauschli
eelschâ; tà arr ar pirma bauschla pahrlahpschanu wai tureschanu
wissi jitti bauschli irr pahrlahpti wai turreti. Tapehz arr warr,
tà Lutters katkismè darrijs, to beedinaschanu un apsohlishchanu us
wisseem bauschleem iswillt un teem beigumâ list; mahjischanâ zaur
to beedinaschana un apsohlishchana jo saprohtama kas paleek. Us
scheem galla-wahrdeem Lutters katra bauschla issklaidroschanâ aistrahda,

un wiina wahrdi: Mums buhs Deewu bihtees un mihtoht, ihsti to fakka: Mums buhs Deewa beedinafchanas deht baitotees to baukli pahrkahpt, un Deewa apfohliſchanas deht wiina mihtoht un zaur to lautees peefpeestees pee paklauſifchanas wiina bauſchlãm. Schinnis galla-wahrdôs bauſlibas lahsti un ſwehtiba eekſhâ, par fo Mohſus til daudsreis runna, kad tas p. pr. fakka: Zums dſihwibu un lahstus eſmu preekſhâ lizzis, lai juhs dſihwibu iſwehlejtees. — Tee wahrdi: kas manni eenihſt, te neſihmejahs uſ behrneem, bet uſ tehweem. Ja tehwi Deewu eenihſt, tad Deews wiina grehkuſ wehl pee behrneem lihds trefcham un zetturtam augumam grihb peemelleht un ſohdiht. Grehzineeks newarr jau zittu, fâ grehzineeku dſemdinahſt; ja tehwi paſuddinajami, tad behrni arr tâ pat. „Uſ ſcho zilwezigahs dabbas ſakehdejumu eedſimtee grehki paſtahw, kurri muhs wiſſus klajus Deewa preekſhâ paſuddina. Bet ſchis grehku un lahſtu mantojumſ til pat naw ne lahda ſweſcha un no ahr-puffes dabbuta manta, itt fâ tas gruntsgabbals, fo dehlſ pehz tehwa nahwes fanemm, dehlam naw ne lahda ſweſcha manta. Schahdâ wiſſe zilwezigo dabbu un Deewa taiſnibu eewehrojoht, ta iſrunna, fa behrni warroht zittadi buht ne fâ tehws, ne fo negeld; jo tee irr, fâ no tehwa dſemdinati, tâ arri ſawâ buhſchanâ tehwan lihdsigi.“ (Baumgarten, theol. Commentar.) Pa preekſchu pee teem nu irr eenaidiba, prettiba prett Deewu un wiina ſwehteem bauſchleem, prohti eedſimtee grehki; iſ ta tad nahk pahrkahpſchana jeb paſchdarritee grehki un lihds ſohdiba. Tâ nu te ihſti ta weeta, fur par eedſimteem grehkeem, par paſchdarriteem grehkeem, un par grehku ſohdibu jarunna, kad taggad bauſlibu wiſſzauri paſiſhtam. Nu tad apſkattihim arr apfohliſchanu, fâ mums pee tahs dalka.

Sarunna.

Defmit bauſchlu galla-wahrde ſkann tâ: Es tas Kungs taws Deews —. Schinnis wahrdôs diwas leetas eekſhâ: ſohdibas peeteiſchana, kad Deewu eenihſt un tâ grehku padarra: beedinafchana; un ſohliſchanahs fo labbu doht (es darru ſcheklaſtibu), kad Deewu mihto un wiina bauſchluſ turra: apfohliſchana. Tahs paſchas arr Lutterâ iſſkaidroſchanâ tahs abbas gruntsleetas. Ko Lutterâ tur fakka par beedinafchanu? Deews beedina ſohdiht wiſ-

fus — —. Ko Lutters fakka par apfohlifchanu? Bet winsch apfohla schelastibu — —. Lutters te arr ihpaschi jauki isteiz, kapeh; ta beedinaschana: Tapeh; buhs mums bihtees no wianna dusmibas; un kapeh; apfohlifchana: Tapeh; buhs mums wiannu arridsan mihtoh; un uf wiannu palautees, Schee wahrdi atkal tif jauki aifrahda uf Luttera pirma bauschla isskaidroschanu; ka? un uf teem wahrdeem, kas if katra bauschla isskaidroschanâ atrohдах; kurreem? — Tif pat beedinaschana, ka apfohlifchana, lai gan bibbelê tuhlin pirmam bauschlam pakkatâ, tomehr pee wisseem bauschleem peederr; laikam weegli warrefeet fazzicht, kapeh; Tapeh; arr Lutters tahs par wissu bauschlu galla-wahrdeem lizzis, un prassa: Ko Deews fakka par wisseem scheem bauschleem? — Papreekschu nu schohs galla-wahrdus ihsumâ isskaidrosim. Deews sawus swehtohs bauschlus irr dewis; kas winnus pahrkahp, tas padarra grehku. Bet katrai Deewa bauschla pahrkahpschanai, katram grehklam, sawada eekschiga leeta par fakni: eenaidiba prett Deewu. Bauschleem preekschâ par dsinneju uf paklauschanu Deews lizzis tohs wahrdus: Es esmu tas kungs: warra; taws Deews: mihlestiba. Bet kas Deewa prahtu bauschlôs par ne fo gribb turreht, kas winnus pahrkahp, tas ar Deewu paschu wianna warrâ un mihlestibâ par ne fo gribb turreht. Tas irr ta eenaidiba prett Deewu, if ka wissi grehki zekahs. Grehklus Deews nu gribb peemekleht, t. i. fohdiht; jo winsch irr dusmigis Deews, t. i. karstfirdigs Deews, tahds Deews, kas smalki uf to luhko, fo winsch pawehl, kas no teefas pawehl un uf to luhko, wai tas teel turrehts. Schi Deewa dusmoschanahs parahdahs fohdibâ pee bauschlu pahrkahpschanas. Deewa dusmoschanahs, ka Lutters fakka, irr Deewa firdiga jeb fakaitinata mihlestiba. Bet kad tehwi wiannu eenihst un tapeh; wianna bauschlus pahrkahp, tad winsch tehwi grehklus wehl pee behrneem un behrnu-behrneem lihds trescham un zetturtam augumam gribb fohdiht. Ar to apfihmehts tahs fohdibas leelums, Deewa bahrga un breefmiga dusmoschanahs. Ne ween wissu grehzineeka muhschu zauri Deews grehklus gribb peemekleht, bet tai fohdibai buhs wehl treschâ un zetturtâ dsimmumâ eekschâ sneegtees. Tapeh; swehtee raksti warr gan pa reisi runnacht par grehku negantibu Deewa azzis (D. ds. 5, 7: affinskahrigee un wiltneeki wiannam negantiba; falk. 12, 22: melli; 11, 1: wiltigs swars; 11, 20: pahrwehrtita firds; 16, 5: lepna firds; 28, 9: tahda zilwefka luhgfschana, kas aufis nogreesch

no bauſlibas klauſſchanaſ, 2c.) un par winna bahrdſibu, fo winſch pee grehzineela iſlaiſch (p. pr. D. dj. 6, 2: Nepahrmahzi manni ſawâ bahrdſibâ *). Là tad muhſu galla-wahrdôs pee beedinafchanaſ trihſ leetas apzerrejamâs: No kurreneſ grehſi? eenaidiba, eedſimtee grehſi. Râ ſchi eenaidiba prett Deewu nahſ laukâ paſchdarritôs grehſôs; un grehſu ſohdiba. Tadehl ka wiſſ ſchis til lohti ſwarigſ, tad runnaſim par to plaſchaki.

Grehſ. Gedſimtee grehſi.

Saruuna.

Kaſ grehſ irr. Deewa duſmiba un ſohdiba teem peeteikta, kaſ grehſ darra. Bet Deewa azzis taſ irr grehſ, kaſ winna bauſchlam pretti. Rapehſ p. pr. nepaklauſiba wezzakeem irr grehſ? Skaudiba un neuſwehliba prett zitteem? Deewa bauſliſ tur irr pahrkahptis, un to noſauzam grehſu. Grehſ irr Deewa bauſchla pahrkahpſchana. Bihbeli art kahda iſſkaidroſchana par to wahrdu: grehſ, to apluhkoſim. 1 Jah. 3, 4: Kaſ grehſ darra, taſ

*) Tur redſama Deewa breeſmiga bahrdſiba, ar fo winſch par grehkeem duſmojahſ, un par kurren bihbeli katra lapva un arri vaſaules-notiffkumi ſahſta; p. pr. kad ne til' ween beedeewigais Iſraela kehniſch, kaſ Deewu eenihſt un Baalam kalpo, teel iſdeldehts, bet „wiſſ winna namſ“ lihſ. Bet tee newainigee? Pirmal tee ar irr meeſa no meeſas dſimmuſchi, tad nu neſchliſti Deewa preeſchâ, un teem nahwê jatriht, agraf wai wehlaſ, un te tiffai Deewa zeefcha taiſniba walda. Bet kad winni tâ ſawu wezzaku grehſu deht nahwê kriht, tad taſ teem naw ne kahda Deewa ſohdiba, jo. Rohm. 8, 28: Teem kaſ Deewu miho, wiſſas leetas par labbu nahſ. Taſ irr taſ, kad rakſtihts 5 Mohſ. 24, 16 un Ez. 18, 14—20. Abbas ſchahſ weetas ne maſ muhſu bauſchlu galla-wahrdeem pretti nerunna. Te bauſchlu galla-wahrdôs Deewa zeefcha taiſniba walda; abbâs yeeminnetâs weetas Deewa mihleſtiba un ſchelaſtiba ta, kaſ ſcho zeefcho taiſnibu atzell. — Daudſreis mehdiſ ſazziht, wezzâ derribâ Deewa duſmiba parahdotees, jaunâ derribâ winna mihleſtiba. Es to neeſmu atraddis un arri netizzu. Iſ Deewa Dehla muttes, kaſ patſ winna gohdibas un mihleſtibas atſpithdums, taſ wahrdôs iſgahjis (un ar weenreiſ wehl iſees): Gita nobht no manniſ, juhſ nolahdetee, muhſchigâ uggunt. Kam patihſ, lai uſwekle man wezzâ derribâ kahdu til breeſmigu un duſmigu wahrdu. Tapehſ mums ſtohlmeiſtareem ar mahzohi ſchahſ breeſmigahſ Deewa duſmaſ par grehkeem jaatgahdina, un weenahdi no jauna jaatgahdina.

darra netaisnibu, un grehks irr netaisniba. Kas Deewa bauschluss pahrfahp, tas wiannu par Kungu negribb atsiht, un mehß taf labbi sinnam, ka ar wissu sawu buhschanu un dsihwibu wianna rohka effam; tas negribb wiannu par sawu Deewu atsiht, kas bauschluss mums dohd no firsngas mihlestibas. Bet abbas schahs leetas, Deewa spehku un wianna mihlestibu, negribbeht atsiht — ta to darri, ja tu mello, peewill, leekulo, — irr netaisniba, so tu Deewam darri, un so winsch ne kad ta newarr palaisi; zittadi winsch Deews nebuhtu, t. i. mihlestiba un swehts. Gf. 59, 2 mums grehku buhschanu wehl dsillaki israhda: Juhfu noseegumi darra schkirshanu starp jums un juhfu Deewa, un juhfu grehki apflehp wianna waigu no jums. Deews pehz sawas mihlestibas ar mums irr sadraudsejees: mums sawu prahtu firdi un apsinna eerastijis; winsch mums sawu swehto Garru swehta kristiba dewis; winsch mums ilgoshanohs pehz wianna dsilli firdi eelizzis; winsch mums wehl tur klast sawas debbesis gribb doht. Schai draudsbai ar Deewu un muhsu noseegumi jeb grehki nahf starpa. Tee taifa schkirshanu, ta muhsu perscha fakka. Draudsiba irr isjaukta! Tu tad (kad?) neklaussees wairs us Deewa balfi sawa firds: apsinna; neilgojees wairs pehz wianna, bet tew pa wissam zitti preeki; neprassi arr wairs pehz debbesim, bet prassi wairaf pehz laizigeem fahrumeem un naudas. Deewa waigs apflehpjahs; Deews un wianna swehtais prahts tew ar ween jo wairaf no azzu preekschas issuhd; tu bihstees us wiannu til dohmaht; negribbi ne ka wairs no wianna dsirdeht, greeesees prohjam no teem, kas tew fakka: Tu darri desmit Deewa bauschleem pretti. Ta muhsu perscha grehku eekschpussi isskaidro. Un fur pee fahda zilwaka ta irr — schkirshanahs, nogreeschanahs no Deewa — tur irr grehki. Bet fur nogreeschanahs, tur ar ween peegreeschanahs pee ka zitta; jo zilwaka firds us draudsibu raddita un weena wianna ne kad negribb buht. Kur tad zilweks peegreeschahs, kad winsch sawu firdi zaur grehkeem no Deewa nogreesch? — Tas irr tas, so bauschlu gallawahrdu ar to wahrdu „eenihst“ apshme. Grehzineeks Deewu eenihst. Grehks irr eenaidiba prett Deewu; ta patti dsillaka, pehdiga, pateefigaka grehka nosihmeschana. Wai juhs to gribbetu, behrni? Un tomehr tas ta irr. Al fargajtees! fargajtees no grehka, no is katra grehka, arri no ta, so par masu grehku saw; isbihstatees, jo, tee kas grehko, Deewu eenihst.

Zaur bauflibu nahf grehku atlihſhana. Prohti: baufliba ihſti dohd atſiht, faſ grehks irr un fà ar grehku irr. Taſ zaur to, fo nu pat rannajahm, jo ſklaidrafi ſaprohtamſ. Jo bau- fliba rahda, fa grehks irr papreekſch netaiſniba prett Deewa, kur- ram wirra ſpehka un mihleſtibas deht wiſſàs leetàs wiſſwairaf wa- jaga paſlauſiht. Baufliba tablat iſrahda, fa grehks irr nogreeſcha- nahſ no Deewa, un ihſti gruntigi Deewa eenihdeſhana. Baufliba ſalka: Ne tikkai grehka darbs irr grehks, bet tif pat arr wahrdi un launahſ ſahribas u. t. w.

Gedſimtee grehki. Wai tad nu eſmu grehzineekſ, kam ta beedi- naſhana ſazjita? jeb wai tahds ne-eſmu un warru tuhlin pee ap- ſohlſchanaſ kerteſ? Praſſiſim tif' pa preekſch rakſteem.

D. ds. 143, 2: Lawâ preekſchâ ne weenſ dſihwais naw taiſniſ.

D. ds. 130, 3: Ja tu gribbi noſegumus peelihdſinaht, kurſch paſtahwehſ?!

Saff. 20, 9: Kurſch warr ſazziht: Es eſmu ſchliſtſ ſawâ ſirdi, es eſmu ſklaidriſ no grehkeem!

Jſab. 14, 4: Kaſ dohſ weenu ſchliſtu no neſchliſ- ſteem?

D. ds. 19, 13: Kurſch nomanna wiſſas ſawas maldiſchanaſ?

Jehl. 3, 2: Wehſ wiſſi kluhpam daudſ.

Rohm. 3, 10. 12: Wiſſi irr atlahpuſcheſ un ſohpâ nelee- ſchi palikkuſchi; ne weena naw, kaſ labbu darra, itt ne weena.

Rohm. 3, 23: Tur naw ne ſahdas ſtarpibas; jo wiſſi irr grehkojuſchi un teem teikſchanaſ truhtſ Deewa preekſchâ.

1 Jahn. 1, 8: Ja ſalkam, fa mumſ grehku naw, tad pa- ſchi peewillameeſ un pateeſibas naw pee mumſ.

1 Mohſ. 8, 21: Zilwezigahſ ſirdſ prahtſ irr launſ no ma- ſahm deenahm.

Jahn. 3, 6: Kaſ peedſimmiſ no meeſas (meeſa irr grehzigâ dabba), taſ irr meeſa. — No grehzineeka tikkai grehzineekſ warr peedſint.

Schahſ bihbeleſ-perſchâſ to ſalka: Wiſſi zilweki irr greh- zineeki, ne weenſ weenigſ naw iſmettamſ. Ja, daudſ rakſtu-weetaſ wehl mahza, fa no pat dſimſchanaſ grehki wiſſu muhſu dabba pahrnehmufchi. D. ds. 51, 7: Raugi, es eſmu

noseedsibâ dsendinahts un manna mahte manni grehtõs eenehmusi. Jah. 3, 6: Kas peedsummis no meefas zc. Ew. 2, 1—3: Mehõ no dabbaõ effam (Deewa) dusmibas behrni; probtat, zilweziga dabba tahda irr, ka Deewam winna newarr patift, un ta waina pee winnaõ naw ne kas zits, kã grehki. Tã tad zilwekõ grehku dihgli, launo eegribbu, ij ka wiffi grehki isaug, lihds nefõ pasaulê nahldamõ. Tã nu grehki nerohdahõ wis tif' ween zaur launahm preekfshihmehm, fliftu audsinafchanu pee behrneem — lai gan sinnamõ arr dauds zaur to —, bet tif pat lohti ij winnu paschu firdim, kurras no dabbaõ us grehkeem dsennahõ.

To paschu fo raksti mahza, arr peed sishwoht dabbujam, prohti ka mumõ no dabbaõ irr eegribba us lounu un kuhtriba us labbũ. Apfkattifim kahdus no tahdeem peedshwojumeem. 1) Gluschi masi behrni, kahdu gaddu wezzi, gribb kaut fo dabbuht; mahte fakka: Ne, to tu newarri wis æemt, tas naw labbi; winni brehz. Kas tas irr? Repaklausiba, grehki; tee gribb pehz sawa prahta darriht, ne pehz wezafu prahta, u. t. w. *). 2) No defmit baufchleem ne weenu ne-effam turrejusch. Wai peekto ne? Kas brahli eenihd, irr flepkawa; wai tu ne weenu ne-effi kaitinajis? mahtei firdsehtus darrijis? 3) Labs paleef nedarrihtõs. Jeh. 4, 17: Kas jinn labbu darriht un nedarra, tam tas par grehku: Slinkojis, fur wajadseja strahdaht; fluffu zeetis, fur wajadseja runnaht; fur bij japalihds, garram gahjis; fur bij jadohd, nelizzees ne sinnoht; fur bij tuhwaõ japamahza, lai fargahõ, to ne-effi darrijis. 4) Ik deenas. D. ds. 19, 13: Kurfch nomanna —. Un dseefma fakka: Ak mans Deewõ un Kungõ, tew sinnamõ, fo es schodeen darrijis; mannu grehku pulks nemin-

*) Kad Kristus maseem behrneem debbef-walstibu apfohla tannis washtamõs wahrõds: Tohyat par behrneem; un: Laifchat behrninus zc., tad tas neapgausch wis augfchejo teikummu, ka pee maseem behrneem jau grehki atrohdahõ un ka tee arr jau grehzineeki. Matt. 18, 10 stahw, ne weenu behrnu nebuhs nizzinaht, jo augsti engefti irr winneem par engefteem, t. i. winneem par fargeem, un 11 v.: jo tas zilweka Dehls irr nahjis, atpestiht to, kas pasuddis. Ar to un zaur to wahrdu „jo“, tas Kungõ flaidri fakka: Ir behrni zaur grehkeem un grehzigo dabbu buhtu pasuddusch, bet preekfch winneem arr Deewa Dehls nahjis. Tã nu tanni wahrda: Tohyat par behrneem, Jesus nelubto uf to, kahdi tee behrni paschi, bet gribb tif' to rahdiht, kas pee behrna-prahta peederr, un kas peeaugufcheem dauds trubftit: pasemmiba, watefiba, ustizzechanahõ.

namš, kas irr foħdu pelnijis. Ja, kurfch warr fskaitiht un minneht, žif reis greħkojam; Ne triħšreis va gaddu. Warr buht triħšreis va deenu? Tad muħfu perščai nebuhtu taišniba. Teefa gan, ko Ebr. 12, 1 fakka: Greħti muħš wišfai apstahj. 5) Dohmäs, wahr- dös un darbös. Lew nebuħš eefahrotees, tà haušliba fakka. Ja nu tu ko launu tiffai eefahrojees, tad tu jau greħfo. Žilweku azzim tas gan paslehptš, Deewam ne. Tu greħfo launmadams, beškaunigi runnadams, mellodams, ščà tà eisbildinadamees, žittus aprunnadams, nelabbu šlawu želdams, beš apdohmas Deewu luhg- dams, ar plahpaščanu Deewa wahrduš mahžadamees. Wai ščo- deen jau weens wai ohtris no tahdeem greħkeem nebuħš darrihtš? Tas rahda, žif dšilli mums greħti eefščà, jeb labbafi, žif mehš dšilli greħdös eefščà. 6) Paščam labbumam pee mums šliktà fakne. Bet pee manniš tal arr daudš labbumu, tà dašč warretu fajžiht. Tà? wai tee arr teefšam labbi irr? Apluhko jel ihsti Eš. 64, 6: Mehš eefšam wišfi lā kahdš neščliħstais, un wišfa muħfu taišniba lā fahrnaina (apghnita) drehbe. Rā netihrumi un plekfi pee drehbeš peelippušči, tà greħti peelihp muħfu par labbeem turreteem tikkumeem, Škohlas-behrnš, kas ta- peħž ween mahžahš, lai wiannu ušteiz, lai teef augštaku; šaup- maniš, kas tapeħž ween taišnigš turrahš, lai neteef šliktā šlawā; kas dohd, tapeħž ka žitti dohd; kas ščliħsti un šahtigi dšihwo ta- peħž ween, lai paštahw pee weffelibas; kas laipnigš un gohdigš tapeħž, lai laudiš wiannu miħto; kas no dušmahm fargajahš, lai nekriht libbelš. Tur taišniba irr fahrnaina drehbe, ihsta pamatta truħft: Deewu biħtees un miħtoht. Tawš labbumš Deewa azzis naw wairš labš. 7) Ne weens žilwekš naw bijiš, kas buhtu teizees beš greħkeem eefoht. Sokrates, tas labbakais no paganeem, apleezinajiš: „Katrā žilweka-širdi launuma diħgliš eefščà; beš deewu palihga ne weens newarr buht baggatš labbdš tikkumōš.“ Pahwiš apleezina Rohm. 7, 18: Eš sinnu, ka eefšč manniš (t. i. mannā meefā) nekahdš labbumš nemiht; eegribbe- ščana gan man peelihp, bet labbuma padariščanu neatrohmu.

Tà žaur rakšteem un peedšihwojumeem peerahdihtš, ka iħ wee- nam žilwekam no dabbaš eegribba uš launu un kuhtriba uš labbu eefščà. Tas irr tas, ko šauž eedšimtoħš greħkus, kurfch wahrđš gan biħbelē neatrohdaħš, bet to leetu itt rihtigi no- šiħme. Kas irr eedšimtee greħti? — Eedšimtoħš greħkus toħš no-

fauz tadehl, ka munš schi launa eegribba no muhsu wezzafeem un no Ahdama, kas pirmāis grehšs krittis, eedsimmusi. Rohm. 5 12: Zaur weenu zilweku grehšs nahšis pašaulē. Gedsimtee grehki eet šā mantojums no tehweem uš behrneem.

Schi irr weena no muhsu tizzibas gruntsmahzibahm, šā zilwekam eegribba uš launu eedsimmusi. Tapehš ar jums tif plaschi par to šarunnajohš. Paturrat to; no ta jums daudš labbuna warr nahft. Ja tu šinni: man širdi eekšā patš nišnakais eenaidneekš, launa eegribba, tad tu šargajees, šahwi nomohdā un zihnišees launai eegribbai pretti; tu šakki ar Pahwilu, Bihl. 3, 12: Ne itt šā eš to jau buhtu dabbutis, wai jau pilligš buhtu; bet eš tam pašaldšennohš, wai eš to arr newarretu šagrahbt. Tu opškattees, wai zittur fur newarr palihgu atrast, tad patš šeho launo eegribbu newarri šawaldiht; tu šehlojees ar Pahwilu, Rohm. 7, 24: Eš nabbagš zilwekš, kas manni šfraus no šchahš nahweš meefas (kas mannu meefu, wiššu mannu dšihwošchanu warr atšwabbinahft no šchahš nahweš, meefigahš un garrigahš, kurrā zaur grehsteem ešmu eegrimmis)!? Tu patš to warri; pa wiššam zilweku-špehšs to newarr, jo wišš zilweku-špehšs, šo tur peeleeft, jau šahw grehku kalpošchanā. (Eaš tā pat, itt šā kad gribbetu patš šewi aiš matteem no bedreš išwiłft ahra; ar netihru uhdeni gribbetu tihreš mašgatees.) To apdohmajohft tew paleek bailes: Wai arr šwehtigš tihšhu? Bet tahdas bailes, tahdas ruhpeš Deewam ihsti patihkamaš. D. dš. 51, 19: Deewa uppuri irr šatreektš gars, šalaustu un šagraustu širdi tu Deewš nešmahdeš. Tadehl šā tu ne kahda padohma nešinni, tad tu Deewu luhdš, D. dš. 51, 12, 13: Kaddi eekšch manniš, al Deewš, šchkihstu širdi un atjauno pašahwigu garru eekšch manniš. Nemett manni nohšt no šawa waiga zc. Tad nahft šwehtee rakši un tewi aišrahda uš Krištu. Ko eedsimtee grehki pee tewiš šamaitajufchi, to wiššu Krištus atkal warr un gribb tew par šwehtibu un peštihchanu pahrtaišiht. Nu tu greešees ihštā tizzibā pee šawa uštizzama Peštitaja, wirnam širšnigi padohdamees. Un ja tu ar Pahwilu jautajis: Kas manni šfraus no šchahš nahweš meefas? tad tu arr ar wirnu atbildeš: Eš Deewam pateizu zaur Jesu Krištu muhsu Kungu.

Schis, b. m., ihšumā taš žekšch, pa kurru taš eet, kas atšinnis, žil dšilli zilwekš grehšs eegrimmis. Kas tur pretti dohma,

wiaſch jau deesgan labſ effoht, tam ſinnamſ ne lahdâ Peſtitaja newajaga; wai laſ dohma, grehkeem ne-effoht wiſ til diſſaſ faf, neſ, taſ tiſſai no ahrpuſſeſ pee ſaweem darbeem lahpa, un grehloſ irr un paleef. Ne! tâ ta leeta irr, 341. di. 3: Kâ nu uſ wiſfeem nahf taſ kaunſ zaur pirmo tehwu Ahdam', tâ wiſſi mirſtam, wezſ un jaunſ, un wiſſur grehkuſ rahdam; tâ arr weenſ patſ. Deewſ muhſu radſ, muhſ atkal zehliſ gohdâ, Kungſ Jeſuſ Kriſtſ, taſ kruſtâſiſtſ, lai mehſ ne-nahkam ſohdâ. Pee ta palikſim; Deewſ lai munſ uſ to palihſ. Amen! *)

*) Sinnu gan, ka ſhinnî farunnâ weena leeta naw aiſnema, kaſ kriſtita zilweka dſihwoſchanâ eedſimtohſ grehkuſ un wiſſuſ grehkuſ at- un uſſwerr, prohti at-dſimſchana kriſtibâ. Kâ dabbiâ dſihwibgâ zaur dſemdinachanu nahweſ dihgli un wiſſu grehku ſamaitaſchânu fewl dabbuſam: tâ ſwehtâ kriſtibâ ziſ dihgliſ, kaſ tam gluſchi yretti, deewigahſ dſihwibahſ dihgliſ, ſwehta Garra atdſimſchana, dabbuſamſ. Schi Deewa dſihwiba wiſſu eedſimto grehku ſamaitaſchânu warr iſnibzi-naht, warr muhſ yilligi pee muhſchigahſ dſihwibahſ weſt. Tapeh; newarram wiſ Deewu wainoht, ka mehſ ar kauno eegribbu jau yeedſimmuſchi. Kauna ſirdſ patti, kaſ iſhti ſalkoht no kaunahm eegribbahm negribb atſtahteeſ, tiſ' ſawu kauno aſſinu kluffinadama, Deewam to wainu leef. — Bet atdſimſchânu un atpeſtiſchânu zaur Kriſtu tapeh; tiſ' druſzin ween farunnâſ gallâ aiſnemu, gribbedamſ — kaſ tiſ' lohti wajadſigſ — arr reiſ behrnam likt aſſinnateeſ un ſſaidri to ſajuſt: No dabbaſ man eekſchâ naw ne lahdâ labbuma. Schiſ teitumſ daudſreiſ no jauna atgahdinajamſ, tabeht ka wiſſ yreekſ par atpeſtiſchânu, wiſſa yateſſiga gribbeſchana yeh; ſwehtiſchânahſ diſhteeſ, wiſſa yateiziba yrett Deewu un Kriſtu, wiſſa yeekeſſchânahſ yee Kriſtuſ peſtiſchânahſ dſihwoſchanâ un mirſchânahſ teeſcham uſ ſcho mahzibu dibbinajahſ. Bet tur yeh; Pelagijuſ dohmahm ſcho mahzibu yillâ neturra, tur naw ne lahdâſ yateſſigâſ diſhſchânahſ ſwehtiſchânahſ yeeaugt. Kaſ grehkuſ neyâſiſt, taſ peſtiſchânu arr neyâſiſt. — Wah;ſemmê arr reiſ audſinajoht yeh; ſcha teiſkuma yrohweja turreteeſ: Zilwekſ irr no dabbaſ labſ. Bet wibri, kurri zilweku dſihwoſchânu un darbuſ gruntigi likka wehrâ, ſchahſ mahzibahſ alloſchânohſ gan labbi redſeja. Sulzerâ pedagogam, kaſ par Schlehſſiaſ ſkoblahm bija yahr-luhſ, Fridrikſ II., Prubſchu kehniſch, reiſ yraſſija, tâ ar ſkoblahm eetoh. Sulzerâ atbildeja: Kamehr taggad yeh; tahſ mahzibahſ turrahſ, ka zilwekſ no dabbaſ labſ, ſahf jau labbaki eet. Uſ to kehniſch atbildeja: „Al, Sulzer miſkaiſ, Zuſ tiſſai neyâſiſtiat ſcho nolahdeto dſimmamu, yee kurra yeederram.“ — Wehl yeeſiſchu ohtro gabbalu iſ Augſburgaſ tizzibahſ-apeezibahſ grahamatâſ, kam wirſrakſ: Par eedſimteem grehkeem. „Tâ wehl muhſu draudſe mahza, ka yeh; Ahdama kriſchânahſ wiſſi zilweki, kaſ yeh; dabbaſ likkuma dſemdinati, ar grehkeem yeedſemm, prohti beſ deewbihjaſchânahſ, beſ pakauſchânahſ uſ Deewu, un ar kauno eekahroſchânu; un ka ſchi wah;ſiba yeh ſchi eedſimta waina

Paschdarritee grehki.

Sarunna.

No ta, par ko lihdsi schim runnahts, nu sinnam, fa mumš eekschâ naw ne kahda labbuma; eedsimtee grehki. No schahs launahs sehklas nu aug launi augli: paschdarritee grehki, t. i. wiffas eekschigahs un ahrigahs darrishanas, kas Deewa bauschleem pretti. Tee irr tschetrejadi pehz tahs eewehroschanas, no kurras puffes tohs eewehro; prohti kad luhko: 1) us to, ko bausliba prassa; 2) us grehzineeka sinnaſchanu; 3) us grehzineeka prahtu; 4) us to, fa tee grehki teef padarriti.

1. Ja us to luhko, ko bausliba prassa, tad isschirr padarriſchanas-grehkus un nedarriſchanas-grehkus. Bausliba pawehl, to un to buhs darriht; to un to nebuhs darriht. Ja pawehleschana naw darrita, tad tas irr nedarriſchanas-grehks, p. pr.: Effat schehligi, un tu tahds ne-effi bijis. Ja aisleegschana pahrsahpta, tad tas irr padarriſchanas-grehks: Tew nebuhs sagt, un tu tomehr to darrijis. Zilweki padarriſchanas-grehkus turra launakus, ne fa nedarriſchanas-grehkus, p. pr. schehligs nebuht; sagt. Bet Deewa azzis tur ne kahdas starpibas naw. Jehk. 4, 17: Kas sinn labbu darriht un nedarra, tam tas par grehku. Pastara teefa tas Kungs us besdeewigeem fazzihš: Juhš manni ne-effat ehdinajuschi; par kahdeem grehsteem tee tad tiks pasuddinati? Kur Deews ne kahdu starpibu neturra, tur neturri tu arr ne kahdu; fa? Tu warri gan palihdseht, bet tu melke aifrunnatees un nepalihdsi; Deewa preekschâ tas tik pat grehks, itt fa kad tu sohdsi. Sakkat zittas prowes. Tu effi baggats wihrs un dohma, tew ne fa wairs newajagohht strahdaht, un tu Deewa pafaulê paleez par gattawu neleeti. Tu ne weenam ne kahdas wainas nedarri, bet tu arr neleezees ne finnoht par zittu zilweku truh-

pateesi irr grehks, kas wehl taggad pasuddina un muhschigâ nahwê eewedd tohs, kas zaur kristibu un fwehto Garru no janua nepeedsemu." — Wehl weena leeta. Schinni sarunnâ daudsreis jau arr paschdarritee grehki aifnenti; jo winnu seeliska ispleſchanahs, wiffas zilweku dschwoschanas pahrmahſchana, winnu leela warra zittadi ne fa naw isskaidrojama, fa ween zaur eedsimteem grehsteem, jo bes sehklas naw augtu, bes eedsimteem grehsteem naw paschdarritu grehku.

fumu un behdahm, un ej garram fà preefteris un Lewits, kad dširdi, žif behdigi tai un tai wezzenitei nahburgôs klahjajs. Sargees!

2. Ja us to luhko, wai kahds sinnadamš grehko, wai nesinnadamš, tad iŝŝkŝir tihŝhus grehkus un netihŝhus grehkus. Par abbejadeem grehkeem Lukt. 12, 47, 48 mahja: Tas kalps, kas ŝawa lunga prahtu sinnajis un naw fataiŝjees nedš darrijis pehz wianna prahta, tas tiks kulta ar daudš ŝitteeneem. Bet kas to naw sinnajis, bet darrrijis, ar ko wiinŝ fuhleenu nopelniŝis, tas maŝ tiks kulta. Jo kam daudš dohtš, pee ta daudš mekheš, un kam daudš uŝtizehtš, no ta daudš praŝiŝš. Kurrus grehkus pehz ŝheem wahrdeem wiŝŝtipraŝi ŝohdihs? Bet kurrus arr ŝohdihs? Kapehz gan? Tu buhtu warrejis to ŝinnaht. Paganeeem, kam bauŝlibas naw, ŝawa ŝirdš-apŝanna par bauŝlibu; kriŝitee dŝiwo kriŝito ŝarpatà, dšird un redš kas darramš, Deewa wahrdi teem rohtà. Sodoma un Gomorra bija teeŝham grehzigas, lohti grehzigas pilŝŝetas; bet tas Kungš ŝakka: Sodomei un Gomorrai lehtaki klahŝees ŝohda-deenà, ne fà Kapernaümai. Kapehz? Mums te ŝohla wiŝŝeem daudš dohtš; ŝauzat laut ko. Tapehz ne weens no jumš newarr ŝawus grehkus ar nesinnafŝanu aiŝbildinaht. Kad tu mello, tad tas deŝmitreis wairaf ŝohdamš, ne fà kad paganu behrens to darra; kapehz? Ar daudš ŝitteeneem kult, jeb diwkaht wairaf kult, fà Jeŝus žittà weetà ŝakka, tas preeŝŝ mums wiŝŝeem, kas te ŝeŝŝham.

3. Uŝ to ŝlattotees, ar ŝahdu prahtu grehki teef darriti, iŝŝkŝir pahrgalwibas-grehkus un wahjibas-grehkus. Pahrgalwibas-grehkus noŝauz arr par tihŝheem grehkeem, tadeht ka tohs ŝinnoht un gribboht, ar apdohmu darra. No pahrgalwibas grehkdams tu gan labbi ŝinni, ko darri, ka tu Deewam eŝŝi nepaŝlauŝiŝš, ka tas tew naw brihw; bet tu tà fà ŝakki: Tomehr to gribbu. Tahds bij Žuhdaŝa grehtš, kas ilgi preeŝŝlaik' apdohmajajs, kas uŝ Jeŝus wahrdu: Tam žiwekam, buhtu labbaki re., noŝlauŝijajs. Tà arr tee laudis preeŝŝ grehku-pluhdeem Deewa Garram wairš negribbeja lautees norachtees (Deewa Garš winnus rahja ŝirdšapŝinnà); tur ŝazžihtš: winnu blehdiba (pahrgalwiba) augumà auga. Ka tas lohti breeŝmigiga leeta, to weegli warrat nopraŝt. Tadeht arr rakŝti par breeŝmigahm ŝohdibahm ŝahŝta, ar kam tahdi grehki ŝohditi. Grehku-pluhdi; Žuhdaŝa gals. Ebr. 10, 26, 27: Ja tihŝŝi grehkojam, pehz tam, kad pateeŝibas aŝŝiŝŝanu eŝŝam

dabbujufchi (to tee laudis vreefch grehtu-pluhdeem nebij dabbujufchi; ja winneem ta flahjees, ka mums flahjees!), tad wairis neatleef ne lahds uppuris par teem grehkeem (tu pahrgalwigais grehzineefs, nepalaidees us to, ka Kristus tewis dehl mirris), bet breefmiga fohdibas-gaidifchana (tew vreefchâ) un (Deewa dufmibas) ugguns-karstums (par pahrgalwigeem grehzineekeem), kas prettineefus (kas ta ar fawu launo prahtu Deewa prahtam winna bauſchlôs pretti turrahs) norihš. Iſtruhfſtatees par to, behrni! — Wahjibas-grehku redſam Pehtera aiſleegſchanâ. Winnam bija taš teizamais prahts, ar to Kungu nahwê eet. Bet tanni azzumirkli, kad us winnu fazzija: Tu arr effi weens no teem, winna prahts bij pa wahju, grehkeem, kas wirſu ſpeedahš, pretti turretees. Swehtee rakſti wahjibas-grehkus noſauz arr par pahrſteigſchanahš-grehkeem, Gal. 6, 1 fazzidami: Brabli, ja arri lahds zilweks zaur kahdu pahrkahpſchanu pahrſteigtohš, tad faleekat tahdu ar lehnprahtigu garru. Dauds zilweli wiſſus ſawus grehkus par wahjibas-grehkeem gribb noteift: Es til wahjſch eſmu, ka ſadufmojohš; ka peedſerrohš; ka lahſti man iſſkreen. Taš irr melli; jo: wai tu ſawu kriſchanu arr noſcheblo, ka Pehteris? Pehteris pehz no grehkeem ſargajees, wai tu arr ſargees? Ja grehki kas tew eefſchâ, ſpehzigi, tad Deewa ſchehlaſtiba, kas tewi no teem gribb glahbt, jo ſpehzigaka; darri ween tu, kas wajadſigs: Effi nomohdâ un luhdš Deemu un zihnijees. Un kad apuſtulis minnetâ perſchâ pamahja, to kas pahrſteidſees, lehnâ garrâ uſzelt, tad wiſſch tuhlin klaht peeleeſ (lai kuhtri nepaleefam, weenahdi grehkeem pretti zihnitees): luhkodams us ſewi paſchu, ka tu arr ne teezi kahrdinahš. Tadehl tiklai maſu ſtarpibu ween leeku ſtarp pahrgalwibas-grehkeem un wahjibas-grehkeem; kadehl? Tew buhš zihnitees, tew ta apſohliſchana: To uſwahreſi. Tapehz, Rohm. 12, 21: Relaidees no launa uſwahretees, bet uſwahri tu launu ar labbu.

4. Grehkus wehl warr padarriht eefſchigi un ahrigi. Eefſchigee grehki zits pehz zitta ta nahl: Launas dohmas, wehleſchanahš, kahribas (ſchiš taš eefahſums); apnemſchanahš, apdohma ka darriht (kad jau taiſahš laukâ pluhſi). Wiſſeem grehkeem ſirdi eefſchâ tahds awohš un ſatne; no eefſchpuffes tapehz atgreeſchanai jaeeſahkahš. Mark. 7, 21—23: No eefſcheneš, iſ zilwela ſirdš iſeet niſnas dohmas, laulibas pahrkahpſchana, mauziba,

flepawiba, jahdsiba, negausiba, blehdiba, wiltiba, neschhshiba, blehna-azz, deewa-faimofhana, lepniba, besprachtiba; wiss tahds nikmums iseet no eekshenes un apgahna zilweku. — Ahriki grehki noteef zaur wahrdeem un darbeem. Saffat faut fo par prohwi.

Wehl bes tam daschadi zitti wahrdi, ar kurreem ihpaschus grehkus nosihme; tohs apzerrestim arri.

Masee un leelee grehki. Pee jelta telta Mohsus us laudim fazzija: Zuhsh essat apgrehkojuschees ar leeleem grehkeem; un mehsh arr pufshlihdj ischhkirram leelus un masus grehkus. Bet tomehr turrestim il fatru grehku par leelu, un bihstisimees no ta fa no leela grehka. Kapeh3? Pee masa fahf, pee leela beidj. Grehks grehku welf lihds. P. pr.: sagshana, melli.

Neapsinnamee grehki. D. dj. 90, 8: Mlusfu paslehytohs grehkus tu leez fawa waiga flaidribâ. D. dj. 19, 13: Schlihti manni no tahm paslehytahm (neapsinnamahm) wainahm. Neapsinnamee grehki tahdi, kas mums peelihp, bet fo paschi ne mas par grehkeem neturram un neatshstam. Schohs arr Deewsh gribb fohdiht, fa pirmaja perscha fazzihst; fa? Dsennees tadehl tohs eewehroht. Ra? 1. Deewbihjigi draugi. Tahds draugs ir es jums gribbu buht, behrni, kad es weenam wai ohtram no jums wiina neapsinnamohs grehkus leeku preekscha; peexemmat to labbi. 2. Eenaidneeki, kas smalki leef wehra. Taveh3, ja tu dsirdi, fo eenaidneeki par tewi runna, tad pahrdohma to labbi, daudreis tur pateesiba flahf. 3. Zuhgshana weh3 apgaismoschanas: Pahrbaudi manni, Deewsh, un isluhko, wai esmu us labbo zellu.

Mehmee grehki un grehki, kas us debbestim breh3. Pirmajee: Kas ar tahdeem teef padarriti, kam muttes naw, ar fo runnaht, ne Deewa, ne zilweku preekscha; tee wisswairaf tahdi, kas festam bauschlam pretti. Sal. gudr. 14, 26. — Grehki, kas us debbestim breh3. 1 Mohs. 4, 10. 1 Mohs. 18, 20. Zehf. 5, 4: Strahdneeku alga. Tahdi grehki, kas us Deewu weh3 atreebschanas breh3, kad zilweki par teem flusfu zeesch (wai newarr runnaht, itt fa Abels; jeb negribb runnaht).

Netikkums irr pastahwiga gribbeschana jeb eerashanahs us fahdeem ihpascheem grehkeem. Jo wairaf reis fahdu grehku darra, p. pr. kad tu daudfrei mello, jo wairaf to gribb un eerohnahs; tu tad mello, fur tif ween isnahf, bes fahdas apdohmas. Melli

tad pee tewis par netikkumu palikkuschi. Sauzat jittus grehku, kas par netikkumu warr palikt: Sihksums, atreebschanahs-lahriba, dser-schana, lahrschu spehleschana, aprunnaschana. Kas tew darrams, lai lahds grehks pee tewis par netikkumu nepaleef?

Grehku kalposchana. Schis wahrds nemts is Jahr. 8, 34: Kas grehku darra, tas irr grehka kalps; un Rohm. 6, 16: Wai juhs nesinnat, kurram juhs par kalpeem us paklaussichanu padohd-tees, ta pascha kalpi juhs effat: wai grehka (kalpi) us nahwi, wai paklaussichanas (kalpi) us taisnibu. Kursch pehz scheem wahrdeem Deewa kalps? grehku kalps? — Kalpam jaklausa. Grehku kalpu arr nosauz par grehku wehrgu; ta daschäs dseefmäs. Kas grehku kalps un wehrgs, tas grehkeem, klausa, tur tif' launa eegribba ween mohstahs. Lai ar winsch gan daudstreij apnehmees, to un to grehku wairs nedarriht, kad tif' isdewigs laiks gaddahs, winsch to tomehr darra. Neschihstneeks, dsehrojs, lepyotajs, saglis, mehlnessis, sifstulids driht grehkam par wehrgu warr palikt; ta? Tahds grehku kalps labbi gan noproht, zil nelaimigs winsch zaur farweem grehkeem paleef, winsch raud par to ruhktas affaras, winsch apnemmahs no wissa prabta, to grehku wairs nedarriht, un tomehr — tif' fo isdewigs laiks gaddahs, winsch to atkal darra. Behdiga, behdiga leeta! Ka tahds warr palikt? Nelaidees uswahretees no launa. Prohti tu pats laidees grehkeem uswahretees, pats effi wainigs winneem par wehrgu palikdams. Apustula pamahziba naw wehra litka, Rohm. 6, 12—14: Tad nu lai grehks newalda juhfu mirsiamä meesä (fa winsch tur par fungu un tu par kalpu), fa tom paklauffigi mettatees winna eefahroschanäs (zaur to tas paleef par fungu, fa winna eefahroschanahm paklausa. Redj padohdat farwus lohze-flus grehkam par netaisnibas rihkeem. (Grehks lohzeklus: azzis, auffs, zaur fo launu reds, dhird, bruhke par rihkeem, zaur fo zilweku few par wehrgu taifa; nepadohdi winnam us to farwus lohzeklus.) Jo grehks pahz jums newaldih: jo juhs effoht appalsch schehlastibas. (Tu warri par fungu palikt, Deewa schehlastiba eefsch Kristus tew us to deesgan cerohtschu dohd rohd.) Ar zilweku ta irr, b. m., weenam jakalpo, un kas Deewam negribb kalpoht, tam wellam jakalpo. Kam tad tu nu gribbesi par kalpu padohtees?

Garriga nahwe. 1 Jahr. 3, 14: Wehs sinnam, fa no nahwes (garrigohs nahwes) us dschwibu (garrigo dschwibu) effam pahzelti.

Garriga dšhwiba irr muhsu garra sadraudšeschanahš ar Deewu zaur tizzigu dšhwoschanu un deewbihjaschanohš. Garriga nahwe irr muhsu garra škիրšchanahš no Deewa zaur grehkeem un besdeewibu. Grehku kalpam wehl warr noškumšchanahš buht par saweem grehkeem. Bet jo wairaf grehkeem padohdahš, jo wairaf arr ta noškumšchanahš un šehlošchanahš par grehkeem suhd. Meefiga drohšchiba tad eestahjahš. Tahds zilwekš par saweem grehkeem ne pa wiššam wairš neruhpejahš, tohš nenoschelo, nebihstahš ne tahdu sohdbibu, gahšchahš ar ween jo wairaf pahrgalwigi grehkōš eekšhā, neklausahš wairš, ko firšsapšanna, ne ko Deewa wahrdi fakka. Tā tee laudiš preekšch grehku-pluhdeem, Matt. 24, 38, ehda un dšehra, prezzejahš un laulajahš, un laida Noum fluddinaht, zil ilgi šchis gribbeja. Ši šchahš meefigahš, t. i. grehzigahš drohšchibas eet garrigā nahwē. Tur zilwekš gluschī nomirriš preekšch wišša, faš deewiškligš un labš, taš tam ne maš wairš prahtā nenahš, wišch pa gallam wairš neišškիր, faš labš, faš launš. Tohš grehkuš, faš šhinnī garrigā nahwē eewedd, nošauj par nahweš-grehkeem. 1 Jahr. 5, 16. 17 par tahdeem runnahtš. Mums ewangelijuma-tizzigeem tahdu ihpašchu grehku naw, kurrus ar šcho wahrdu nošhme, mehš tizzam, fa wišši grehki warr tur eewest; tapehž šchi pamahžiba: Bihstees no if katra grehka, itt kā taš buhtu nahweš-grehkš, wai tahds, faš nahweš-grehkā eewedd. Muhsu brahki, fattoli, septinus grehkuš turra par nahweš-grehkeem, t. i. faš tahdā buhšchanā eewedd: augstprahtibu, šihštumu, meefas-fahribu, dušmibu, nefahribu, šklauhibu, firšskuhtribu.

Apzeetinašchanahš. Kad zilweka firšs apzeetinajahš, tad ar winnu tā, itt kā ar fakaltušchu, fazeetejušchu lohku. Ši fakka sarra mihla šaulite ar ween wairaf jaukumu dšenn ahra: pumpurus, lap-pas, seedus, augkus; bet fakaltuškais no faules šltuma til' wehl jo zeetaks paleef. Tā pat ar muhsu garru. Wiššas Deewa mihleštibas parahdišchanas apzeetinata grehžineeka firđi tikka ar ween zeetaku padarra. Pee Waraiš no ta ihštu prohwi redsam. Wišch Deewa prahtu šinn, bet wišch turrahš pretti; wišch redš Deewa rohku, kur? bet turrahš pretti; wišch juht Deewa sohdu un fakka uš Mohsu: Suhdsat, lai ta mohžiba mittejahš, un tal wišch sawu firđi apzeetina; sohdbiba winnam špeeschahš jo tuhwaflu, bet wišch jo pahrgalwigakš paleef. Pehž dewitahš mohžibas wišch uš Mohsu fakka: Eš prohjam un šargees,

fa tu man wairš azju preeškā nenahš, zittadi tew jamiršt. Desmita mohziba (kurra?) wiffus Egipteefchus tā fabaida, fa tee fakka: Atlaid Israelu, zittadi mums wiffeem jamiršt. Bet wiffa nihlestiba (fo Deews ihpaschi 2 Mohj. 9, 16 iiteiz: Es esmu tewi taupijis), wiffas fohdibas wiina firdi ne ween ne maf nekufina, bet to ar ween jo wairaf wehl eenikno, apzeetina, padarra jo prettigaku. Tas irr apzeetinaschanahš. Fa irr garrigahš nahwes wiffdillakais besdibbens. Deews lai juhs pajarga! Schodeen, lad Deewa balsi wehl dsirdat, tad neapzeetinajat sawas firdis.

Grehks prett fwehto Garru. Par to Matt. 12, 31 u. t. runrahtš. „Pehz tahš stahstichanas tur tas bija tas grehks, fa tohs brihnuma-darbus, fo Jesus sawa un sawa Tehwa spehla darrija, launeem garreem peemehroja, kas zaur winnu strahdajoh. Muhsu laifos Jesus brihnuma-darbus drihsak leeds, ne fa winnus wellam peemehro. Schi rakstu-weeta fa mahziba naw ihsti faprohtama. Kas dohma, zaur to un to grehku wiasch laifam prett fwehto Garru effohf noseedsees, un winnam par to irr schehlums, bailes, fahro peedohschanu, tas drohschi lai sinn, fa wiasch scho grehku naw wis padarrijs, jo tas wis wiina dwehsele nahf zaur fwehto Garru, kas winnu wehl naw astahjis.“ (Harms, Scholiast.)

„Kas prett fwehto Garru grehkojis, tas wairš nebehda par fewi paschu; tahda firds irr til tahlu apzeetinata, fa wiasch grehkeem kalpodams wairš neklausfa us fwehta Garra un sawas paschas sinnamahs firds balsi; tas naw wis weena patti apgrehkoschanahš, bet pasahwiga grehkoschana, fur firds til padohdahš tahm fahribahn, kas wehl us semmi, pee pasaules, un ne wis tai balsei, kas to gibb us augschu zillahf, — un tihschā prahdā to labbako padohmu no Deewa wahrdeem un sawas paschas sinnamahs firds nepeenemdams, to schehlastibu no fewis astumm un to pestischanas-dahwanu nizzina. Tur wairš naw noskumschanahš par grehkeem.“ *)

*) Peelifts ij S. G. Kapff, pamahzischana, fa jafataifahš zc., A. Leita na pahrtukfota. 119. l. p.

Grehku fohdiba.

Sarunna.

Es grehkus gribbu peemeleht, t. i. melleht rohkâ, gribbedams fohdiht. To Lutters itt taifni issakka: Deews beedina fohdiht wiffus, kas wiinna bauſklus pahrkahp. To fwehtee rakſti daudſ weetâs wehl wairak apleezina. Sakk. 14, 34: Taiſniba tautu paugſtina, bet grehki irr lauſchu ſamaitaſhana. Gal. 6, 8: Kas uſ ſawu meefu fehj, taſ no meefas ſamaitaſhanu plauſ. Biſbeles-ſtaſſi: Ahdamaſ, grehku-pluhdi 2c. 2c. Trijadaſ Deewa fohdibaſ par grehkeem iſſchirſim: Deewa duſmibu un eenaidibu, laiſigahſ fohdibaſ, un muhſchigo paſuſſhanu. Apzerreſim tad ſchahſ fohdibaſ.

1. Deewa duſmiba un eenaidiba. Rakſti daudſ weetâs par Deewa duſmibu runna, kaſ grehku dehl pahz zilwekeem nahf. Ew. 5, 6: Zaur tahdahm leetahm (grehkeem) Deewa duſmiba nahf pahz netizzibaſ behrneem. Zahn. 3, 36: Kaſ tam Dehlam netizz, taſ dſihwibu neredſchſ, bet Deewa duſmiba uſ to paleek. D. dj. 6, 2: Neſohdi manni ſawâ duſmiba un nepahrmahzi manni ſawâ bahrſibâ. Kaſ tad irr Deewa duſmiba? Pirmak wiinna taſ naw, kaſ zilweka duſmiba, kaſ Gal. 5, 20 meefas darbeem peekſkaitita un par ko Zehkabaſ ſakka: Zilweka duſmiba nepoſtrahda, kaſ taiſniſ Deewa preekſchâ. Muhſu duſmaſ gan drihſ katreih irr grehzigas (t. i. mehſ neduſmojameeſ uſ grehkeem, bet uſ zittu ſaut ko^{*)}); bet Deewa duſmaſ ar weenu irr fwehtas duſmaſ, t. i. bej grehka. Schahſ fwehtahſ duſmaſ Deews patſ apleezina ar teem wahrdeem: Es taſ Kungſ tawſ Deews eſmu duſmigiſ Deews. Deewa duſmaſ nu irr ta nepatiſſhana, taſ reebjumſ, kaſ Deewam irr uſ grehkeem, un ſa wiinam naw wiſ weenalga, wai zilweki grehko, wai ne. Tu ne-eſſi tahdſ Deews, ſam beſdeewiba gribbahſ, kaſ launſ, taſ tawâ preekſchâ nepaleek. Behz ſcheem wahrdeem Deewam arri grehziſneeſ patſ nepatiſſamaſ, reebigiſ, ne tiſ' grehki ween. Tâ arr irr. To bej grehziſneeſka grehku jau nebuhtu. D. dj. 11, 5 ſtahw: Taſ Kungſ pahrmanna taiſno,

^{*)} So wairak zilwekſ taiſni uſ grehkeem duſmojabaſ, jo fwehtakaſ wiinna duſmaſ paleek. Tâ kad ſtohlmeiſtaraſ nepaleek wiſ tiſ lohti duſmigiſ, tad behrnſ wiinnu paſſchu ween apkattina, bet jo wairak wiſſch fwehtâſ duſmaſ eedeggahſ par behrna grehku, ſo taſ zittadi padarra.

bet besdeewigo un kas warras-darbu mišlo, wianna dwehfele eenihst. Schahs swehtahs dufmas (kas wiannas irr?) us grehkeem un grehzineekeem arri Kristum bija, kas pats irr Tehwa gihmis, par ko Mark. 5, 5 fazzihst: Winsch tohs uslubtoja wissapfahrt ar dufmibu, un tur flahst noskummis wianu firdszeetibas dehl. Tas wahrs: noskummis — apsihme to nepahrgrohsigo mihlestibu prett grehzineekeem lihds ar to leelo reehschanohs prett wiinneem un wianu darbeem. Ta tad nu Deewa dufmiba un eenaidiba (ka Deews fawu laipnibu grehzineekam atrauj) irr eekschiga juschana, ko zilweku grehki eeksch wianna padarra. — Rohm. 1, 18 nu tahlaf stahw: Deewa dufmiba teef parahdita par zilweku besdeewibu un netaisnibu. Deewa dufmiba ta parahdahs, kad grehzineeks Deewa dufmibu dabbu sajust, ko ihpafchi par grehku sohdbibu nosauzam.

2. Laizigahs sohdbibas, t. i. tahs sohdbibas, kas grehzineekam te semmes wirsu jazeesch (laika, tam pretti stahw muhschiba, fur wairs laika naw). Bihbele fflaidri mahza, ka grehku dehl daudj zeeschamu nahf, Jer. 2, 19: Tawas blehdibas dehl tu teez pahrmahzihst. Tad nu atsihsti un redsi, zil kauns un ruhkts tas, ka tu to Kungu fawu Deewu atstahj un wianu nebihstees, ta tas Kungs Zebaot fakka. Wiannas irr trijadas: Tahs sohdbibas, kas ar grehkeem ihpafchi faweenotas; tahs sohdbibas, ko Deews bes tahm grehku dehl fuhsta; launa firdsapfanna.

Sohdbibas, kas ar grehkeem ihpafchi faweenotas. Deews ta eetaisijis, ka zitteem grehkeem sinnamas sohdbibas nahf pakkal. No ka nahf tif daudj wahjibu, no kurrahm tibri warretu issfargatees? zaur scheem grehkeem: laiskumu, pahrgalwibu, nefachtibu, meefasfabribu, dufmahm. Ka seedej' jauneklis tif kohfchi, at, nu winsch grehkos staiga drohschi, tam wissi spehki faehsti! Ta gihmis breefmigi jau stahsta no fahribas un grehku lahsta kas meefu tam pohst' neganti. No ka nahf tif dascha nabbadjiba? Laiskums, schlehrdeschana, plihteschana; tapeh; Salamans peemahza, fakk. 23, 20. 21: Neturrees stary plihdetajeem un rijejeem; jo plihdetajs un rijejs nonihst, un meega-puhnis staigahs fadrifkhts. Pasudduschais dehls. No ka tas kauns, kas dascheem zilweku preekscha? Is katris-sinn, ka winsch wiltneeks, saglis, fihstulis, melkulis. No ka tas kauns, ko daschi pee faween pascheem behrneem peedsihwo? Wianni teem flittas preekschihmes dewusch, laidusch palaidigi un bes Deewa usaugt. — Weens grehku auglis un sohdbiba arri tas, ka tihschais

grehzineeks ar ween jo dikkaki un ar ween jo tablaki greh-
 kôs friht un tà arri ar ween leelakâ fohdibâ. Agrak jau
 redsejam: No weena grehka, kad to daudstreij darra, teef eerasha-
 nahs, noitikkums; tablak nahf meefiga drohshiba (kas tas wehl
 irr?), grehku kalposhana, apzeetina shanahs, garriga
 nahwe. Wifs zilweks tà ar meef' un dwehfeli grehku warrâ un
 samaitashanâ eegahshahs. Tas nenahf wis tà no nejaufchi; Rohm.
 1, 24: Deews tohs (wianu grehkeem) nodewis. Patti bree-
 fmigaka grehku fohdiba irr grehki pafchi; wai to faprohtat?
 2 Tess. 2, 11. 12: Tadehl (ka tee pateefibas mihlestibu naw pee-
 nehmuufchi, lai fwehti paliktu) Deews teem fpehzigu allo sha-
 nohs fuhthihs, lai tee melleem tizz. Kapehz fchi perscha te arr
 peederr? Tâ Waraiis gahja no grehka uf grehku un beidsot nahwê
 eekshâ. Peezreis bihbêlê par wianu fazzihst: Waraiis fawu firdi
 apzeetinaja; un peezreis: Deews Waraiis firdi apzeetinaja. Tas irr
 grehkeem nodohst. Bihbêlei wehl weena wihse, ar fo ta nofihme,
 ka grehki zaur grehkeem teef fohditi: appafsch grehkeem pahr-
 dohts. Elijas uf Akabu fakka, 1 lehn. 21, 20: Tu effi pahrdohts
 launu darriht preefsch ta kunga azzim. Pahrdohts, tas tà faproh-
 tams: fâ lohps, fâ wehrqs. Jadarra, grehki irr par fungu un
 grehzineeka prahts nespehzigs; tahs breefmas winfch neredi, fâ wehr-
 fis kas meefneekam pahrdohts, wianas neredi; grehki grehzineeku
 dsenna fchurp un turpu, itt fâ ar pahrdohto darra. Tâ grehki pa-
 fchi zaur grehkeem wiffbreefmigaki fohdahs.

Sohdibas, fo Deews bes tahm grehka dehl fuhta. Deews
 daudstreij par daschadeem grehkeem wiffai semmei usleek nelaimi. Is-
 rael's tiffka grehku dehl no fawas semmes prohjam aifwefts, Jer.
 40, 2, 3. Elija laikâ trihs gaddi leetus nelija, un fchi fohdiba
 jau eepreefschis tiffka pasluddinata, tadehl ka lehninsch un laudis
 grehkoja un to kungu atstahja. Kad laudis apleezinaja: Tas kungs
 irr Deews, tad nahja leetus. Kad Israels fohga laikâ grehkoja,
 tas Deews tohs dewa eenaidneekem rohkâ. Salamans fakka fawâ
 eefwehtifchanas luhgshana, 1 lehn. 8, 33: Kad tawi Israela laudis
 buhs kanti fawu eenaidneeku preefschâ, tapehz ka tee prett tewi
 buhs grehkojufchi; 35 p.: Kad debbes buhs aiflehgta, ka leetus ne-
 buhs, tapehz ka tee prett tewi buhs apgrehkojufchees. Kas ar to
 fazzihst? Ja Deewa fohdishanu mums arr bihbêlê deefgan:
 grehku-pluhdi, Sodoma, Jerusalemes isphofifhana u. z. Apfinnamas

Deewa fohdibas, fo winsch pahr wesselahm semmehm un winnu eedfchwotajeem islaisch, irr: karsch, flitti gaddi, dahrdriba, lihpigas flimmibas (kohlera fehriga), fã nu pat jau bihbeles-stahstos redsejam. Tã pat pa weenam pee zilwekeem. Deewa padohms pee tam irr, grehzineeku atgreest. Tad nu ta irr Deewa mihlestiba, kas tahs fohdibas usleef. Pehdiga fohdiba, fo Deews grehkeem nolizzis, irr nahwe: Grehtu nopelns irr nahwe. Nahwe parahda, fa wiffi irr grehzineeki. Paradihsê bij zittadi; tã? kapehz?

Diwas pamahzibas to fohdibu dehl, fo Deews par grehkeem fuhtha. Pirmat, kad fohdiba muhs paschus aiskemm. La pamahziba atrohdahs raud. ds. 3, 39 u. t.: Ko tad zilwets tã furn? It weens lai furn prett faweem grehkeem. Daudsi negribb atsiht, fa paschi wainigi zaur flinkumu, neustizzamibu, schlehrdeschanu, neschlihtibu, un to wainu leef uf Deewu, kas wiffu to (fo?) winneem peesuhtht, wai uf launeem zilwekeem, kas winnus pohstoh. Ne, fuhdsees par faweem grehkeem, t. i. fuhdsees par fewi paschu. Bet arri kahds gluschi zihstigs zilwets kriht wahjiba un nabbadriba, tã tad? Praweets fakka tahlak: „Lai isluhsojam un pahrbaudam fawus zellus, un lai atgreeschamees pee ta Kunga. Lai fawu firde lihds ar rohlahm pazellam uf Deewu debbesis (un fakam): Mehs effam pahrkaphuschi un pretti turreschees, tapehz tu muhs ne-essi faudsejis.“ Te eefschã ta mahziba: Pahrbaudees ween, mehle, gan tu pee fewis scho to atraddisi, kas Deewa preefschã naw bijis pa reisi; tu wiffnasal to atsihti: Deewam pee tam fawus labs padohms, es palitschu flussu un nefurneschu; tã winsch darra, tã buhschu meera. Tahdu furneschanu, tã arri Israels tuknessi darrija, fawus paschus grehtus neatfihdams, wehl if deenas dabbu dsirdeht: Kapehz tad man ihsti tas jazeesch? Wai es flittaks par zitteem? Slihts gads irr, ne kad nepaaug u. t. pr. Kahda pehz praweescha wahrdeem ta pamahziba, kad nelaimo tew pascham un nahf? 1 Kor. 10. 10: Refurnejat, tã fã zitti no teem furneja (4 Mohf. 14, 2. 36) un tikka nomaitati zaur famaitataju. Arri kad wiffai tai semmei fur tu dsihwo, fohdiba useet: karsch, dahrdriba; fo tew tad nebuhs wis darriht? nebuhs furneht. Ko tur pretti buhs darriht? Pascham fewi lihds apfuhdsetees. Jo ar fawas tehwsemmes laudim kohpã dsihwodams tu lihds wainigs; p. pr. tew buhtu wajadsejis runnaht un darriht, fur tu flussu zeeti un nedarriji. Ko Mattihfa apustula irr kahds teikums: Kad tizzigaja nahburgs

grehko, tad wiſſch patš lihds grehko. Tew Deewa preeſſchâ japasemmojabs. — Dhtta pamahziba: Kad zittus ſohdiba aiſnemim: No ihpaſchas ſohdibas, wai labbaki no ihpaſchas nelaimes neſpreed tuhlin uſ ihpaſcheem grehkeem. Tâ Jeſus mahzekli darrija afku peedſimmuſcho redſedami; ko wiſſi ſaz- zija, Jah. 9? Ko Jeſus atbildeja? — Tâ laudis darrija, kaſ Luth. 13 Jeſum ſtahtija par teem aſtorpadsmit Galileeſcheem. Jeſus at- bilde: Wai juhs ſchkeetat, ka ſchee pahr wiſſeem kaſ Jeruſalemê dſihwo, wairak noſeeguſchees? Eſ juns fakku: Ne, bet ja juhs neat- greſſeetees, tad juhs wiſſi tâ pat tiſkeet nomaitati. Diwas mah- zibas te taſ Kungs dohd: Ne teeſa, fur pee zitteem ihpaſchu ne- laimi redſi. Tu ſirdi newarri redſeht; ne-eſſi arr par teeſataju zeltš. Kaſ tu eſſi zitta kalpu teeſadams; wiſſch ſtahw wai kriht ſawam fungam. Tad: Pee tahdas nelaimes kaſ zittus aiſnemim, ſkattees patš uſ ſewi. Ja man taſ uſkriſtu? Pateizu tew, af Deews, ka tu manni wehl taupi, lai gan to paſchu eſmu pelnijis; pahrbaudees; atgreesees.

Launa ſirdſapſinna. Scho grehku ſohdibu te ſewiſchti apzerre- ſim, lai ta gan arri tahda ſohdiba, kaſ ar ik katru grehku ihpaſchi ſaweenota, un kaſ tur klaht arr irr muhſchiga ſohdiba. Kaſ irr ſirdſapſinna? Kad brahli Jahſepu gribbeja nokaut, tad Rubens ſaz- zija: Neiſlejat affinis —. No ka wiſſch ſinnaja, ka ſlepſawiba grehks? Wiſſam eekſchâ bij kahda balſš (juſchana, ſpreedums). — Sirdſapſinna irr ta balſš mums ſirdi, zaur ko tuhlin ſinnam, wai kaſ irr pareiſi, wai grehks. Sirdſapſinna arr tur klaht fakka: Deews lihds ſinn ko tu darri. Schi balſš preeſſch ta darba irr zittada, ne kâ pehz ta darba. Preeſſch darba ſirdſapſinna fakka: Darri to, taſ pareiſi (prohwes), Deews ſinn ko tu darri; jeb: To nedarri, taſ irr grehks un Deews to gan ſinna, p. pr.: nemello. Bet pehz darba wiſſa to darbu teeſa. Tu juhti preeku, kad ſirdap- ſinnai klaufijis: labba ſirdſapſinna (par ko wehlaſ); tu juhti bailes, kad ſirdſapſinnai ne-eſſi klaufijis: launa ſirdſapſinna. Launa ſirdſapſinna irr taſ nemeers, tahš bailes, kaſ katram grehkam nahk paſſak. Schahš bailes grehzineekam nahk no Deewa par ſohdibu grehku dehl. Tâ irr wiſſa eetaiſſchana, kâ? Rohm. 2, 9: Behdas un iſbailes pahr ik katra zilweka dwehfeli kaſ launu darra. Tâ Ahdams ſazija: Eſ bihja- johš tawu balſi dahſâ dſirdoht. Tâ Kaſns: Kaſ manni atraddihs,

tas manni nokaus. Tahs irr firdsapinnas bailes. Tã brahli us-Jahsepû: Deews tawu kalpu noseegumu atraddis; fawã starpã: To mehs pee fawa brahla noseegufchees; un tomehr ta pahrdohschana jau 22 gaddi bija pakkatã. Winnu launa firdsapinnana teem diwas leetas fazzija: Deews to lihds finn; Deews to sohda; un wissu kas notikka, tee par tahdu Deewa sohdbihu usflattija. Ar tahdahm dohmahm tee 22 gaddi bij fawufchees. No ta redsat, ka launa firdsapinnana breefmiga sohdbiba; ja, warr gan fazziht: patti breefmigaka sohdbiba te semmes wirfũ. Pee Juhdafa tas redsamõ, kas fawu leelako mantu, fawu dshiwibu, pamett, lai tik' no launahõ firdsapinnas mohfahm tittu walkã (peh; winna dohmahm). Wai tad winsch zaur patflepflawibu no tahm tikka walkã? Raksti 1 Tim. 4, 2 par tahdeem runna, kuru firdsapinnana kã ar dedselki eesihmeta. Tas tã faprohtams: Breefsch-laidõs leeleem laundarreem ar baltu dselsi sismi jeb stempeli peerẽ eededsinaja. Breefmiga strahpe, pee ka wissa pasaule tohs par tahdeem pasinna. Tahda eededsinata sime teem firdsapinnã; tahs bailes, ka katriõ winnu grehtus teem no azzim warroht lassihht. Tã Kainõ. Deews lai juhs wissus, behrni, no schahõ breefmigahõ grehtu sohdbibas pasarga. Bet fargajees arr pats. Turri smalku firdsapinnanu, t. i. klaufees us wissfluffo firdsbalsi. Wai man buhs to paturrecht, kas tam zilwekam nu pat us zellu isfritta un ko es fanehmu? prassi firdsapinnai, ta kluffam runna, bet riktigi. — Wai tam nabbaga behrnam to kapeiku lai Dohmu, wai pats few par to tahdu kahrumu nopirku? — Essi firdsapinnai paklaufigs, t. i. darri ko firdsapinnana tew falka, tad ta ar ween jo fflaidraki runnahõ, paliks smalkaka. Tur pretti tu firdsapinnai essi nepaklaufigs, ja tu no winnas taisees walkã, kã? Jo masak firdsapinnas passubbinaschanahm un rahschanahm klaufa, jo masak ta runna; tahds fawu firdsapinnanu apspeesch, eemidsina. Tã Juhdas darrija, kas to breefmigo leetu Jesus wahrddõs ne maj nenehma wehrã: Tam zilwekam buhtu labbaki, ja winsch ne mas nebuhtu dsimmis. Bet tas ne kad pilligi neisdohdahõ (kas?); jo firdsapinnana atmohstahõ, un winnas sohdbiba tad jo breefmigaka. Juhdas darrija atschgarniski, no schahõ breefmigahõ sohdbibas gribbedams walkã tikt (kurras?), falkat juhs riktigu padohmu; pee Deewa schelastibas greestees, kas irr eefsch Kristus; Luth. 4, 18: Kristus nahzis fadausitahõ firdis dseedinaht. Kas tas irr?

Pahris stahstu par to, ka launa firdsapstana patti breefmiga-
gafa grehku fohdiba semmes wirsi, arr par apstirinafchanu tam,
kas nu pat runnabts. — Kromwells pee Anglijas lehnina
Kahrta I. noteefchanas ihpafchi bij palihdsejis. Ta pascha lehnina
nahwes-spreedumu paraktoht wiasch lahdam draugam, kas wianam
lihdsahs fehdeja, ar to paschu spalwu pa johkeem tinti gihmi smeh-
reja. Pehz lehnina noteefafchanas wianam eenaidneeki ween wiff-
apfahrt liklahs effoht, kas wiina dsihwibai draudeja. Katra swescha
feja to nemeerigu darrija. Veela faeeschanâ trohtfnis wiinu bai-
dija, weenu paschu istabâ kluffums. Wiasch ne ween doktus un
schkehpus un pistoles klaht nehaja, bet walkaja arri appafsch dreh-
behm dselles apgehrbu, un ne fohli neisgahja bes stiprahm walkim.
Reisojohht wiasch treezahs la ar wehtru. Ne kad wiasch pa to pa-
schu zeltu atpalkal negahja, pa furru nahjis; ne kad wiasch eepreef-
schis nefazija, kur eefchoht. Wissahm wiina istabam bija fleppe-
nas durris, fawu gulkamo istabu wiasch if trihs deenas pahrmainija
un fatreis til preeksch gulleht eefchanas nofazija, kur gullefchoht,
un pee durrim nostahdinaja drohschas, dahrgi aismalfatas walkis.

Baggats juweleers is Dllantes reisoja andeles darriphanas un
dahrgi amini un pulks naudas wianam bija klaht. Sullainis, ko
wiasch pee fewis bij usaudsinajis un kam pilligi ustizzejahs, wianam
bija par zella-beedri. Ta abbeem kohpa reisojohht sullainam bagga-
tibas kahriba usnahja un wiasch apnehmahs fawu fungu nokaut.
To wiasch arr padarrija un lihki uhdeni eemettis, dewahs ar
naudu us Angliju, kur kahda masa pilssehtâ apmettahs. Te andeli
ussahjis wiasch ar zeenitu lauschu meitu apprezzejahs un ir patš
pilssehtâ ta tikla eezeenihst, ka pehz par birgermeistaru palikka.
Weenreis nu bij par zilweku teefa jaspreesch, kas fawu lungu bij
nokawis. Rahtskungi wiffi bija kohpa un birgermeistaram nu bij
spreedums jadohd. Igi wiasch kluffu zeeta, tad peepefchi wiina
gihmis pahrwehrtijahs un wiasch sahka drebbeht. No breefmigahm
bailehm mohzihst, wiasch no krehfla uslezzis flepkawam lihdsahs no-
stahjahs un fazija: Deews irr taifnis fohgis. Es esmu leelaks
laundarris, ne la schis, jo es fawu grehka-darbu 30 gaddus esmu
flehpis. Es fawu lungu, fawu labdarritaju, besdeewigi esmu no-
kawis. Wanna stunda nu nahkusi. Elles isbailes mannu firdsap-
stannu mohza. Gribbu fawu fohdibu. Spreeschat par manni nah-

wes-spreedumu. To leetu ismeklejoht wiinna apfuhdsefchanohs par pateefigu atrodna un tam us nahwi noteefatam galtwu nozirta.

Zjabs besdeewigo ar wiinna launo firdsapfannu lohti riktigi apraftijis. Zj. 15, 20—35: Besdeewigais behdajabs allafchin—.

3. Muhfchiga pasufchana ellē. Ta irr grehku fohdiba wehl pehz fchahs laizigabs dshwibas. Us besdeewigeem (kas te jau zaur faweem grehkeem no Deewa fchihufchees un bej wiinna dshwoju-fchi, un fawōs grehōs mirfi) tas Kungs fazzihō: Gita nohst no mannis, juhs nolahdetee! muhshigā uggunī, kas fataifhts wellam un wiinna engeleem, Matt. 25, 41. Un tur, Mark. 9, 44, wiinnu tahrs (grausdama firdsapfanna) nemirrihs un tas ugguns neidiffihō. Ta fohdiba buhs muhshiga. Kas us meefu fehj, tas no meefas famaitifchanu plaus, te un tur. Tapehz, behrni, bihfatees no tahdas Deewa dufmibas un fakkat ar wezzo Eleazaru, kad no eefch- un ahpuffes us grehkeem teekat wilkinati: Ko tas man palihdi, ja taggad no zilweku fohdibas teeku ispestihts; Wisswaldigaja rohlahm tatschu newarrefchu isbehgt, lai dshws wai nomirris, 2 Matt. 6, 26.

Bauslibas lahsti. Wissas fohdibas, ko Deews sawu bauschtu pahrlahpfchanai nolizzis, fouz par bauslibas lahsteem. Zo tā tas Kungs fakka, 5 Mohf. 27, 26: Nolahdehts lai irr, kas neapstiprina wissas schihō bauslibas, pehz tahm darridams. No scheem lahsteem tu warri atfwabbinatēes. Gal. 3, 13: Kristus muhs atpirzis (brihwus taifijis) no bauslibas lahsteem. Bet Rohm. 2, 4. 5 fakka: Kas tahdu Deewa laipnibas, pazeefchanahs un lehnpahrtibas baggatibu eefch Kristus nizzina zaur zeetu un neatgreesfigu firdi, tas fakrahj us fewi Deewa dufmibu; un Jaha. 3, 36: Kas tam Dehlan netizz, us to paleef Deewa dufmiba. Ne, Kungs Deews, par to tu muhs wissus scheligi gribbetu pasargahf. Kungs, mahzi muhs darriht pehz tawa labba prahta. Amen.

Apfoblichana.

Ze ta weeta, fur par labbeem darbeem jarunna. Ka tizjiba labba darbu ihsta fakne, tas te arr jau wisspah peenemts, bet pilligi par to til' wehl treschā tizzibas-lohzeffi mahzihts. Da-

ſchi katkiſmu ſarakſitaji ſcho apfohliſchana te gan drihs pa wiſſam iſmett, dohmadami. mehſ to nedrihkſtoht ſew peelihdſinaht, grehzi-neeki buhdami. Ka tas naw riktigi, to nahloſcha ſarunna tahtaf rahda. Pee tam ween tit' jaturrahſ, ka apfohliſchana un alga tikkai ſchehlaſtiba un ne wiſ nopelnijumſ. Tapehſ arr mahzoht pa reiſi ar ween tit' uſ ſchehlaſtibas-algu aiſrahdam, kà rakſii arr darra, Ebr. 11, 26: Mohjuſ uſſkattijahſ uſ to algu.

Sarunna.

Kà bauſlibai beedinafchana klahht, kad wiannu pahrlahp — tahda ta irr? ko Uutterſ par to fakka? — tà wianna arr apfohliſchana klahht; ta ſkann tà: Bet teem, kaſ manni mihto un mannus bauſchlus turra, teem labbu darru lihds tuhſſtotam augumam. Uutterſ to tà iſſkaidro: Tur pretti wiſſch apfohla ſchehlaſtibu un wiſſadu labbumu wiſſeem, kaſ ſchohſ bauſchlus turra; tapehſ buhſ mumſ wiannu arri mihtoht un uſ wiannu palauteeſ, un labpraht darriht pehſ wianna bauſchkeem. — Schee wahrdi uſ diwahm jautafchanahm atbild: Kurreem te ta apfohliſchana? Kaſ winneem apfohlihtſ?

1. Kurreem te ta apfohliſchana? Kaſ Deewu mihto un wianna bauſchlus turra. Kaſ Deewa bauſchlus turra: Tehwu un mahti gohda, ſwehtdeenu un Deewa wahrduſ turra ſwehtuſ, taſ irr paſklaufiſgſ. Bet tahdai paſklaufibai, ja ta grihb no Deewa algu gaidiht, jaiſtekk iſ mihleſtibas uſ Deewu. Taſ muhſ rahda atpakkal uſ pirno bauſli: Eſ eſmu tawſ Deewſ (kaſ taſ wehl irr?). Tahdſ zilwekſ gan labbi ſajuht, ka Deewſ teeſcham wianna tehwſ, un ka wiſſ labbumſ laizigi, garrigi un muſchigi wiannam no Deewa. Iſ tahdas pateizigſ juſchanaſ iſaug mihleſtiba uſ Deewu, un nu zilwekſ fakka: Nu buhſchu tawſ behrnſ, buhſchu tew paſklaufiſgſ un tawuſ bauſchlus turreſchu. Tapehſ Jahniſ fakka: Kaſ no Deewa dſimmiſ, taſ negrehko un newarr grehkoht. Tahdſ itt pilſligi Jeſuſ taſ Kungſ bija, kaſ ſazzija: Ta irr manna barriiba, ka eſ darru ſawa Tehwa prahtu. (Barriiba: ta manna wajadſiba, man jadarra, newarru zittadi; taſ man iſſti preekſ.) Tà pat darri tu arr. Kà taſ nu ſaprohtamſ, kad Uutterſ fakka: Tew buhſ

Deewu mihoht, lai tu tehru un mahti nepulgo? Kurfch kalps, furra kalpone warr ar scho Deewa apfohlichanu eepreezinatees? Ew. 6. 7 tas stahw: kas dohma, ka winni tam Kungam kalpo, ne zilwekem. Kurfch schelstirdigais un labdarritajs warr scho apfohlichanu, kas bauschu beigumâ fohlita, few peelihdsinaht? Kur tas stahw rakstihis? Nahlat schurp, juhs swehtitee, jo es biju issaljis. Ar ihseem wahrdeem: Ko Deewa un Jesus deht darram „firde weenteesiba“, t. i. beswiltigi, no mihlestibas us Deewu un Kristu, tas irr labs darbs, ko Deews gribb lohneht. Dr. Jonas, Luttera draugd, reis nabbagam laut ko dohdams, fazzija: Gan Deews to atkal kahdreis peeschkirs. Lutters fazzija pasmeedamees: Jtt ka winsch to jau tuhstoschreis nebuhtu peeschkiris. Kurram truhka firde weenteesiba? ka? — Ta wissi darbi warr un teem buhs palitt par labbeem darbeem: Ehschana un derschana, ka? strahdashana un duffeschana, ka? luhgshana; labdarrihschana. Bet tas wiss arri naw labs darbs Deewa preekscha, un paleef bes algas, kad? ja tas nenahk is mihlestibas us Deewu. Aussia uhdens malts, no mihlestibas us Kristu dohts, nepalits bes algas.

Bet kur tahdus warr atrast, kas no tihras mihlestibas us Deewu winna bauschlus turra? Tas simams teefa, ko jau agral dsirdejuschi: Deewa preekscha ne weens naw taisnis; ne weena naw, kas labbu darra; wissi irr atkaphuschees. No dabbas zilweks arr newarr Deewu mihoht, un ta tad arr newarr no mihlestibas winnam paklausigs buht. Bet zaur sawu schelastibu Deews zilweku few tahdu radda, ka winsch warr buht paklausigs ka Deewam patihk. Swarrigs wahrds tas, Ew. 2, 10: Wehs effam winna darbs, radditi eeksch Kristus Jesus us labbeem darbeem, us kurreem Deews muhs eepreeksch irr fataisijis, ka mums tannis buhs staigahk. Prohtat, lai no dabbas gan effam grehzineeki, Deewa prahts irr, ka mums buhs labbdos darbdos staigahk. Bet us to winnam muhs wehl wajaga raddiht; wajaga muhs par jauneem zilwekem pahrtaisiht. Zaur Jesu Kristu sawu Dehlu winsch muhs par tahdeem zilwekem pahrtaisa, kas labbdos darbdos, kurri is mihlestibas us Deewu nahk, staiga. Deews arr ik weenu no jums, b. m., us labbeem darbeem fataisijis zaur swehtu kristibu. Raksti kristibu sawz par labbabs firde-apfinnas derribu ar Deewu. Zaur sawu kristibu un zaur to, kas tai pakkat nahk, mahzishanu kristiga mahziba, kristigas dshwofchanas

preekschihmi, mahzifchanohs deewbihjaschanâ juhfu firdis deesgan faitaitas, fa juhs warrat Deewu mihloht un winna bauschluss turreht. Jahr. 15, 5: Kas paleef eefsch mannis un es eefsch winna, tas dauds auglu nefs. Pehz tahdas muhsu firschu fataifichanas zaur Kristu raksti nu arr warr labbus darbus (pr. no mihlestibas uf Deewu un Kristu bauschluss turreht) no mums prassiht, fo winni arr katra lappâ darra; p. pr. Kol. 1, 10: Ka juhs zeenigi staigajat tam Kungam (kas juhs atpirjis) par wissu patifichanu, wissôs labbôs darbôs augligi buhdami. Tit. 2, 14: Kristus par mums dewees, lai mehs fschalli dsichtohs uf labbeem darbeem (pr. tas ihsti bija winna nodohschanahs galla-mehrkis). Bahwils sawam mahzeflam Titum 3, 8 raksta: Es gribbu fa tew buhs apstiprinacht, lai tee, kas tizzigi palikluschi eefsch Deewa, pastahwigi darbojahs labbôs darbôs. Gal. 6, 9: Lai labbu darridami nepeekuhstam, jo sawâ laikâ ar plausim. Wai redsat, kâ wirsch te labbus darbus ar algu leef kohpâ? Bahwils bija patâ tahds wihrs, kas no mihlestibas uf Deewu un Kristu wisseem Deewa bauschleem dsinnahs paklausiht: Kristus mihlestiba manni speesch. Kas tas irr? Kas muhs schkirs no Deewa mihlestibas? behdas? — wissâs schinnis leetâs mehs uswahram dauds wairaf zaur to, kas muhs mihlojis; jo es teescham sinnu, fa ne kas muhs newarr schkirt no Deewa mihlestibas, kas irr eefsch Kristus Jesus muhsu Kunga. Rohar. 8. — Neaisbildinajees tapehz wis, fa schinni leetâ tu nespehjoht paklausiht, p. pr. dusmas atmest, apdohmigi wahrdôs noturretees, ik katra launu eegribbu nospeest zc.; Deews zaur sawu swehto Garru, fo tew kristiba dewis, temi uf to wissu gribb pahrraddiht; gribbi tif' weento, nu laujees zaur apfohlifichanu uf to pamuddinatees.

Bet kâ irr ar teem grehkeem, fo tahds padarra, kas Deewu mihlo un winna bauschluss gribb turreht, wai tee apfohlifichanu neisnihzina? Ne! Lufkosim pa preekschu uf tahdeem grehkeem, un tad, kâ Deewâ tohs greklus usfkatta. — Birmfahrt: uf tahdeem grehkeem. Kas Deewu mihlo, tas ne kad pahrgalwigi, tihfchi, ar apdohmu negrehkohs. Jo ta irr mihlestiba uf Deewu, fa winna, bauschluss turram; tohs pa preeksch gribbam turreht, uf to dsennamees, uf to ar weenu lufkojam un usmannam. Ja tomehr kahds grehfs padarrihts no wahjibas, tanni azzumirkli, kad mohdriba atlaidahs, tad Deewa mihlotajs, kas winna bauschluss turra, par to neapmeerinajahs wis. Ap. d. 23, 1—5, Bahwils

bij augstpreesteri, kas winnam teesham netaisnibu darrija un to winsch nepasinna, neapdohmigi lammajis. Uf winnu tad fazzija: Wai tu Deewa augstpreesteri lamma? Pahwils fakka: Es nesinnaju, brahli, ka winsch augstpreesteris; jo irr rakstihst: prett fawu lauschu leelungu tew nebus launu runnaht. Ta winsch tuhlin atsihst: Es esmu Deewa baufli pahrlahpis, un bes kahdas grohsfischonahs un aibildinaschanahs winsch fawus wahrduš nemm atpakkal. Deewa mihlotajs atsihst, noschehlo, luhds peedohfchanu Kristus deht, pahrlabbo zif ween spehdams fawu launumu, fargajahs us preekschu. Winsch arr fakka: Ne itt la es to jau buhtu dabujis, jeb jau pilligs buhtu; bet es tam pakkal dsennohs, Bihl. 3, 12. Tahdi ta zilweka grehki, kas Deewu mihlo. Kahdi tur pretti ta grehki, kas Deewa eenihst? Pee ta wiffas tahs peežas leetas ohtradi: winsch Deewa un zilweku preekschâ to neatsihst, nenoschehlo, nemekle peedohfchanu, neluhko wis pahrlabboht, bet atstahj la irr, un rihtâ friht atkal tannis paschds grehkds. Redsat nu, b., kahda starpiba starp grehkeem un grehkeem. Kâ irr wehl ar Deewu mihlodama zilweka grehkeem? — Dhtrahrt: Kâ nu Deews ta grehkus usflatta, kas winnu mihlo? To atbildi laikam tuhlin sinnafeet? Winsch tohs peedohd. Ta Jesus darrija, fur winsch schahs peežas leetas nomannija, p. pr. pee Behtera; tomeht winsch to jautaja: Wai tu manni mihlo? Jo schi bij ta leeta, kas winnu warreja nowaldihst, ka winsch atkal grehkds nekristu. — Ta nu redsat, ja grehku peedohfchanas nebuhtu, tad ne weens zilweks ar scho apfohlischanu newarretu eepreezinatees. Bet nu warrat (pahrfazzidami) us schahm jautaschanahm atbildeht: Kurreem ta apfohlischana peederr? Kas no mihlestibas us Deewu baušklus turra. Kur tahduš atrohd? No dabbas ne fur, Deews tohs few zaur Kristu fw. kristiba radba. Bet wai grehki, kas Deewa mihlotajam peelihp, apfohlischanu neismihzina? Tahs peežas leetas: atsihschana 2c.

2. Apluhkofim nu apfohlischanu paschu. Ta irr schi: Es darru labbu lihds tuhlistotam augumam teem, kas manni mihlo un mannus baušklus turra; un Lutters isskaidroschanâ fakka: Winsch apfohla schehlastibu. Ta leela manta kas te apfohlita, irr schehlastiba.

Jf latra Deewa alga irr schehlastibas=alga, fo Deews dohd bes muhsu nopetna un zeenibas. Schehla-

stiba nopelnijumam stahw taifni pretti. Luhl. 17, 10: Ja juhs wiffu darrijufchi, kas pawehlehts, tad fakkat: mehš effam neleefchi kalpi, jo kas mums peenahjahs darriht, to mehš effam darrijufchi. Schi perscha fakka: Ja kahds wiffu darrijis, kas peenahlahs darriht, tad winsch tomehr wehl newarr algu praffiht. Ta tas jau pee zilwezigahm leetahm. Ja kahds eetu pee keifara un fazzitu: Es ne-efmu ne weenu apsadšis, ne-efmu aplam šwehrejis, ne weenu nokawis, dehd nu man algu; tahdam keisars atbildetu: Tu tif' effi darrijis, kas tew peenahjahs darriht, algu tu par to nedabbu; štrahpi gan tu dabbutu, ja tu jagtu, nokautu :c. Wiffi Deewa bauschli tanni bausli kohpa janemti: Tew buhs Deewu sawu Kungu mihloht. Kas to pastahwigi buhtu darrijis, tas tif' buhtu darrijis kas peenahlahs, un wehl algu ne kahdu nebuhtu pelnijis. Tikkai, kas wairak darritu, tas warretu algu praffiht. Bet nu naw ne weena zilwefa, kas ik katra dšhwibas azzumirlli Deewu buhtu mihlojis, mehš wiffi wairak wai masak scho bausli effam pahrlahpuschi; ta tad algu ne ween ne-effam nopelnijufchi, bet arri ne-effam tahš algas zeenigi. Kad nu Deewš te tomehr algu apsohla, tad ta irr dahwinata, šchiklota. Ta irr šchehlastibas-alga, pr. tahda alga, ko kahds augstakais jemmakam dohd un ko schis pehz taifnibas newarr praffiht. No Deewa leelahs šchehlfirdibas, ka winnam muhsu grehtu-pohsta schehl, tas nahf, ka winsch mums algu sohla un dohd. Bet muhsu wahrdoš Deewa šchehlfirdiba jeb šchehlastiba patti irr ta alga. Jo zaur grehkeem ko tu darri, tu tuhlin no Deewa schikris. Deewa šchehlastiba nu, ka winnam par tawu pohstu schehl, irr pirmais eefahkums no ta labbuma, ko winsch tew tomehr peeschkir. „To wiffnohtal winsch darra no tihras tehwiſchigas, deewigas lehnibas un šchehlastibas, bes wiffa manna nopelna un zeenibas.“ Ja, wehl wairak mums katra alga par šchehlastibas-algu turrana, ja apdohmajam, ka Deewam pašham muhsu širdš jafataifir uš labbeem darbeem; ka winsch padarra gribbeschannu un padarrifchannu. Tadeht, lai buhtu muhsu darbi zil labbi, tas paleek teefa, Gw. 2, 8. 9: No šchehlastibas juhs effat peštiti zaur tizzibu, un tas naw no jumš: ta irr Deewa dahwana; ne zaur darbeem, ka lai ne weens neleelaha. Bet mihlais Deewš neleek jew welti kalpoht, un pehz sawas leelaš šchehlfirdibas šchehlastibu un wiffadu labbumu apsohljis, tad winnu mihlo un winna bauschluš turra.

Scho ſchelaſtibas-almu paſchu nu apzerreſim. Ta irr laiziga ahri-
 ga; laiziga eekſchiga alga; muhſchiga alga.

Laiziga ahri-ga. 1 Tim. 4, 8: Deewbihjaſchanai ſchahs
 dſihwoſchanas apſohliſchana. t. i. wiſſadas ſchahs ſemmes-dſihwo-
 ſchanas ſwehtibas, laimes un labklaſſchanahs apſohliſchana. Zittas
 no tahdahm apſohliſchanahm irr ſchahs: Behrneem, kas ſawus wez-
 jakus gohda, buhs labbi klahteſ. D. di. 34, 16: Ta Kunga
 azjis luhfo uj teem taiſneem un winna auſis klaufa uj winnu kleeg-
 ſchanu. D. di. 145, 19: Tas Kungs darra, ko tee gribb, kas
 winnu bihſtahs, klaufa winnu kleegſchanu un teem palihdi. Trihs
 leetas te deewbihjigeem apſohlitas; furras? Zittâ weeta tur pretti
 ſahw: Mehſ ſinnam ka Deews grehzi-nekus neklaufa. Jehl. 4, 8:
 Nahtar tuhwu pee Deewa, tad winſch nahts tuhwu pee juns. Bet
 ta tu Deewam nahz tuhwu, kad tu winnu mihlo un winna bau-
 ſchus turri; kahda apſohliſchana? Jeſus ſakka Matt. 5: Lehnprah-
 tige ſemmi eemantohs. Ja, Abraams nepeewihlahs wis, lehnprah-
 tigs prett Vattu buhdams, kas, ka rahdijahs, to labbako pazehma;
 Deews winnam apſohlija wiſſu ſemmi, ko apkahrt redjeja. Tohs,
 kas meeru turra, ſauks Deewa behrnus. Ak jil leela irr gan ſchi
 apſohliſchana! Ne weens tad temi nedrihſi aiskahrt, tu debbes'
 Lehwa behrnz; tew naw ko ruhpetees, taws Lehws ruhpejahs.
 Dſennatees papreeſchu pehz Deewa walſtibas un winna taiſnibas
 (ka juhs Deewa preeſchâ taiſni eſſat, kas noteek, kad Deewu un
 Jeſu mihlojam un winna bauſchus turram), tad juns wiſſas ſchahs
 leetas (kas tur preeſchâ minnetas: ehdeens, dſehreens, drehbes) tiſs
 peemetas. Kad tu ta par Deewa darbu un Deewa gohdu ruhpe-
 jees, tad winſch atkal par temi ruhpefees, tew par to naw ko bai-
 lotees. Kahda leela apſohliſchana! Pee Salamana ta peepildita:
 Dohd man paklauſigu firdi; un Deews winnam to dewa un wehl
 baggatibu un gohdu dewa klaht. Dohdat, tad juns tiſs dohte.
 — Jeſus ſauz Marijas darbu, ſwaidiſchanu, par labbu darbu.
 Ta irr weeniga reiſa, fur winſch kahdu darbu par labbu
 darbu ſauzis. Bet tas arr nahza no mihleſtibas. Tad winſch
 ſchim darbam par algu apſohla, ka to buhſchoht wiſſâ paſaulê
 ſluddinoht; nu ta alga Marijai tiſkuſi. — D. di. 128: Swehtigs
 tas, kas to Kungu bihſtahs un uj winna zelleem ſtaiga. Tu mitti-
 nafees (pabritſi) no ſawu rohku darba (par maiſi tew nebuhs ja-
 ruhpejahs); ſwehtigs tu eſſi, tew gan labbi klaſjahs (appakſch tiſ

baggata un mihliga Kunga). Tawa seewa buhs fà augligš wihna-fohks ap tawu mahju, tawi behrni fà ellas-lohla atwaffas ap tawu galdu. Naugi, tã tas wihš tiks swehtihš, kas to Kungu bihštahš. Tãhs nu irr zittas no tahm apfohlišanahm, kas Deewa wahrđos, fã deewbihjigeem scheitan buhs flaktees; peeminnat pašchi wehl wairaf tahdu.

Eekšigais meers, firdšmeers. Mannu meeru es jumš dohmũ, tã Kristus fawejeem apfohla. Weens gabbals no scha meera irr labba firdšapsinna: Tu, Kungs Deews, pašihsti mannu firdi, un sinni, kahšs prahtš man us tewi. Tas dohd firdi lihgmibu. Tã Behteris: Kungs, tu wiffas leetas sinni, tu sinni, fa tewi mihštoju. Zif Dahwida firdš gan bij eekšigas lihgmibas villa, kad winšch dahwanas dewa pee deewa-namma un tur flakt fajzija, 1 laif. 30, 17: Es sinnu, manš Deews, fa tu firdi pahrmanni (mannu firdi tu pašihsti nu sinni, fo tawã preekšhã dohmaju; ta irr labba firdšapsinna) un skaidriba tew labbi patihk, tapeh; es no fawas skaidras firdš ar labbu prahtu wiffas schahš leetas esmu dewis. Labbahš firdšapsinnas alga arri Pahwilam bija, 2 Kor. 1, 12: Muhfu leelishanahš irr muhfu firdšapsinnas leeziba, fa mehš weenteesibã un Deewa skaidribã zaur Deewa schelastibu pašaulē darbojuschees. 1 Zahn. 3, 21: Mihlee, ja muhfu firdš muhš nepasuddina (bet tur pretti fakka: Deews sinn, fa tu us labbu dohma, Deewu mihlo un winna bauschlu turri), tad mums irr drohšchiba pee Deewa. Leekat wehrã: drohšchiba. Lai schi drohšchiba fã Deewa schelastibas-alga winnam ar ween buhtu, tad Pahwilš dšinnahš, ap. d. 24, 16, beswainigu firdšapsinnu pee Deewa un zilwekeem allaschin turrecht. Rohm. 5, 1: Tad nu mums no tizzibas taifnoteem meers irr pee Deewa zaur muhfu Kungu Jesu Krisiu. — Un kahšs faldums wehl schim firdš-meeram, fo drohšchile bauda, kad behdas un žeeschanas mahjã un dšihwofchanã eekšhã speeschahš. Apfohlišana: Teem, kas Deewu mihlo (tã tee darra, kurreem muhfu bauschlu apfohlišana fohlita), wiffas leetas (preezigas un nepatihkamas) par labbu nahk. Pahwilš ar Sihlasu tã bij noschausti, fa wahtis winneem wjadseja nomafgagt, tomehr tee nafti zeetumã flawas-dšeesmas dšeedaja, ap. d. 16, 25; Pahwilš eet, 2 Kor. 6, 8—10, zaur gohdu un negohdu, zaur nifnu flawu un labbu flawu; fã wiltneeki (tã winneem, tã

pat fà winnu Kungam, bij jalaischahs lammaht), un tomehr pateeſigi (Deewa preeſchâ, kas muſſu firdi paſihſi); itt fà nepaſihſtami un tomehr paſihſtami; itt fà nomirdami (kam if deenas warr nahwe uſtrift), un redſi, mehſ dſihwojam; itt fà noſkum muſchi (kam peh; paſaules dohmam irr noſchehlojama dſihwe, fà tas arr ahrgi uſſattoht teeſcham bija, 2 Kor. 11, 23 u. t.: Eſ eſnu wairaf ſtrahdajis —, trihſreiſ ſchauſſe, weenreiſ ar okmineem mehthats zc.), bet allafchin preezigi (kas arri wehl zitteem warreja uſſauft: Preezajtees eekſch ta Kunga); itt fà nabbagi, bet daudiſ baggatus darridami; itt fà tahdi, kam naw ne neeka un kam tomehr irr wiſſas leetas. — To paſchu meeru arr zitti ſajuttuſchi un lai mehſ arr peh; to dſihtohs. Pee ſcheem tad paſtubbinasimees. Uſſawâ: Kad es pee tewis — —.

Muſſchiga ſchehlaſtibas-alga. Deewsbihjaſchanai arri nahloſchâs dſihwoſchanaſ apſohliſchana. Rohm. 2, 7: Muſſchiga dſihwoſchana teem, kas ar pazeefchanaſ labbôs darbôs gohdu, ſlawu un neiſnihzibu mekle. Par to, fa taiſnu Jeſu ehdinajuſchi un apgehrbuſchi, wiſſch uſ teem ſajzihs: Rahkat ſchurp pee manniſ, juhs manna Tehwa ſwehtitee, un eemantojat to walſtibu. Par. 2: Eſſi uſtizzigs lihdiſ nahwei, tad tewim dohſchu dſihwibas frohni. Gal. 6: Kas labbu darra nepeekufdamſ, tas ſawâ laikâ plaus beſ mitteſchanahs. Jehk. 1, 12: Kas ſahrдинаſchanu panefſ (labbâ paleet paſtahwigs), dabbuhs dſihwibas frohni, fo Deewſ ſohlijiſ teem, kas winnu miſlo. Uſ ſcho debbeſigo ſchehlaſtibas-algu Pahwiſ preezajahs un ar ween noſkattijahs. Wihl. 3, 14: Eſ dſennohs uſ to mehrki, peh; tabſ gohda-makſas, fo Deewa debbeſiga aizinaſchana eekſch Kriſtuſ Jeſuſ mums preeſchâ turra.

Bauſlibas ſwehtiba. Wiſſu ſchehlaſtibas-algu, fo Deewſ teem apſohlijiſ, kas winnu miſlo un winna bauſchluſ turra, ſau; par bauſlibas ſwehtibu. Tee lahſti, kas zaur bauſchluſ pahrfahpſchanu mums uſbruhl, irr nopelniti; bet ta ſwehtiba, fo zaur paſlauſſchanaſ bauſchleem panahkam, irr ſchinkota. — Lai tad tahda dahwana muſſu firdiſ aiſfuſtina, af uſtizzamais Deewſ, un palihdſi mums fà behrneem tewi miſloht un tawus bauſchluſ turreht, fo tu mums par labbu dewis. — Di. gr. 264, 12: Tad Deewſ manſ Tehwâ, dohd ſpehku man, fa tewim watikt warru. Palihdſi, Jeſuſ,

arridsan, fa taifnus darbus darru. Deews fwehts Gars, dohd man mihleht tew' no wiffa spehka, un fà few' tohs zittus Deewa behrnus.

Atskats uf desmit Deewa bauschleem.

Sarunna.

1. Par wiffu kohpà. Deewa bauflibu apzerrejuschi, flattifimees nu wehl reis uf to atpakkal. Desmit bauschlòs eefschà wiffi muhsu peenahkumi, t. i. wifs, fo Deews no mums gribb, lai dar-ram. Kad boggatais jauneklís Jesum prassija: Ko man buhs darriht, lai fwehts paleeku? tad Jesus fakka: Turri bauschluss. Tas taggad wehl wajadfigs: Turri bauschluss tà, fà Kristus un apustuki tohs mums issklaidrojuschi. Lai if weens, laut arr zil maj mahzihst, tohs warretu patureht, tapehz tee til ihfi un taifni isteitti. Kurfsch maj warr fanemt, lai turrahg gluschi til' pee teem desmit wahrdeem ween; kas wairak warr fanemt, tas tur pat Deewa wahrdds plashakas bauschlu issklaidroschanas deesgan atraddihg. Slawenais Lutters fazzija: Es fà behrns sishu pee desmit bauschleem; fo winsch ar to simeja? (Sihst: manna deenischka barriba, lai spehju Deewa prahtu darriht; mans deenischkais preeks.) — Tur flahht desmit bauschli wiffu aishnem, kas zilweka dsihwo-phanà nahk preekschà. Us diwahm leetahm zilwekam jaskattahs pee wiffa, kas winnam darrams, kas winna peenahkums: uf Deewu un uf tuhwaku. Zittus peenahkumus ar fauz par peenahkumeem prett fewi paschu, p. pr.: mums buhs buht gaddigeem, mums buhs scho to eemahzitees, mums buhs pascheem fawu maiji nopelnihht. Bet par to, kas mums prett few pascheem peenahkash, desmit bauschlòs ne kas naw fazzihst. Kapehz tà? Wifs, kas mums prett few pascheem peenahkash, dibbinajahs ar ween uf kahdu peenahkumu prett Deewu wai prett tuhwaku. P. pr.: tew buhs buht gaddigam, lai tu pastahwi wessels, un jo wairak tuhwakam fo par labbu warri darriht, skohlmeistars preeksch skohlas-behrneem, tehws preeksch behrneem, if weens preeksch zitteem; tew buhs pascham fawu maiji pelnihht, lai tu tuhwakam ne-essi par gruhntumu; no parteizibas uf Deewu, kas tew tamus jaukohs spehkus demis. Ihfi jalkoht to leez wehrà: Tu uf ne kahdu wihsi labbaki patg

par fewi newarri gahdaht, fà Deewam par gohdu un fawam tuhwakam par laizigu un muhschigu labbumu dsihwodams. Deewa baußliba tà gribb. — Tahlaf; desmit baußchli arr naw bes apdohmas tà weens pehz ohtra falikti, bet tee falikti smulli pehz fahrtas. Redsefm. Tas, ap fo wiffai tawai eefschigai un ahrigai dsihwofchanai jagreeschahs, irr Deews patß un wianna fahbtuhfchana; us to tuhlin pirmais baußlis aifrahda; fà? us fo wehl? Tà pirmà baußli wiffihfakà wihjè wiffi zitti baußchli kohpà fanemti. Deewu mißtoht irr tas augstafais baußlis; fà jau pirmà baußli us to aifrahdihts? Ja Deews tawu firdi un prahtu, peepilda, tad tu to ahrigi papreefchu wahrdoß parahdi, Deewa wahrdu peeminneßams; ohtrais baußlis. Tad darbòß, wianna deenu fwehtu turredams. Zetturtà baußli peenahkumi prett Deewu un tuhwaku kohpà. Wezzafus fà Deewa weetneekus ufflattoht, zetturtà baußli peenahkums prett Deewu eefschà. Bet tadehl fa wianni arr zilweki, tur arr eefschà peenahkums prett tuhwaku. Tee zitti baußchli rahda glufchi us tuhwaku ween, un aifnemmi ihfti zilweku dsihwofchanu. Tas baußlis: Tew buhs tuhwaku mißtoht fà fewi pafchu, irr tam baußchlam lihds: Tew buhs Deewu mißtoht. Pa preefchu nu turri tuhwaka dsihwibu zeenà, jo ja tu to ne fo neturri, tad tu wiffu zittu pee wianna ne fo neturrefi. Zeeni tuhwaka laulibu, jo us to wianna laime un labflahfchanahs pafahw. Zeeni wianna ihpafchumu, jo no ta winfch uftrrahß un dsihwo. Zeeni wianna gohdu, jo bes ta arr tuhwaßß pafaulè zauri neteef. Ja, pat launu eegribbu us tuhwaka feewu, mantu, tew buhs apspeeft. Tee baußchli prett Deewu no eefschenes eefahfahß un eet us ahru. Parahdat to pafchi. Deewu firdi, wahrdoß, darbòß, eefch wianna weetneekem. Tee baußchli par tuhwaku tur pretti eefahfahß no ahrenes un eet atpaffat us eefchu: dsihwiba, lauliba, manta, fo ar darbeem nebuhs aifahrt; gohds, fo nebuhs ar wahrdeem aiftitt; launa eegribba firdi ar dohmahm. Tà pirmais baußlis fahrti kohpà ar dewito un desmito; fà? pehz faknes, firdi, mißlestibà. — Es dohmaju, no ta juhß, behrni, redjat, zil gudri, zil lohti apdohmigi, zil jaußi mißlais Deews desmit baußchliß falizis. Bet to jums nebuhs tiffai tà rohfas flehpi turroht apffattihht, bet baußchli zaur to jums lai jo wairaf parahdahß fà Deewa baußchli, kurrus Deewu un tuhwaku mißlojoht labpraht lai gribbam peepildiht.

2. Luttera issklaidroschana. Bauschlôs paschôs diwas leetas peeminnetas, kas us paklausischanu winneem dsenn: bihjaschanahs, mihlestiba: Es, tas Kungâ, tawâ Deewâ, esmu stipris un dusmigs Deewâ. — Tas patâ arr fazzihts (kas?) 5 Mohl. 6, 1 u. t.: Schee irr tee bauschli, ko tas Kungâ juhfu Deewâ irr pawehlejis jums mahziht, ka lai juhs tohs darrat; ka tu to Kungu fawu Deewu bihstees un turri wissus winna bauschluss, ko tew scho-deen pawehlu. — Schahs diwas leetas Lutters pee it weena bauschla itt jauft ussweert, fazzidams: Mums buhs Deewu bihtees un mihloht, lai mehâ —. Prohti bihjaschanahs noturra. Tew ne-buhs sagt. Kapehâ ne? Tew buhs Deewu bihtees, t. i. tew buhs buht bailes no wissinnoscha Deewa, kas to reds; no wissfpehzigâ Deewa, kas warr fohdiht wissur; no pateesigâ Deewa, kas fazzijis, winsch to gribboht fohdiht un kas fawu wahrdu turra; no swehta un taifna Deewa, kas grehtus newarr eeredseht un tohs fohda. Kâ Deewa bihjaschanahs tewi dsenn zetturto bausli turreht? u. j. Arr wissadas zittas leetas warr buht, kas p. pr. no sagshanas noturra: tad tiffchu zeetumâ; pasaudeschu fawu labbo flawu pee laudim. Bet tahs leetas naw ne neeka prett Deewa bihjaschanohs. Kas Deewu bihstahs, tas pa wissam newarr sagt; kapehâ ne? Bet kurru ne kas zits nenoturra, kâ til' tahs peeminnetahs diwas leetas, tas to tomehr daudsreis darra, dohmadams: Gan tâ isdarrifchu, ka newarrehâ mannihht. Tadeht ka Deewa bihjaschanai, t. i. swehtahm bailehm no wissfpehzigâ, pateesigâ, wissinnoscha, wissurflahstessoscha, swehta un taifna Deewa tohds spehls, ka zaur to fargamees bauschluss pahrfahpt, tad Salamans mahz. 12, 13 Deewa bihjaschanohs fawz wissas mahzibas galla-wahrdu. Prohti wissa mahziba, us kahdu wihfi Deewa bauschluss warr turreht, tannî wahrda fanemta: Bihstees Deewu. Kapehâ tad nu Lutters pee katra bauschla scho wahrdu lizzis? Kas tew pee ta jadohma? — Mihlestiba. Deewâ gribb schelastibu darriht pee teem, kas winnu mihlo un winna bauschluss turra; 5 Mohl. 6, fur 2. perschâ par Deewa bihjaschanohs runnahts, tur tuhlin 5 p. stahw: Tew buhs to Kungu fawu Deewu mihloht. Prohti bihjaschanahs noturra; mihlestiba dsenn klahht. Tew nebuhs, tur wajaga bihjaschanahs; tew buhs, tur wajaga mihlestibas. To apluhkosim p. pr. pee septita bauschla. Kahdas dohmas mums Deewa bihjaschanahs wehl eedohd kas muhs no sagshanas pasarga? Bet ar to wehl wifs tas bauslis

naw peepildihts, man wehl arr kaut fas jadarra pee tuhwaſa man-
 tas: bet winnam ſawu mantu un uſturru palihdſam wairoht un
 paſargabt. Deewa bihjaſchanahs to neiſdarra, to iſdarra mihleſtiba
 uſ Deewu. Ta patſ augſtakais bauſliſ; ta nemefle ſawu labbumu,
 1 Kor. 13, bet wiſſas leetās Deewa gohdu un tuhwaſa labbumu.
 Mihleſtiba irr bauſlibas peepildiſchana, Rohm. 13, 10. Tapeh3
 Luttera iſſkaidroſchana pee il ſatra bauſchla diwejada: fo mumſ
 nebuhs darriht, aiſleegſchana; un fo buhs darriht, pawehleſchana.
 Sakkat ſahdas prohweſ. Kaſ muhs ihpaſchi noturra, lei aiſleeg-
 ſchanu nepahrſahpam, irr bihjaſchanahs. Kaſ muhs ihpaſchi pa-
 dſenn — ittin ſmalſki to nu gan neſchirſim, abbas leetas irr are
 kohpā —, lai pawehleſchanu turrat, irr mihleſtiba uſ Deewu, iſ
 furraſ atfal mihleſtiba uſ tuhwaſu iſteff. Mumſ bija tahs dohmaſ,
 faſ „Deewu bihdamam“ zilwekam irr pee ta, fo Deewſ aiſleeds;
 ſahdas wehl? Deewſ irr klaht. Luhtofim nu arr ſahdas no tahm
 dohmahm, faſ „Deewu mihtodamam“ zilwekam irr pee ta, fo
 Deewſ patwehl, p. pr.: tew buhs ſawuſ wezzafuſ gohdā turreht,
 teem paklauſiht, tohs mihtloht un zeenibt. Deewſ manni mihto, irr
 manni raddijis, atpeſtijis, ſwehtijis, gribb manni ſwehtu darriht,
 irr no mihleſtibas uſ manni ſcho bauſli man dewis, irr tam peeliz-
 jis ſchehlaſtibas-algu, lai preeſigaki to darru, — nu tad to arr
 gribbu darriht. Iſteizat tahdas paſchas dohmaſ pee feſta bauſchla:
 Mumſ buhs Deewu mihtloht, lai ſchlihtſi un ſaunigi diſhwojam —.
 Kriſtiga mihleſtiba uſ Deewu wiſſlabbaki dſenn wianna bauſchlus
 turreht“). — Bet kad nu grehki mumſ peelihp, kurreem tahds
 ſpehts, faſ muhs il deenas wilkina, tad turreſim abbas, bihjaſcha-
 nohs un mihleſtibu, il deenas azzu preeſchā, lai uſ paklauſiſchanu
 dſennamees. Sakkat wehl pahri, fo jumſ mahziju, ſapeh3 Lutterſ
 pee il ſatra bauſchla ſakka: Mumſ buhs Deewu bihteſ un
 mihtloht?

Uſzihtiga bauſchtu mahziſchanahs un turreſchana. 5 Mohj.
 6, 1 ſtahw: Deewſ jumſ bauſchlus dewis, lai juhs tohs
 mahzatees un turrat. — Bihteſ Deewu un turri wianna ban-
 ſchlus, taſ wiſſas mahzibas galla-wahrds, un ſcho wahrdu ir mehſ

*) „Zaur mihleſtibu a hriga bauſliba valeet par eekſchigu bauſlibu, diſhwoſchaſ-
 naſ preeſchrahtis par ſiudewehleſchanohs.“

te beidsjoht par galla-wahedu nemfim. 5 Mohf. 6, 6: Lai tee tew pee firds eet; prohtat ne tiffat prahtâ un galwâ stahw. 7 p.: tew buhs tohs faweem behrneem peefohdinaht; darriht, lai tee firdi eefohschahs. P. pr.: kad tu zetturto bausfli pahrfahp, tad tu Deewam pretti jellees; tas irr Deewa bausfli. Lutters stahsta ta: Kahdureis, kad jau mahzihts wihs biju, es tehwa prahtam laut fo pretti darriju, tad tehws man prassija, wai es zetturto bausli arr wehl mahsoht; tas man lohti pee firds kehrah. Tablat 7 p.: tew buhs par teem runnaht mahjâ fehsoht un pa zellu eetoht, guktoht un augfchâ zellotees. Wissâs tawâs darrifchanâs, arri wiffmasakâs leetâs, Deewa bauschleem tewi wajaga turreht un walduht; p. pr.: kad tu fo atrohdi, kad tew kas jarunna un jaisfakka, ohtram laut kas par labbu jadarra, fahds no tewis fcho wai to gribb. 8 p.: bauschleem buhs buht par sîhmi uî tawu rohku peefeeteem, par peemixnas-sîhmi azju preefschâ. 9 p.: tew buhs tohs rakstîht uî fawas mahjas stenderehm un uî wahrteem. Rohkahm un azzim, mahjai un pilsehtai pehz teem jaturrah. — Kad tas Kungs Josuam apfohla ar wirrau buht un to neatstiaht, lai schis tif' stiprinajotees un drohfschu prahtu turroht, tad winsch no ta weenu leetu gribb, Jos. 1, 7. 8: bet ka tu turrees un darri wiffâs leetâs pehz bauslibas; neatfahpees no tahs; lai ta no tawas muttes neatstahjahs, bet apdohma to deen' un nakti, ka tu warri turreht un darriht wiffu, kas tannî rakstîhts. Tâ pat pee mums arr. Deews fakka: Es mihtloju, kas manni mihtlo; bet ta irr Deewa mihtlochana, kad wirra bauschluss turram. Redohmajat ka bauschli tif' preefsch behrneem ftohlâ. Klausatees wehl weenreis tohs Deewa mihtligohs wahrduis, ar kurreem winsch fawu bauslibu mums pee firds leef; 5 Mohf. 5, 29 — 33: Ak laut wirraem buhtu tahda firds, manni bihtees un wiffus mannus bauschluss turreht muhscham, lai wirraem labbi klahtohs un wirrau behrneem muhschigi. Atgreeschatees uî faweem dsihwofleem un nemmat wehrâ, ka juhs darrat, itt lâ tas Kungs juhfu Deews jums pawehlejis, un neatfahpatees ne pa labbo ne pa kreifo rohku, bet pa ik katru to zellu, fo tas Kungs juhfu Deews jums pawehl, jums buhs stai-gaht, lai juhs dsihwojat un lai jums labbi klahjahs semmes wirfû. Amen! (Bauslibas flawa irr D. ds. 119.)